

Beregnet til
Utdanningsdirektoratet og Lånekassen

Dokument type
Rapport

Dato
Mars 2019

KARTLEGGING AV ELEVERS INDIVIDUELLE UTGIFTER TIL UTSTYR

KARTLEGGING AV ELEVERS INDIVIDUELLE UTGIFTER TIL UTSTYR

Oppdragsnavn **Kartlegging av elevers individuelle utgifter til utstyr**
Mottaker **Utdanningsdirektoratet**
Dokument type **Rapport**
Versjon **2**
Dato **15.03.2019**

Rambøll
Hoffsveien 4
Postboks 427 Skøyen
0213 Oslo

T +47 2252 5903
<https://no.ramboll.com>

INNHold

1.	Sammendrag	5
1.1	Kort beskrivelse av oppdraget	5
1.2	Det er betydelig variasjon i utgifter til utstyr mellom skoler	5
1.3	Modeller for utstyrsstipend	6
1.4	Økonomiske konsekvenser for skoleeiere	7
2.	Innledning	8
2.1	Bakgrunn for oppdraget	8
2.2	Formål for oppdraget	9
2.2.1	Hensyn som skal ivaretas i ny modell	10
2.3	Avgrensninger	10
2.3.1	Individuelt utstyr	10
2.3.2	Målgruppe	10
2.4	Ny tilbudsstruktur	11
2.5	Tidligere undersøkelser	12
2.6	Leserveiledning	13
3.	Dagens ordning for utstyrsstipend	14
3.1	Satser for utstyrsstipend	14
3.2	Utnyttelsesgrad – elevenes etterspørsel av stipend	14
4.	Metode og datakilder	18
4.1	Datakilder	18
4.2	Analyser	20
4.2.1	Utgifter til PC i undersøkelsen	21
4.2.2	Andre utgifter	21
4.3	Vurdering av reliabilitet og mulighet for generalisering	23
5.	Elevers individuelle utgifter til utstyr	25
5.1	Deskriptive funn fra kartleggingen	25
5.1.1	Variasjon innenfor utdanningsprogrammene	26
5.2	Median som mål for det typiske utgiftsnivået	40
5.3	Dekningsgrad	41
6.	Modeller for innretting av utstyrsstipendet	44
6.1	Undersøkelse av unntak for enkelte programområder	44
6.2	Grupperinger av utdanningsprogram	46
6.2.1	Særlig om idrettsfag	48
6.3	Modeller for utstyrsstipend	49
6.3.1	Modell A - «Gratisprinsipp-modellen»	50
6.3.2	Budsjettneutrale modeller	50
6.3.3	Original modell (3 nivåer)	51
6.3.4	Differensiert modell (5 nivåer)	53
6.4	Elevtall og budsjettberegninger	54
6.5	Vurdering og anbefaling	55
7.	Økonomiske konsekvenser for skoleeiere	57
7.1.1	Beskrivelse av fylkeskommunenes ordninger for elev-PC	57
7.1.2	Økonomiske konsekvenser ved valg av ulike modeller	57
8.	Vedlegg A: Deskriptiv statistikk	60
8.1	Statistikk fordelt på programområder (alle observasjoner, inkludert utliggere)	60
8.2	Statistikk fordelt på programområder, ekskludert utliggere	64
8.3	Statistikk fordelt på utdanningsprogram	67
9.	Vedlegg B: Breddeundersøkelse til lærere	68

9.1	Begrunnelse for undersøkelsesinnretning	68
9.2	Utvikling av utvalg til spørreundersøkelsen	68
9.3	Rekrutteringsundersøkelsen - Rekruttering av informanter	69
9.4	Pilotering av breddeundersøkelse	70
9.5	Breddeundersøkelsen – responsrater og frafall	70
10.	Vedlegg C: Spørreskjema – breddekartlegging	74
11.	Vedlegg D: Utarbeidelse av grupper til stipendnivåer	82

TABELLOVERSIKT

Tabell 1.1	Elevers utgifter til individuelt utstyr, fordelt på utdanningsprogram	6
Tabell 1.2	Femnivåmodell med like overskytende utgifter	7
Tabell 3.1	Utnyttelsesgrad basert på antall søkere og elever med ungdomsrett, fordelt på utdanningsprogram	15
Tabell 3.2	Utnyttelsesgrad basert på utbetalt beløp, fordelt på utdanningsprogram	16
Tabell 5.1	Elevers utgifter til individuelt utstyr, fordelt på utdanningsprogram	41
Tabell 5.2	Oversikt dekningsgrad	42
Tabell 6.1	Inndeling av grupper for utdanningsprogram etter hver tusen	47
Tabell 6.2	Medianer for endelige grupper	47
Tabell 6.3	Estimert antall elever og utnyttelsesgrad per utdanningsprogram/programområde	49
Tabell 6.4	Beregnete budsjettmessige konsekvenser ved «gratisprinsippmodellen»	50
Tabell 6.5	Trenivåmodell med lik dekningsgrad	51
Tabell 6.6	Trenivåmodell med like overskytende utgifter	52
Tabell 6.7	Femnivåmodell med lik dekningsgrad	53
Tabell 6.8	Femnivåmodell med like overskytende utgifter	54
Tabell 11.1	Median for programområder under bygg- og anleggsteknikk	82
Tabell 11.2	Median for programområder under design og tradisjonshåndverk	83
Tabell 11.3	Median for programområder under elektrofag	83
Tabell 11.4	Median for programområder under frisør, blomster og interiørdesign	84
Tabell 11.5	Median for programområder under helse- og oppvekstfag	84
Tabell 11.6	Median for programområder under idrettsfag	85
Tabell 11.7	Median for programområder under IKT og medieproduksjon	85
Tabell 11.8	Median for programområder under kunst, design og arkitektur	85
Tabell 11.9	Median for programområder under medier og kommunikasjon	85
Tabell 11.10	Median for programområder under musikk, dans og drama	86
Tabell 11.11	Median for programområder under naturbruk	86
Tabell 11.12	Median for programområder under påbygning til generell studiekompetanse	87
Tabell 11.13	Median for programområder under restaurant- og matfag	87
Tabell 11.14	Median for programområder under salg, service og reiseliv	87
Tabell 11.15	Median for programområder under studiespesialisering	87

Tabell 11.16 Median for programområder under teknikk og industriell produksjon

88

FIGUROVERSIKT

Figur 3.1 Dagens ordning for utstyrsstipend – satser og inndeling	14
Figur 4.1 Oversikt over analyser	20
Figur 5.1 Overordnet fordeling av utgifter for utdanningsprogram	26
Figur 5.2 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Bygg og anlegg	27
Figur 5.3 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Design og håndverk	28
Figur 5.4 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Elektrofag	29
Figur 5.5 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Helse- og oppvekstfag	30
Figur 5.6 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Idrettsfag	31
Figur 5.7 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Kunst design og arkitektur	32
Figur 5.8 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Medier og kommunikasjon	33
Figur 5.9 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Musikk, dans og drama	34
Figur 5.10 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Naturbruk	35
Figur 5.11 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Påbygging til generell studiekompetanse	36
Figur 5.12 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Restaurant og matfag	37
Figur 5.13 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Service og Samferdsel	38
Figur 5.14 Boksplokk for samlede utgifter for programområder innen Studiespesialisering	39
Figur 5.15 Teknikk og industriell produksjon	40
Figur 6.1 Median per utdanningsprogram/programområde, etter gjennomgang	46
Figur 9.1 Beskrivelse av fremgangsmåte for utvikling av utvalg i spørreundersøkelsen	68

1. SAMMENDRAG

1.1 Kort beskrivelse av oppdraget

Rambøll har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet gjennomført en kartlegging av elevers individuelle utgifter til utstyr i videregående opplæring. Formålet har vært å oppdatere kunnskapsgrunnlaget for elevenes utgifter, slik at utstyrsstipendet kan bedre tilpasses de reelle utgiftene elevene har ved ulike utdanningsprogram i videregående opplæring. Kartleggingen baserer seg på en nasjonal spørreundersøkelse til lærere som kjenner de ulike programområdene (retninger innenfor utdanningsprogram) i videregående opplæring.

På bakgrunn av kartleggingen er det utviklet forslag til nye nivåer for utstyrsstipend. For de ulike forslagene for ny innretting av utstyrsstipendet, er det beregnet budsjettmessige konsekvenser for stipendordningen og økonomiske konsekvenser for skoleeiere med endret stipendsats.

1.2 Det er betydelig variasjon i utgifter til utstyr mellom skoler

Hovedfunnet fra kartleggingen av individuelle utgifter i videregående opplæring, er at det er betydelig variasjoner i de utgiftene elevene har. Disse utgiftene varierer i betydelig grad mellom de ulike utdanningsprogrammene, samt mellom de ulike programområdene innad i utdanningsprogrammene. Mer overraskende er det kanskje at det også er relativt store forskjeller i utgiftene for elever som tar samme utdanningsprogram og samme programområde ved ulike skoler. Noe av forskjellene kan naturligvis stamme fra ulike forhold og behov ved ulike skoler, men det virker rimelig å anta at forskjellene fortrinnsvis har en sammenheng med de prioriteringene og subjektive vurderingene av utstyrsbehovet som gjøres ved den enkelte skole og av den enkelte lærer.

Kartleggingen viser at idrettsfag er det utdanningsprogrammet med de største utgiftene til individuelt utstyr for elevene. Samtidig oppgir lærerne omfattende forskjeller i utgiftene for de ulike elevene på idrettsfag og oppgitte utgifter spenner fra 2 132 kroner til 83 532 kroner. Selv om idrettsfag er det utdanningsprogrammet med størst sprik i besvarelsene, i absolutte kroner, tjener dette som et nyttig eksempel på variasjonen mellom de oppgitte utgiftene.

Funnene i denne kartleggingen viser at det er behov for å oppdatere satsene for utstyrsstipend og hvilke utdanningsprogram og programområder som hører til under de ulike satsene. Dette for at stipendet i større grad enn i dag skal reflektere elevenes reelle utgifter, og sikre mer rettferdige satser på stipendene. Ettersom det er så betydelig variasjon i de utgiftene elevene i videregående opplæring har til utstyr, er det viktig å presisere at fullgod dekning av elevenes utgifter ikke er mulig gjennom et slikt universelt utstyrsstipend. Et utstyrsstipend vil altså ikke dekke alle elevers behov like godt.

Rambøll har i rapporten presentert det vi anser som representativt gjennomsnittsnivå av utgifter per utdanningsprogram og til dels per programområde. Samtidig gir den store spredningen av utgifter en betydelig skjevhet ved å benytte gjennomsnitt som mål på den typiske utgiften til en elev i videregående opplæring. Rambøll benytter dermed median som mål på den typiske utgiften elever ved ulike programområder har, ettersom vi mener dette målet bedre fanger opp et rimelig nivå for et utstyrsstipend.

Tabell 1.1 viser elevenes utgifter til utstyr fordelt på utdanningsprogram.

Tabell 1.1 Elevers utgifter til individuelt utstyr, fordelt på utdanningsprogram

Utdanningsprogram	Median	Gjennomsnitt	Minimum	Maximum	Count
Bygg- og anleggsteknikk	5 484	5 898	-	15 746	68
Design og håndverk	4 532	5 192	-	31 000	69
Elektrofag	3 497	3 917	1 000	14 132	68
Helse- og oppvekstfag	2 511	3 044	-	11 511	79
Idrettsfag	10 865	16 473	2 132	83 532	45
Kunst, design og arkitektur	2 924	3 296	1 032	8 032	18
Medier og kommunikasjon	1 532	2 376	865	15 032	24
Musikk, dans og drama	1 700	3 277	1 032	20 511	35
Naturbruk	4 732	7 854	-	60 011	65
Påbygging til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse	1 932	2 982	-	32 532	29
Restaurant- og matfag	4 420	4 721	1 861	10 632	40
Service og samferdsel	1 650	2 232	-	6 932	55
Studiespesialisering	1 874	2 619	-	16 865	92
Teknikk og industriell produksjon	3 532	4 783	865	27 450	81

1.3 Modeller for utstyrsstipend

For å utvikle nye nivåer for utstyrsstipend, er det tatt utgangspunkt i en målsetting om at utstyrsstipendet skal være forutsigbart og enkelt å formidle for Lånekassen i deres videre forvaltning av ordningen. Vi har dermed foreslått modeller med et begrenset antall ulike stipendsatser.

I rapporten presenteres flere ulike modeller for innretning av utstyrsstipendet. Én av disse er lagt opp til å være en «gratismodell», hvor vi illustrerer kostnadene ved å gi alle elevene et nivå for utstyrsstipend som er tilpasset det nivået de har for utgifter, slik vi har kartlagt det. Kostnadene for dette er beregnet til å medføre en økning på 204,8 millioner kroner sammenlignet med dagens budsjett for utstyrsstipendet. I rapporten argumenterer vi videre for å gi idrettsfag tilsvarende utstyrsstipend som de med nest høyest utgifter. Det skyldes at idrettsfag sine utgifter ligger vesentlig høyere enn øvrige utdanningsprogrammer, samtidig som utstyret i mange tilfeller ikke knytter seg direkte til undervisningen eller vil være gjeldende for alle elever ved idrettsfag. Ved å gi idrettsfag et utstyrsstipend lik gruppen med de nest høyeste utgiftene, medfører «gratismodellen» en økning på 138,6 millioner kroner sammenlignet med dagens budsjett.

Vi presenterer videre fire budsjettneutrale modeller for utstyrsstipend. Disse er delt inn i tre og fem nivåer og tar utgangspunkt i to ulike måter for beregning av satsene for utstyrsstipend. To av modellene tar utgangspunkt i at de ulike utdanningsprogrammene/programområdene bør få dekket en lik andel av utgiftene til utstyr, mens de andre to modellene tar utgangspunkt i at elevene bør ha like overskytende utgifter til utstyr etter å ha mottatt utstyrsstipend. Sistnevnte innebærer altså at de utgiftene elevene selv må dekke etter mottatt stipend er likest mulig, i hele kroner.

Modellene får noe ulike resultater for ulike elevgrupper; modellene med fem nivåer gir bedre tilpasning av utstyrsstipendet til elevenes utgifter, samtidig som de er noe mer komplekse enn modellene med tre nivåer. Begge modellene representerer en forenkling av en svært variert og sammensatt situasjon med utgifter til utstyr for elever i videregående opplæring. Modellene som

tar utgangspunkt i dekningsgrad for fastsetting av nivået for stipend, gir naturlig nok et relativt bedre stipend for elevene med de laveste utgiftene til utstyr, mens modellene som tar utgangspunkt i de overskytende utgiftene tilgodeser elevene ved mer kostbare utdanninger (målt i utgifter til individuelt utstyr).

Med utgangspunkt i likhetsprinsippet og gratisprinsippet, anbefaler Rambøll at utstyrsstipendet settes slik at overskytende utgifter blir like for ulike grupper, samt at det differensieres til fem nivåer for utstyrsstipend. Det gir følgende modell for utstyrsstipend:

Tabell 1.2 Femnivåmodell med like overskytende utgifter

Gruppe	Utdanningsprogram / programområde	Sats for utstyrsstipend
1	Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans Salg, service og reiseliv IKT og medieproduksjon Medier og kommunikasjon Studiespesialisering Påbygging til generell studiekompetanse Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	684
2	Helse- og oppvekstfag Naturbruk, programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Kunst, design og arkitektur	1 834
3	Elektrofag Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	2 763
4	Restaurant- og matfag	3 522
5	Musikk, dans og drama, programområde dans Design og tradisjonshåndverk Bygg- og anleggsteknikk Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Idrettsfag	4 484

1.4 Økonomiske konsekvenser for skoleeiere

De ulike modellene/forslagene til endringer i utstyrsstipendet får ulike konsekvenser for fylkeskommunene. Modellene som beregnes med utgangspunkt i en fast dekningsgrad har mindre økonomiske konsekvenser for fylkeskommunene. Dette er beregnet til 0,8 til 2,0 millioner kr, avhengig av modell. Modellene med utgangspunkt i like overskytende utgifter har betydelig lavere sats og dermed større økonomiske konsekvenser for fylkeskommunene. Dette er beregnet til å utgjøre mellom 36,7 og 41,0 millioner kroner, avhengig av modell og forutsetninger.

2. INNLEDNING

2.1 Bakgrunn for oppdraget

Opplæringsloven §3-1 fastsetter at opplæring i offentlig videregående skole eller i lærebedrift skal være gratis. Fylkeskommunen har ansvar for å tilby elevene nødvendige trykte og digitale læremidler, samt digitalt utstyr¹. Elever med ungdomsrett² i videregående opplæring har derfor rett til utstyrsstipend fra Lånekassen som er ment å dekke nødvendig utstyr til opplæring. Utstyrsstipendet ble opprettet høsten 2007. Fra høsten 2009 gjaldt ordningen for alle trinn i videregående opplæring. Stipendet har tre ulike satser, avhengig av utdanningsprogram, men uavhengig av foreldres inntekt. Lærlinger, lærerkandidater og praksisbrevkandidater får ikke utstyrsstipend.

Utdanningsdirektoratet ønsker et oppdatert kunnskapsgrunnlag for elevers individuelle kostnader til utstyr i videregående opplæring. Dette omfatter en kartlegging av elevenes kostnader, utvikling av forslag til nye satser og ny innretting av stipendordningen, samt vurderinger av de økonomiske konsekvensene av forslagene. De økonomiske konsekvensene skal vurderes med tanke på budsjettet for utstyrsstipendet, samt konsekvensene for skoleeiere dersom stipendsats som benyttes til leie/leasing av PC reduseres.

Ønsket om et oppdatert kunnskapsgrunnlag for elevers individuelle kostnader på ulike utdanningsprogram og programområder på videregående skole kan knyttes til to grunnleggende prinsipper i norsk skole: *gratisprinsippet*³, som handler om ungdommers rett til videregående opplæring uten å måtte betale for den (jf. Opplæringsloven § 3-1, niende ledd⁴) og *likhetsprinsippet*⁵, som skal sikre at det ikke foregår forskjellsbehandling blant elevene. Begge prinsippene støtter opp om grunntanken i norsk skolepolitikk om at alle barn og unge skal ha lik rett til utdanning.⁶

Prinsippene er blitt aktualisert i forbindelse med at elever i noen yrkesfag har høyere individuelle utgifter enn elever i andre yrkesfag, og muligheten for at dagens differensierte stipendordning ikke utjevner forskjellene her i tilstrekkelig grad, hvorpå gratisprinsippet for alle opphører og elevene forskjellsbehandles. Utstyrsstipendet dekker alle kostnader og alt utstyr for elever i noen yrkesfaglige studieretninger, mens elever i andre, «dyrere» yrkesfaglige studieretninger opplever at utstyrsstipendet ikke strekker til. Regjeringen har dermed varslet at de ønsker å øke utstyrsstipendet for dyrere yrkesfaglige utdanninger og ser dette i lys av yrkesfagløftet.⁷

«I Jeløya-plattformen står det at regjeringen vil øke utstyrsstipendet for de dyrere yrkesfaglige studieretningene. Målet er at det skal være bedre sammenheng mellom de faktiske utgiftene elevene har til nødvendig utstyr, og stipendet de får fra Lånekassen. Det vet vi også at er viktig for elevene og står høyt oppe på Elevorganisasjonens agenda»

¹ Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra <http://www.lovdatab.no/all/nl-19980717-061.html>

² Lovfestet rett til videregående opplæring for ungdom.

³ Utdanningsdirektoratet (06.08.2015). Gratisprinsippet. Hentet fra: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Innhold-i-opplaringen/Gratisprinsippet/>

⁴ Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra <http://www.lovdatab.no/all/nl-19980717-061.html>

⁵ En ulovfestet forvaltningsrettslig rettsregel som stiller krav om at forvaltningsorganer ikke skal utøve sin skjønnsmessige avgjørelsesmyndighet på en måte som innebærer usaklig forskjellsbehandling av borgerne (jf. <https://snl.no/likhetsprinsippet>)

⁶ Kunnskapsdepartementet (2007) Utdanning – fra barnehage til voksenopplæring. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/kd_f4133b_web.pdf

⁷ Regjeringen (2018, 30. august) Vil ha bedre utstyrsstipend for dyre yrkesfag <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/vil-ha-bedre-utstyrsstipend-for-dyre-yrkesfag/id2609605/>

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner

Kunnskapsdepartementet har fastsatt endringer i tilbudsstrukturen for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene for å forsterke satsningen på yrkesfag og fornye yrkesfagutdanningen. Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å implementere endringene, som vil gjelde fra skoleåret 2020-21. Endringene innebærer særlig tre hovedgrep for å styrke yrkesfagutdanningen⁸:

- Antall utdanningsprogrammer utvides fra åtte til ti for å samle elever med likere faglig innhold. Målet er å gi tidligere og økt faglig spesialisering i første og andre året.
- Flere lærefag fases ut for å sikre elevenes relevans i arbeidslivet.
- Flere elever skal få spesialisering fra første året og flere programområder vil bli delt i andre året, for å gi økt spesialisering.

Den endrede tilbudsstrukturen kan få konsekvenser for elevenes utstyrskostnader ved at antall utdanningsprogrammer utvides, og ved at spesialiseringen starter tidligere. For å få innsikt i hvorvidt den nye tilbudsstrukturen vil påvirke elevenes utstyrskostnader har vi bedt lærerne i undersøkelsen om deres vurdering av konsekvenser for elevenes utstyrskostnader, når det gjelder tidligere spesialisering.

2.2 Formål for oppdraget

Følgende hovedproblemstillinger ligger til grunn for kartleggingen:

- Hva er det faktiske kostnadsnivået for utstyr ved ulike utdanningsprogrammer?
- Hvordan kan utstyrsstipendet innrettes for å ivareta administrative hensyn og gi et rimelig resultat for den enkelte elev?
- Hva er konsekvensene av ulike typer innretting?

Med utgangspunkt i problemstillingene har Rambøll fått et oppdrag i fire deler:

1) Kartlegging

- Kartlegging av kostnader knyttet til individuelt utstyr i videregående opplæring på representativt gjennomsnittsnivå*
- Oversikter over utnyttelsesgrad av utstyrsstipendet*

2) Foreslå nivå på utstyrsstipend

- Ett forslag skal innebære at de ulike programmene innplasseres i gjeldende struktur med tre ulike satser*
- Én eller flere alternative innretninger av utstyrsstipendet, gitt at det fremstår hensiktsmessig på bakgrunn av kartleggingen. Alternative modeller må ivareta administrative hensyn og innrettes slik at stipendordningen gir et rimelig resultat for den enkelte elev*

3) Beregne budsjettmessige konsekvenser

- Budsjetteffekten av forslagene a) og b) i punktet over*
- Minst ett av forslagene skal være budsjettneutralt*

4) Konsekvenser for skoleiere

- Vurdere de økonomiske konsekvensene for skoleiere dersom man skulle velge å redusere stipendsatsen som benyttes til leie/leasing av PC Opsjon*

(Fra konkurransegrunnlag)

⁸ Regjeringen (2018, 5. mars). Yrkesfagelever får tidligere spesialisering. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/yrkesfagelever-far-tidligere-spesialisering/id2592683/>

2.2.1 Hensyn som skal ivaretas i ny modell

I forbindelse med utviklingen av ny modell for utstyrsstipend, har Rambøll vært opptatt av å prioritere etter noen viktige hensyn ved eventuell implementering av ny modell. Disse er administrative hensyn knyttet til Lånekassens forvaltning av ordningen og tydelighet og forutsigbarhet for brukerne av ordningen (elevene).

Ut fra disse hensynene har det vært vesentlig å holde antallet ulike nivåer for utstyrsstipend på et relativt lavt nivå. Det gjør administreringen av ordningen mer effektiv og det gjør det enklere å kommunisere tydelig og forutsigbart mot elevene. Således har det i analysene vært lagt vekt på at avviket skal være betydelig før ett programområde legges til en annen sats enn de øvrige innenfor samme utdanningsprogram.

2.3 Avgrensninger

2.3.1 Individuelt utstyr

Den foreliggende kartleggingen har ikke vært en kartlegging av de utgifter som skoler og skoleeiere har for elevers individuelle utstyr. Dette er gjennom tilbud om gratis utstyr eller subsidiering av utstyr for sine elever. Tilbakemeldinger vi har mottatt i forbindelse med kartleggingen tyder imidlertid på at dette er en utbredt praksis på mange skoler. I vår undersøkelse vil ikke omfanget av dette være dekket, ettersom det ikke har vært oppdraget, men elevenes utgifter vil altså mange steder avhenge av hvilke ordninger skolene selv har finansiert eller subsidiert og med hvor mye. Dette gjelder alt fra arbeidstøy og verktøy på yrkesfag til PC-ordningene som Fylkeskommunene sitter med.

Videre er det ingen helt avklart definisjon på hva som kan kategoriseres som «individuelt utstyr» og, selv om det har vært understreket i vår kartlegging at lærerne skal oppgi utgifter for utstyr som er *nødvendig*, vil dette avhenge av den enkelte lærer og skoles subjektive vurderinger. Det oppstår dermed enkelte gråsoner hvor vi har vært nødt til å vurdere i hvilken grad de oppgitte utgiftene skal inkluderes i kartleggingen eller ikke. I slike tvilstilfeller er følgende kriterier/kontrollspørsmål benyttet for å bedømme om oppgitte utgifter skal inkluderes i kartleggingen:

- Er utstyret *nødvendig* for å følge undervisningen?
- Er utstyret direkte knyttet til undervisningen?
- Er utstyret påkrevd for alle elevene ved programområdet?

Dersom vi kan svare «ja» på alle tre spørsmål, har vi inkludert utgiften i våre analyser.

Disse vurderingene har vært retningsgivende både i utviklingen av spørreskjema til kartleggingen og i vurderingen av besvarelsene. Samtidig er det viktig å fremheve at det ikke har vært mulig innenfor rammene i dette oppdraget å vurdere dette for alle de ulike utstyrskategoriene og programområdene. Dermed er det tallene lærerne har oppgitt og vurdert som nødvendige utgifter som danner tallgrunnet i kartleggingen, selv om vi har vurdert enkelte tvilstilfeller.

2.3.2 Målgruppe

Utstyrsstipendet er begrenset til elever med ungdomsrett og dermed er også kartleggingen avgrenset tilsvarende. Det innebærer altså at både lærlinger og elever i voksenopplæring ikke er inkludert. Allikevel får utformingen av stipendordningen noen konsekvenser også for disse gruppene.

I løpet av datainnsamlingen er vi blitt gjort oppmerksomme på at de fleste skoler/skoleeiere forutsetter treårige leieavtaler for sine ordninger for elev-PC. Det innebærer for mange av lærlingene at de fremdeles er inne betalingsforløpet for elev-PC når de er blitt lærlinger og da ikke

har rett utstyrsstipend lenger. Ettersom avtalene elevene forplikter seg til løper over tre år, vil de ofte være pliktige å fullføre denne. Dette er et hensyn som ikke er videre undersøkt i denne kartleggingen.

I tillegg er vi blitt gjort oppmerksomme på at voksne med voksenrett⁹ også benytter PC i undervisningen. Det imidlertid ulik praktisering i hvordan skoleeier tilbyr PC til denne gruppen. Enkelte fylkeskommuner låner ut gratis PC til denne gruppen, mens andre krever inn en egenandel. Vi har for lite innsikt i de ulike ordningene til å kunne si noe om hvordan eventuelle reduksjoner i stipendsatsen vil påvirke skoleeier for denne gruppen. Dette faller også utenfor oppdraget, og vi har derfor valgt å holde dette utenfor beregningene. En økning av den laveste satsen for utstyrsstipend vil også kunne innebære at utgiftene denne gruppen har til PC øker, dersom fylkeskommunene øker satsene for leie/kjøp etter den laveste stipendsatsen. Det er ikke hensyntatt i denne rapporten.

2.4 Ny tilbudsstruktur

Kartleggingen er en oppdatering av kunnskapsgrunnlaget og er i utgangspunktet kun gyldig for de programområdene som er kartlagt i skoleåret 2018-19. Samtidig har et premiss for kartleggingen vært at modellene som utarbeides skal benytte den nye tilbudsstrukturen fra 2020, med særlig store endringer i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene og programområdene.

Kunnskapsdepartementet har vedtatt endringer i tilbudsstrukturen for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene etter at et forslag om endringer har vært på høring. Endringene vil gjelde fra skoleåret 2020-21.¹⁰ Målet med endringene er å samle elever med likere fagbakgrunn i samme utdanningsprogram, og gi elevene tidligere spesialisering, slik at de skal ha bedre kompetanse og være mer relevante for arbeidslivet¹¹.

Det er i all hovedsak gjennomført tre endringer:

- Det blir gjennomført en utvidelse av antall utdanningsprogrammer fra åtte til ti. Utdanningsprogrammene *Design og håndverk* og *Service og samferdsel* vil bli erstattet av de fire nye utdanningsprogrammene: *Design og tradisjonshåndverk*, *Salg, service og reiseliv*, *Frisør, blomster og interiørdesign* og *IKT og medieproduksjon*. Det faglige innholdet vil bli videreført i de nye utdanningsprogrammene. Flere programområder vil bli flyttet fra *Design og Håndverk/medieproduksjon* og *Service og samferdsel* til de to nye utdanningsprogrammene: *Frisør, blomster og interiørdesign* og *IKT og medieproduksjon*.
- Flere av lærefagene fases ut. Disse er: *storurmakerfaget*, *industriømfaget*, *idrettsanleggsgfaget*, *støperifaget*, *garverifaget*, *industriell skotøyproduksjon* og *pianostemmerfaget*.
- Tre av programområdene på Vg2, henholdsvis *Byggteknikk*, *Klima-, energi- og miljøteknikk* og *matfag*, splittes til seks nye programområder for økt spesialisering i Vg2.

Naturlig nok har vår kartlegging av utgifter tatt utgangspunkt i den gjeldende tilbudsstrukturen i videregående opplæring. Vi har antatt at når programområder er flyttet til et annet eller nytt

⁹ Voksne kan har rett til gratis videregående opplæring dersom man fyller eller har fylt 25 år, og ikke har fullført videregående opplæring i Norge, men har fullført grunnskole eller tilsvarende. Dette kalles voksenrett (til sammenligning med ungdomsrett). Dersom man har voksenrett dekker fylkeskommunen trykte og digitale læremidler og digitalt utstyr. Fylkeskommunen kan pålegge voksne å anskaffe individuelt utstyr som opplæringen gjør det nødvendig å ha. Voksne med voksenrett kan søke lånekassen om lån og stipend, men har altså ikke rett til utstyrsstipend.

¹⁰ Utdanningsdirektoratet (2018, 12. mars) *Yrkesfaglige utdanningsprogram fra 2020*. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/forsok-og-pagaende-arbeid/ny-tilbudsstruktur-og-nye-lareplaner-pa-yrkesfag/ny-tilbudsstruktur-i-fag-og-yrkesopplaringen/>
¹¹ Regjeringen (2018, 5. mars) *Yrkesfagelever får tidligere spesialisering*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/yrkesfagelever-far-tidligere-spesialisering/id2592683/>

utdanningsprogram, medfører ikke dette noen endringer i elevenes individuelle utgifter til utstyr. Vi har også antatt at det ikke vil påvirke antallet elever som går de ulike programområdene. For programområdene som splittes, har vi spurt lærerne om hvorvidt de antar at endringene i strukturen påvirker utgiftene til utstyr. Disse besvarelsene er videre hensyntatt i budsjettberegninger og utforming av nye modeller for stipendsatser. For elevtall er det benyttet andeler for påfølgende trinn til å beregne forventede elevtall for de programområdene som splittes. For eksempel er det for Vg2 Byggteknikk, som skal deles i Vg2 tømmer og Vg2 betong og mur, antatt at andelen som går videre til lærefaget tømmer er tilsvarende som andelen som vil velge tømmer på Vg2 når spesialiseringen startes tidligere.

2.5 Tidligere undersøkelser

I 2006 gjennomførte Rambøll en kartlegging av elevers og videregående skolars utgifter til individuelt utstyr og undervisningsmateriell. Kartleggingen baserte seg på gjennomsnittlige beregninger av utgifter foretatt av skolens ledelse. Undersøkelsen viser at de individuelle utgiftene til elevene varierer på bakgrunn av studieretning. De mest kostnadsdrivende utdanningsretningene var idrettsfag, hotell- og næringsmiddelfag, naturbruk, formgivningsfag og byggfag. Elevenes utgifter var høyest i Vg1 og sank i Vg2. Utgiftene til skolene varierer også med bakgrunn i studieretning. For skolene er utgiftene i motsetning til for elevene, høyest i andre året¹².

I 2009 oppdaterte Utdanningsdirektoratet kunnskapsgrunnlaget av elevers utgifter til utstyr. Basert på kvalitative intervjuer med fagansvarlige ved flere skoler viste resultatene at kostnadene til elevene varierte mye på bakgrunn av utdanningsprogram. Det var også store forskjeller mellom skolene for samme utdanningsprogram. For de fleste utdanningsprogrammene var utstyrskravet størst for elevene på Vg1. Utdanningsprogrammene Idrettsfag og Restaurant- og matfag var de to utdanningsprogrammene med størst individuelle kostnader for elevene. Utdanningsprogrammene Design og håndverk og Teknikk og industriell produksjon hadde også store utstyrskrav¹³.

I 2016 ble det gjennomført en kartlegging av utstyrssituasjonene i videregående skole. Målet med undersøkelsen var å få en oversikt over nåsituasjonene for utstyr på de ulike utdanningsprogrammene. Som en viktig del av undersøkelsen vurderte man utstyrskvaliteten ved ulike utdanningsprogrammer, fylker og skoler. Utstyrskvaliteten ble vurdert med bakgrunn i en rekke kvalitetskriterier som skulle sikre objektivitet i respondentenes vurderinger av utstyret. En kvalitetsvurdering vil alltid være av en viss subjektiv karakter, noe undersøkelsen også konkluderer med. Gitt fraværet av en eksakt norm som definerer skolenes utstyrskrav, er det vanskelig å avgjøre om kvaliteten på utstyret er godt nok. Trolig vil dette også være avhengig av «øyet som ser», og en subjektiv tilnærming til om kvaliteten defineres som god nok. I kartleggingen konkluderes det med at de videregående skolene jevnt over er rimelig tilfreds med utstyrssituasjonen.¹⁴

Funnet fra sistnevnte kartlegging er relevant for vår kartlegging og fortolkningen av resultatene våre. Som nevnt i avsnitt 2.3.1, vil det være subjektive vurderinger som ligger bak hvilket utstyr skoler og lærere vurderer som nødvendig for å følge undervisningen. Dette gjelder også det individuelle utstyret som elevene selv må holde seg med.

¹² Rambøll (2006) Kartlegging av kostnader til individuelt utstyr i videregående opplæring.

¹³ Econ Pöyry (2009) Kartlegging av elevers individuelle kostnader til utstyr i videregående

¹⁴ Ideas2evidence (2016) Godt nok eller best mulig? Hovedrapport fra kartlegging av utstyrssituasjonen i videregående skole. Rapport tilgjengelig fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/forskningsrapporter/utstyrssituasjonen-i-videregaende-skole.pdf>

2.6 Leserveiledning

Rapporten er strukturert i følgende hovedkapitler:

Kapittel 1: Sammendrag

Kapittel 2: Innledning til rapporten, med bakgrunn for oppdraget og overordnede målsettinger for kartleggingen.

Kapittel 3: Beskrivelse av dagens ordning for utstyrsstipend og i hvilken grad elevene nyttiggjør seg av stipendet.

Kapittel 4: Gir en gjennomgang av metode og datakilder som er benyttet til oppdraget.

Kapittel 5: Gjennomgang av deskriptive funn knyttet til elevers utgifter til utstyr, og fortolkninger av disse.

Kapittel 6: Presentasjon av hvordan nye modeller og nivåer for utstyrsstipendet er utviklet, samt de budsjettøkonomiske konsekvensene av nye satser.

Kapittel 7: Nye modeller for utstyrsstipend har potensielle konsekvenser for skoleeiere, disse presenteres i kapittel sju.

Vedlegg: Vedlagt rapporten er beskrivende statistikk fra kartleggingen (vedlegg A), en detaljert gjennomgang av hvordan breddeundersøkelsen er gjennomført (vedlegg B), spørreskjemaet som ble benyttet (vedlegg C) og en gjennomgang av hvordan vi har valgt ut hvilke programområder som måtte gjøres unntak for i fastsettelsen av grupper for stipendsats.

3. DAGENS ORDNING FOR UTSTYRSTIPEND

3.1 Satser for utstyrsstipend

Alle elever med ungdomsrett i videregående opplæring har rett på utstyrsstipend, men de må selv søke om stipendet. Utstyrsstipendet er ikke behovsprøvd. Elevene får utstyrsstipend avhengig av hvilket utdanningsprogram de går. I tillegg er det noen fordypninger og programområder som får tilpassede satser i en tredelt modell. Modellen er basert på funnene fra undersøkelsene Rambøll gjennomførte i 2006. Figur 3.1 viser fordelingen av utdanningsprogram/programområder på de ulike satsene.¹⁵

Figur 3.1 Dagens ordning for utstyrsstipend – satser og inndeling

1 032 kroner per skoleår	2 285 kroner per skoleår	3 818 kroner per skoleår
Studiespesialisering (unntatt studiespesialisering med fordypning i formgivningsfag og studiespesialisering med toppidrett som "fag fra andre programområder")	Naturbruk	Idrettsfag
Helse- og oppvekstfag	Bygg- og anleggsteknikk	Design og håndverk, unntatt programområde for medieproduksjon
Medier og kommunikasjon	Teknikk og industriell produksjon	Restaurant- og matfag
Service og samferdsel	Elektrofag	
Design og håndverk, programområde for medieproduksjon	Musikk, dans og drama	
	Studiespesialisering med fordypning i formgivningsfag og studiespesialisering med toppidrett som "fag fra andre programområder"	
	Kunst, design og arkitektur	

På Vg3 eller etter oppnådd yrkeskompetanse kan elevene velge påbygging til generell studiekompetanse i alle de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Som vi ser i figur 3.1 er det ulik utstyrsstipend på noen av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Utstyrsstipend for de som går påbygging til generell studiekompetanse får den laveste stipendsatsen uansett hvilken yrkesfaglig opplæring de har gått først. Det samme gjelder de som tar enkeltfag for å oppfylle kravene til generell studiekompetanse.

3.2 Utnyttelsesgrad – elevenes etterspørsel av stipend

For å få stipendet de har rett på må elevene søke på stipendet for begge semestrene og signere en avtale med Lånekassen. Utstyrsstipendet blir dermed ikke utbetalt i sin helhet til alle elever som

¹⁵ Skjermdump fra www.lanekassen.no/utstyrsstipend. Hentet 05.02.2019.

har rett på det, men begrenses i praksis av at elever a) ikke søker utstyrsstipend, b) ikke signerer avtalen med Lånekassen eller c) ikke søker stipend for begge semestre (og dermed kun får utbetalt halve stipendet).

Når det gjelder det siste punktet, altså elever som har en godkjent søknad til utstyrsstipend, men ikke har søkt for begge semestre, utgjør dette en liten andel av elevene. Tall fra Lånekassen viser også at det ikke er noen betydelige forskjeller mellom de ulike utdanningsprogrammene med tanke på hvor mange dette utgjør. Samlet sett innebærer elever som ikke søker utstyrsstipend for begge semestre at utbetalingene fra Lånekassen utgjør ca. 97 prosent sammenlignet med dersom alle elever hadde søkt begge semestre. Dette utgjorde i skoleåret 2017/2018 en budsjettmessig besparelse på i overkant av 8,1 millioner kroner.

Andelen som søker og får godkjent utstyrsstipend, men ikke signerer avtalen med Lånekassen får heller ikke utbetalt utstyrsstipend de i utgangspunktet har rett på. Ifølge Lånekassens beregninger er det omtrent 5 prosent av de som får innvilget søknad som ikke signerer avtalen.

Den samlede utnyttelsesgraden kan presenteres på to ulike måter; basert på antall elever og basert på stipendsum. I Tabell 3.1 og Tabell 3.2 presenteres henholdsvis utnyttelsesgrad basert på antall elever og basert på stipendsum. Lånekassen har ikke statistikk per programområde for utbetalt stipend, slik at det har ikke vært mulig å beregne utnyttelsesgrad noe mer detaljert enn utdanningsprogram.

Tabell 3.1 viser at det er 86 prosent av elevene med ungdomsrett som får utstyrsstipend av Lånekassen. Det er altså 14 prosent av elevene som har rett på utstyrsstipendet som ikke benytter seg av dette. Tabellen viser videre at det er ulikt fordelt på utdanningsprogrammene i hvilken grad elevene utnytter utstyrsstipendet. Gjennomgående virker den laveste satsen også å ha en lavere utnyttelsesgrad enn de øvrige. Idrettsfag er utdanningsprogrammet med høyest utnyttelsesgrad, etterfulgt av Påbygging til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse.

Tabell 3.1 Utnyttelsesgrad basert på antall søkere og elever med ungdomsrett, fordelt på utdanningsprogram

Sats for utstyrsstipend	Utdanningsprogram/Programområder	Antall elever med ungdomsrett	Utnyttelsesgrad
1 032	Påbygg til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse	8 079	96 %
	Helse- og oppvekstfag	17 469	85 %
	Studiespesialisering ¹ (unntatt formgivningsfag og toppidrett)	75 281	82 %
	Studiespesialisering ¹ (kun formgivningsfag og toppidrett)	6 832	82 %
	Medier og kommunikasjon	6 890	83 %
	Service og samferdsel	7 228	82 %
	Design og håndverk (kun medieproduksjon)	402	79 %
2 285	Elektrofag	9 871	94 %
	Kunst, design og arkitektur	2 073	92 %
	Teknikk og industriell produksjon	10 099	91 %
	Naturbruk	4 225	90 %
	Bygg- og anleggsteknikk	7 784	90 %
	Musikk, dans og drama	6 201	90 %

3 818	Idrettsfag	12 305	97 %
	Design og håndverk (unntatt medieproduksjon)	3 206	93 %
	Restaurant- og matfag	3 131	87 %
	Totalt	181 076	86 %

Note: Elever som har fagopplæring i skole, alternativ opplæring eller tar videregående opplæring i utlandet mottar også utstyrsstipend fra Lånekassen, men er ikke inkludert i denne fordelingen. Dette gjaldt 2 246 elever i skoleåret 2017/2018.

¹ I dagens stipendordning er det egne satser innen Studiespesialisering for formgivningsfag og spesialisering innen toppidrett. På grunn av manglende data for antall elever som tar slik fordypning har vi beregnet utnyttelsesgrad for disse studiene/fordypningene basert på antall mottakere av utstyrsstipend. Det antas at andel som går fordypning blant studiespesialiserende er den samme som andel som mottar stipend i denne gruppen.

I Tabell 3.2 presenteres utnyttelsesgrad samlet basert på hvor mye stipend som er utbetalt sammenlignet med hvor mye stipend som skulle vært utbetalt dersom alle elever med rett på stipend benyttet seg av ordningen. Det siste er beregnet på bakgrunn av antall elever med ungdomsrett i videregående opplæring og satsene for utstyrsstipend. I begge tilfeller er tallene fra skoleåret 2017/2018. Tabellen viser at samlet utnyttelsesgrad er 88 prosent. Denne utnyttelsesgraden er høyere enn utnyttelsesgraden basert på antall elever og antall innvilgede søkere, noe som skyldes at utnyttelsesgraden er høyere for utdanningsprogrammene med en høyere stipendsats.

I videre analyser og beregninger tar vi utgangspunkt i utnyttelsesgraden beregnet etter metoden i tabell 3.2.

Tabell 3.2 Utnyttelsesgrad basert på utbetalt beløp, fordelt på utdanningsprogram

Utdanningsprogram	Antall elever med ungdomsrett	Utbetalt stipend (MNOK)	Beregnet stipend (MNOK)	Utnyttelsesgrad
Idrettsfag	12 305	44,3	46,1	96 %
Påbygging til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse	8 079	7,7	8,2	94 %
Elektrofag	9 871	20,5	22,2	93 %
Design og håndverk (unntatt medieproduksjon)	3 206	11,0	12,0	92 %
Naturbruk	4 225	8,5	9,5	89 %
Teknikk og industriell produksjon	10 099	20,3	22,7	89 %
Bygg- og anleggsteknikk	7 784	15,6	17,5	89 %
Musikk, dans og drama	6 201	12,4	13,9	89 %
Kunst, design og arkitektur	2 073	4,0	4,7	87 %
Restaurant- og matfag	3 131	10,1	11,7	86 %
Helse- og oppvekstfag	17 469	14,9	17,7	84 %
Medier og kommunikasjon	6 890	5,7	7,0	82 %
Studiespesialisering ¹ (unntatt formgivningsfag og toppidrett)	75 281	62,3	76,3	81 %

Studiespesialisering ¹ (kun formgivingsfag og toppidrett)	6 832	11,4	15,3	81 %
Service og samferdsel	7 228	5,9	7,3	81 %
Design og håndverk (kun medieproduksjon)	402	0,3	0,4	78 %
Annet*	2 246	2,9	3,3	
Totalt	183 322	257,8	292,6	88 %

Note: Beregnet stipend tar utgangspunkt i antall elever med ungdomsrett og satsene for utstyrsstipend skoleåret 2017/2018. Kategorien «Annet» inkluderer elever som har fagopplæring i skole, alternativ opplæring eller tar videregående opplæring i utlandet. Her er det beregnede stipendet basert på antall mottakere av utstyrsstipend.

¹ I dagens stipendordning er det egne satser innen Studiespesialisering for formgivningsfag og spesialisering innen toppidrett. På grunn av manglende data for antall elever som tar slik fordypning har vi beregnet utnyttelsesgrad for disse studiene/fordypningene basert på antall mottakere av utstyrsstipend. Det antas at andel som går fordypning blant studiespesialiserende er den samme som andel som mottar stipend i denne gruppen.

Utnyttelsesgraden for de ulike utdanningsprogrammene kan være et uttrykk for etterspørselen etter utstyrsstipend på de ulike linjene – og dermed utgiftsnivået. Med denne logikken er utstyrsutgiftene høyest for idrettsfag, elektrofag og design og håndverk. At påbygging til generell studiekompetanse har så høy utnyttelsesgrad kan være et uttrykk for det samme, men kan også knyttes til at dette er Vg3 elever som dermed kjenner utstyrsstipend-ordningen fra før og dermed søker dette.

4. METODE OG DATAKILDER

I dette kapitlet beskrives metode og datakilder som er benyttet i oppdraget. Det omfatter både eksisterende datakilder og nye data fra vår kartlegging i skolen. Først gjennomgås de ulike datakildene og prosessene for innhenting av data, samt vurdering av datakvalitet. Deretter beskrives fremgangsmåte for analysene som er gjort av datamaterialet og valgene som er gjort i den forbindelse. Kapitlet avsluttes med noen overordnede avgrensninger og metodiske refleksjoner.

4.1 Datakilder

I de følgende avsnittene presenteres de ulike datakildene som er benyttet inn i oppdraget.

Innledende intervjuer

Innledningsvis i prosjektet ble det gjennomført intervjuer med medlemmer av Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY). Målet med de innledende intervjuene var å få en bedre forståelse og innsikt i hva ledere og medlemmer mente man burde ta i betraktning og fokusere på i undersøkelsen. Intervjuene gav innsikt i hva spørreundersøkelsen skulle fokusere på, og hvilke hensyn som måtte tas i forbindelse med de videre undersøkelsene.

Dokumentanalyse

Som et ledd i utformingen av breddeundersøkelsen ble det gjennomført en dokumentanalyse. Målet med dokumentanalysen var å få en god forståelse av innholdet i utstyrslistene for de ulike programområdene. Funnene fra dokumentanalysen har lagt grunnlaget for utforming av spørsmålene i breddeundersøkelsen til lærerne. Dokumentanalysen gav utgangspunkt for utstyrs kategorier og inndeling av spørreskjemaet.

I kartleggingen av utstyrslistene ble det benyttet søk i ulike kilder på internett. Søket ble rettet mot de programområdene med flest elever. I tillegg ble geografisk spredning sikret i utvalget ved å kartlegge utstyrslistene fra flere ulike videregående skoler.

Breddeundersøkelse til lærere

Den mest sentrale datakilden til dette prosjektet har vært en nasjonal breddeundersøkelse til lærere. Vi har rekruttert lærere som har arbeidet med å utforme utstyrslistene eller på annen måte kjenner til elevenes utstyrsutgifter. Deretter vi bedt de aktuelle lærerne om å oppgi elevenes utgifter til individuelt utstyr. Selve spørreskjemaet ble deretter pilotert på lærere fra alle utdanningsprogram og vi mottok tilbakemeldinger som ble benyttet til å justere spørreskjemaet.

Det er blitt arbeidet aktivt med å sikre god svarprosent, samt å dekke samtlige programområder i videregående opplæring. Gjennom aktiv oppfølging, oppnådde vi besvarelser for alle programområder med registrerte elever, utenom to. Disse var Vg2 Design og duodji og Vg2 Brønnteknikk.

I breddeundersøkelsen er lærerne bedt om å oppgi gjennomsnittlige utgifter til nødvendig utstyr for den enkelte elev på sitt programområde. Dette er gjort gjennom at lærerne er bedt om å fylle ut utgifter for ulike kategorier for utstyr med tilhørende eksempler. I spørreskjemaet er utgiftene fortløpende blitt summert, for å sikre at det er tydelig for lærerne hva de har oppgitt som utgifter totalt. Formålet har vært å sikre høyere reliabilitet i besvarelsene. Utstyrskategoriene vi har benyttet er *arbeidstøy*, *verneutstyr*, *arbeidsverktøy*, *teknologiske hjelpemidler* (unntatt PC), *PC*, *kontorrekvisita*, *treningstøy*, *sportsutstyr*, *turtøy/turutstyr*, samt en kategori for *annet*. Vi har også kartlagt andre utgifter elevene har, som lærerne mener at bør ta hensyn til. Disse presenteres i et eget avsnitt i rapporten, men er ikke ellers inkludert i analysen.

I undersøkelsen har vi også kartlagt ulike ordninger hvor skolene legger til rette for at elevene får individuelt utstyr. Skolene tilrettelegger ved å tilby gratis låneordninger, leieordninger hvor elevene får rimeligere tilgang på utstyr og gjennom innkjøpsordninger. For sistnevnte kan dette innebære at skolen kjøper inn pakker med utstyr som de igjen selger videre til elevene, eller at de har rabattordninger med ulike utsalgssteder. Utover de overnevnte har vi også fått tilbakemeldinger om at en del skoler også gir elevene noe individuelt utstyr gratis.

En detaljert beskrivelse av hvordan breddeundersøkelsen er gjennomført, frafallsanalyser og spørreskjema er vedlagt rapporten.

Intervjuer med fylkeskommunene

Fylkeskommunen er lovpålagt å tilby gratis PC i videregående opplæring. Dette innebærer at fylkeskommunen ikke kan prise PC-ene til elevene høyere enn laveste stipendsats hvert år, og må derfor subsidiere restbeløpet på maskinen. En regulering av laveste stipendsats kan derfor potensielt få konsekvenser for fylkeskommunen.

Det ble gjennomført telefonintervjuer med samtlige fylkeskommuner. Informantene i telefonintervjuene hadde ulike stillingstitler, men hadde det til felles at de hadde ansvar for IKT på utdanningsfeltet i deres respektive fylkeskommune. Målet med intervjuene var å få innsikt i hvilken type PC-ordning fylkeskommunene tilbyr, hvor mange elever som benytter seg av tilbudet, og hvilke kostnader elevene har i forbindelse med anskaffelse av PC-en. På bakgrunn av funnene fra telefonintervjuene vil det være mulig å regne ut konsekvensene ved en eventuell endring i laveste stipendsats for fylkeskommunene.

Registerdata

Data om antall elever i videregående opplæring

For flere av beregningene har vi benyttet tall for antall elever som er registrert på de ulike programområdene og ved de ulike videregående skolene. Det er da benyttet Utdanningsdirektoratets statistikk for elevtall i videregående skole¹⁶. Ettersom utstyrsstipendet kun gis til elever med ungdomsrett, gjorde Utdanningsdirektoratet et særskilt uttrekk av elever med ungdomsrett i statistikken. Elevtallene er utviklet slik at de viser hvor mange elever som finnes i videregående skole per 1. oktober. Tallene vi har benyttet i våre analyser stammer fra 1. oktober 2017. Elevtallene er fremskrevet til 2018/19-tall ved å benytte gjennomsnittlig vekst de siste to årene for henholdsvis studieforberedende og yrkesfaglig opplæring.

Det er videre gjort estimeringer for å tilpasse elevtallene til ny tilbudsstruktur slik at beregninger av budsjettmessige konsekvenser for ulike modeller er tilpasset den nye tilbudsstrukturen som vil bli gjeldende fra skoleåret 2020/2021. For programområder som flyttes til andre utdanningsprogram er det antatt at elevtallene holder seg stabile. Programområder som skal deles er beregnet på bakgrunn av andelen elever som for 2017/2018 har valgt programområde eller lærefag som svarer til de oppdelte programområdene. Deretter er andelen ganget med elevtallet for programområdet som deles.

Data fra Lånekassen for utbetalt utstyrsstipend

Lånekassen har stilt til rådighet datamateriale for utbetalt utstyrsstipend, slik at Rambøll har kunnet beregne utnyttelsesgrad for stipendet. De tilgjengelige dataene gjør imidlertid at det ikke har vært mulig å beregne utnyttelsesgrad for de enkelte programområdene, slik at dette er gjort på utdanningsprogramnivå.

¹⁶ Tilgjengelig fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/elevtall-i-videregaende-skole/> per 04.02.2019.

4.2 Analyser

Med utgangspunkt i dataene beskrevet over har vi gjennomført analysene beskrevet i Figur 4.1. I forbindelse med analysene, måtte vi ta en del valg og prioriteringer. Som veiledende prinsipper for analysene benyttet vi formålet for kartleggingen, utdanningspolitiske prinsipper (som gratisprinsippet og likhetsprinsippet), samt særskilte hensyn for kartleggingen (se avsnitt 2.2.1). Resultatene fra de ulike trinnene i våre analyser, er presentert fortløpende i denne rapporten, med den hensikt å gjøre dataene transparente og etterprøvbare. Deskriptive funn fra kartleggingen er også presentert i vedlegg A til denne rapporten.

Figur 4.1 Oversikt over analyser

I datainnsamlingen la vi vekt på å sikre representativitet for de ulike utdanningsprogrammene og programområdene, samt å sikre besvarelser for alle programområder. Disse hensynene ble vektet mot hensynet til lærerne og belastningen av dem med et stort antall undersøkelser i skolen. De overnevnte frafallsanalysene var viktige for å vurdere de resultatene vi mottok. I tillegg gjennomførte vi en kvalitetssikring av besvarelsene, ved å gjennomgå utgifter oppgitt som «annet utstyr», samt undersøke konsekvensene av å se bort fra utliggere.

Vi har videre lagt vekt på å beskrive fordelingen av besvarelser, gjennom statistiske indikatorer og å fremstille boksplokk. Disse boksplokkene gir god informasjon om fordelingen av besvarelsene for hvert programområde. Disse analysene har blitt benyttet til å vurdere et hensiktsmessig mål for sentraltendens, som skulle benyttes i videre beregninger av nye nivåer for utstyrsstipend.

En viktig målsetting i utformingen av modeller, var forutsigbarhet og tydelighet. Dermed tok vi utgangspunkt i at utdanningsprogrammene burde ha samme sats, som hovedregel, og undersøkte om det var behov for å gjøre særskilte unntak for enkelte programområder. De ulike utdanningsprogrammene og unntakene grupperte vi så i et naturlig antall grupper som skulle ha samme sats på utstyrsstipendet. I utviklingen av nye modeller for utstyrsstipend er det gjennomgående blitt benyttet tilbudsstrukturen som blir gjeldende fra skoleåret 2020/2021.

Basert på disse gruppene, utviklet vi ulike modeller for utstyrsstipend og vurderte disse etter dekningsgrad, samt målsetting om gratisprinsippet og likhetsprinsippet. Vi utformet både budsjettneutrale modeller for nivåer av utstyrsstipend og én modell hvor vi i størst mulig grad ivaretok gratisprinsippet.

For å kunne gi gode beregninger av budsjettkonsekvenser for de foreslåtte nivåene for utstyrsstipend, har Rambøll gjort estimeringer av elevtall. Det skyldes til dels at elevtallene vi har hatt tilgang til stammer fra elevtall for 2017/2018. Dermed har Rambøll fremskrevet elevtall til skoleåret 2018-19 og samtidig gjort estimeringer for elevtall for ny tilbudsstruktur, med nye programområder.

4.2.1 Utgifter til PC i undersøkelsen

Rambøll har bedt lærerne om å oppgi utgifter til PC i vår kartlegging. Dette har vært vesentlig for å kunne skille ut utgiftene til PC fra andre utgifter til øvrig utstyr som undersøkelsen kartlegger. Vi har også gjennomført en undersøkelse blant fylkeskommunene for å undersøke deres tall knyttet til PC-ordninger for elever i videregående opplæring. En utfordring knyttet til PC-utgifter som vi har støtt på er at det i stor grad er valgfritt hvilke utgifter elevene har til PC, siden mange fylkeskommuner ikke har obligatoriske ordninger for PC og elevene kan dermed velge PC selv. Ettersom PC er en type utstyr som vil ha betydelig nytte også utenfor undervisningssituasjonen (særlig dersom elevene velger dyrere PC-er enn standardordningene i fylkeskommunen), har vi byttet utgiftene knyttet til PC med oppgitte standardsatsene i fylkeskommunenes PC-ordninger. Dette er gjort fylkesvis for de offentlige skolene, mens besvarelsene til de private skolene er beholdt som de er oppgitt. Beregnede økonomiske konsekvenser for skoleeiere er presentert i kapittel 7 i denne rapporten.

4.2.2 Andre utgifter

I undersøkelsen har vi bedt lærerne oppgi utgifter elevene har til individuelt utstyr som er nødvendig i opplæringen for elever på det aktuelle programområdet. Videre har vi bedt lærerne oppgi andre utgifter elevene har og som bør tas hensyn til. Dette stammer fra de innledende undersøkelsene, hvor vi avdekket at det er en del utgifter som havner i en gråsoner når det kommer til utstyr. Vi har ikke inkludert disse andre utgiftene i våre beregninger videre, men vi beskriver de kort i de følgende avsnittene.

I kategoriene for utstyrsutgifter har vi hatt en kategori for «Annet», med beskrivelsen; «Er det noe ytterligere utstyr som elevene må ha og som ikke kommer under utstyrskategoriene listet over?». Lærerne som har oppgitt en utgiftssum i denne kategorien har i neste omgang blitt bedt om å beskrive disse utgiftene. Utgiftene i denne annet-kategorien har blitt gjennomgått og vurdert etter kriteriene beskrevet i avsnittet om avgrensning tidligere i rapporten (kapittel 2.3):

- Er utstyret *nødvendig* for å følge undervisningen?

- Er utstyret direkte knyttet til undervisningen?
- Er utstyret påkrevd for alle elevene ved programområdet?

Utstyrsutgifter som vi vurderer at oppfyller disse kriteriene har blitt inkludert i utgiftssummen for individuelt utstyr. Dette gjelder det aller meste av utgiftene lærerne har oppgitt i kategorien «annet utstyr». De øvrige tilfellene er blitt kodet om til «andre utgifter», altså utgifter som ikke dreier seg om individuelt utstyr slik ordningen er innrettet.

Etter omkodningen, er det om lag en tredjedel (36 prosent) av respondentene som oppgir andre utgifter som bør tas hensyn til. Det kan forstås som et uttrykk for at det er betydelig grad av andre kostnader knyttet til videregående opplæring som ikke faller innenfor avgrensningen ovenfor. Det er relativt få respondenter (12 prosent) som prissetter disse andre kategoriene på over 2000 kroner, men det er store variasjoner i størrelsen på utgiftene. Andre typer utgifter elevene har i forbindelse med skolegangen kan i hovedsak fordeles på tre kategorier; *sertifiseringer, skoleturer og bekledning*.

Kategorien sertifiseringer inkluderer førerkort og oppgis naturlig nok av utdanningsprogram hvor dette er inkludert som en del av utdanningen, slik som ambulanséfag og yrkessjåførfag (Vg2 Transport og logistikk). Men også for andre flere andre programområder, hvor førerkort ikke er direkte knyttet til utdanningen, er det oppgitt som en utgift elevene har. Enkelte av lærerne begrunner dette med at muligheten for å få læreplass er høyere dersom en har førerkort for bil eller moped. Utover førerkort er det også en rekke lærere som oppgir andre sertifiseringer som er direkte knyttet til og nødvendig for å gjennomføre utdanningen. Dette er for eksempel F-gass sertifisering som en lærer oppgir som nødvendig for å jobbe på kulde- og varmepumpeanlegg.¹⁷

Andre typer utgifter utover det vi har talt som utgifter til individuelt utstyr, er noe ulikt fordelt på de ulike utdanningsprogrammene. For utdanningsprogram med relativt få besvarelser er det usikkert i hvilken grad variasjonen er reell, slik at dette omtales ikke her. Flere av de største linjene har imidlertid relativt få tilfeller av andre utgifter. Dette gjelder blant andre studiespesialisering, elektrofag, teknikk og industriell produksjon samt påbygging til generell studiekompetanse. Blant de utdanningsprogrammene hvor det virker vanligere å ha andre utgifter er idrettsfag, musikk, dans og drama, helse- og oppvekst, samt restaurant og matfag.

På idrettsfag er det i all hovedsak ulike ekskursjoner og treningsleirer som faller inn under denne kategorien, hvor altså elevene må betale en egenandel for turene. For musikk, dans og drama er disse andre utgiftene fortrinnsvis knyttet til musikkinstrumenter. Det gjør også at det er betydelige forskjeller i hvor store utgifter elevene har, særlig avhengig av hvilket instrument de har. På restaurant og matfag kan utgiftene i all hovedsak knyttes til mat elevene får spise i etterkant av undervisning. Altså betales det kostpenger til dette. Innen helse- og oppvekst er det fortrinnsvis ekskursjoner og vinterbekledning som preger disse andre utgiftene.

I lys av gratisprinsippet, er det verdt å vurdere hvilke ordninger skolene bør ha for slik andre utgifter – særlig når de er påkrevd for å følge undervisningen. Samtidig viser gjennomgangen at det er viktige nyanser her. Påkrevde sertifiseringer som behøves i utdanningen illustrerer en slik balansegang. Enkelte av disse er svært fagspesifikke – som F-gass sertifisering – mens andre – som førerkort – har store fordeler også utenom utdanningen. Rambøll har fått tilbakemelding om at de fleste elevene må finansiere førerkort selv, men at enkelte skoler tilbyr trafikalt grunnkurs. Dette er en balansegang hvor skolene tilrettelegger etter egne vurderinger og økonomisk

¹⁷ Rambøll har ikke undersøkt hvorvidt det er hold i at slike sertifiseringer er nødvendige for å gjennomføre undervisningen, men støtter oss på lærernes innspill her for å belyse problemstillingene.

handlingsrom. Dette vil igjen kunne skape forskjeller skolene imellom, noe som igjen vil kunne utfordre likhetsprinsippet.

Rambøll understreker at den store variasjonen i typen andre utgifter gjør det svært krevende å skulle tilpasse et stipend for utstyr til disse utgiftene. Det er heller ikke et helt entydig svar på hva som vil kvalifisere som andre utgifter og ikke kan sies å være utgifter til nødvendig utstyr. Ved *idrettsfag*, for eksempel, har vi kartlagt store utgifter til utstyr. Samtidig vil det utstyret de enkelte elevene kjøper i varierende grad være direkte påkrevd for alle elevene ved programområdet. Det er også betydelige kvalitetsforskjeller på utstyr, slik at utgiftene er potensielt ikke på et nivå som er nødvendig for å kunne følge undervisningen. Det er imidlertid ikke grunnlag for å si at det ikke finnes sportsutstyr som er nødvendig for å følge undervisningen, slik at vi hadde ikke anledning til å ta utgiftene som var oppgitt innen denne kategorien ut.

Et annet eksempel er *musikk, dans og drama*, hvor musikkinstrumentene utgjør betydelige utgifter, men det varierer mellom elevene hvilket hovedinstrument de har og dersom de for eksempel har sang, har de heller ikke utgifter til dette. Mange har også instrument finansiert gjennom korps eller kommunale støtteordninger, slik at det fremstår ikke relevant å inkludere slike utgifter som grunnlag for et universelt utstyrsstipend.

I tillegg til tvilstilfeller som faller innunder kategorien utstyr, har kartleggingen avdekket en rekke andre utgifter som kan sies å befinne seg i en gråson med tanke på ordningens formål. Dette vil blant annet være utgifter til ekskursjoner av ulike typer som skolen gjennomfører og sertifiseringer elevene trenger for å gjennomføre utdanningen. En vanlig sertifisering er da førerkort for bil, som flere utdanningsprogram krever.

Som nevnt i tidligere kapitler er det viktig å påpeke at det kan være subjektive vurderinger som ligger bak hvilket utstyr skoler, lærere og elever vurderer som godt nok og nødvendig for å følge undervisningen. Ulik vurdering av hva som er god nok kvalitet for nødvendig utstyr kan påvirke utgifter til utstyr. Elevene tilegner seg utstyret på ulikt vis og med ulike prioriteringer, noe som igjen får konsekvenser for utgiftene de har til utstyr. Elevene kan kjøpe utstyr av ulik kvalitet av ulike forhandlere og i tillegg kjøper noen utstyret brukt, mens andre låner eller får utstyr, for eksempel.

4.3 Vurdering av reliabilitet og mulighet for generalisering

Reliabilitet vurderes etter i hvilken grad vi har målt det vi har ment å måle på en pålitelig måte. I denne sammenheng er det relatert til hvor sikre vi er på å ha målt elevenes reelle utgifter i videregående opplæring. Innledende intervjuer og dokumentanalyser har dannet et godt grunnlag for utvikling av spørreskjema. Spørreskjemaet er videre pilotert og justert for tilbakemeldinger fra målgruppen for undersøkelsen. Dette mener vi har styrket datakvaliteten og at resultatene har blitt mer reliable. Samtidig observerer vi at lærerne har rapportert relativt ulike utgiftsnivåer for elevene, også innenfor samme programområde. I noen tilfeller er forskjellene ganske store. Dette gir oss grunn til å stille spørsmål om hvilke kostnadselementer lærerne har inkludert og hvilken kvalitet lærerne stiller til utstyret som kreves, når det har besvart undersøkelsen. I gjennomgang av data har vi fjernet noen besvarelser med kostnadselementer vi mener ikke bør inngå.

En kartlegging av elevers utgifter til utstyr innebærer en lang rekke usikkerhetsmomenter som det er vanskelig å ta høyde for. Rambøll har forsøkt å ta hensyn til disse i størst mulig grad, men en slik kartlegging vil aldri bli helt presis, ettersom prioriteringer som gjøres av fylkeskommuner, skoler, lærere og elever vil påvirke hvilke individuelle utgifter den enkelte elev har. Samlet sett vurderes allikevel reliabiliteten for kartleggingen som god.

Det er også viktig å vurdere muligheten til å generalisere funnene til øvrig populasjon. For å vurdere dette, har vi gjennomført frafallsanalyser. Frafallsanalysene viser at det ikke er noen geografiske skjevheter i vårt utvalg. Samtidig er det enkelte andre skjevheter i utvalget. Dette dreier seg fortrinnsvis om at mindre skoler og private skoler er noe underrepresentert, sammenlignet med henholdsvis større skoler og offentlige skoler. Våre analyser viser samtidig at det ikke er signifikante forskjeller i de utgiftene som oppgis av skoler med ulik størrelse eller mellom private og offentlige skoler. Dermed vurderer vi at denne skjevheten i liten grad har påvirket resultatene og dataene har god ytre validitet.

5. ELEVERS INDIVIDUELLE UTGIFTER TIL UTSTYR

I dette kapitlet presenteres de konkrete funnene fra kartleggingen av elevers individuelle utgifter til utstyr. De overordnede funnene er:

- Det er store variasjoner i elevenes utgifter til utstyr, både mellom utdanningsprogram og programområder, men også innad i de enkelte programområdene. Altså varierer utgiftene mellom skolene for samme programområder.
- Ved å sammenligne de kartlagte utgiftene og dagens stipendsatser, finner vi at det er store variasjoner knyttet til hvor mye av elevenes utgifter som dekkes i dagens ordning for utstyrsstipend.
- På bakgrunn av de store variasjonene innad i utdanningsprogram og programområder, argumenterer Rambøll for å benytte medianer som et rimelig mål på hva en typisk elev ved ulike programområder har som utgift til utstyr.

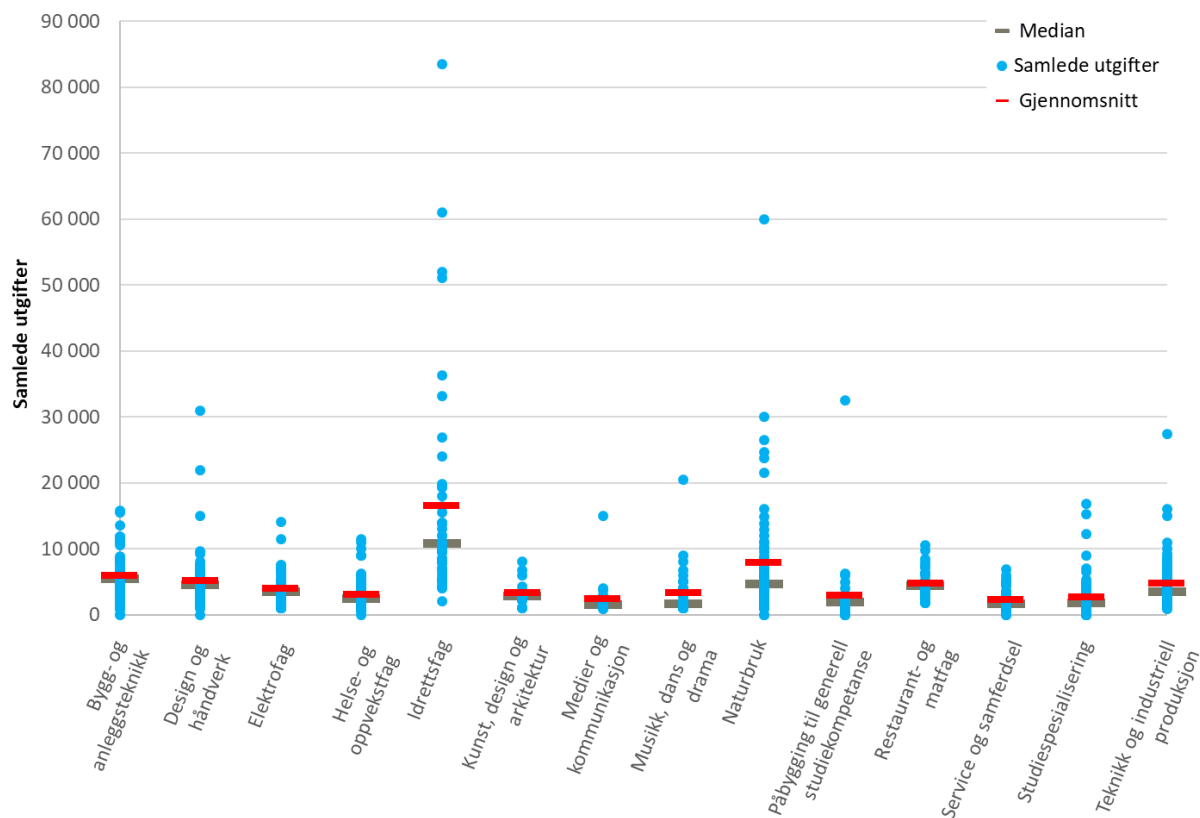
5.1 Deskriptive funn fra kartleggingen

Vår kartlegging har avdekket betydelig variasjon i besvarelsene fra lærere. Dette knyttes både til variasjon mellom ulike programområder, men også innad i de enkelte programområdene. Enkelte lærere har oppgitt svært høye utgifter til individuelt utstyr ved sitt programområde.

I Figur 5.1 har vi gruppert de ulike totalkostnadene for besvarelsene knyttet til hvert programområde under hvert sitt utdanningsprogram. Vi ser at det er en del variasjon i svarene, både på tvers av utdanningsprogram og innenfor utdanningsprogrammene. Idrettsfag og naturbruk har begge særlig stor spredning i rapporterte utgifter.

Som beskrevet i kapittel 3.1 er det i dagens stipendordning slik at elever som går på programområdet Påbygging til generell studiekompetanse får den laveste stipendsatsen uansett hvilken yrkesfaglig opplæring de har gått først. Det samme gjelder de som tar enkeltfag for å oppfylle kravene til generell studiekompetanse (Fag for studiekompetanse). Det er ikke mulig gjennom denne kartleggingen å sortere ut hvilke programområder/utdanningsprogrammer elevene har gått først. Dermed blir Påbygging til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse omtalt særskilt når det gjøres analyser for utdanningsprogram.

Figur 5.1 Overordnet fordeling av utgifter for utdanningsprogram

Figur 5.1 gir et bilde på hvor stor variasjon det er i besvarelsene mellom utdanningsprogrammer, men skiller ikke på programområder. I datasettet ser vi at det er betydelige variasjoner mellom og innad i programområdene. Dermed vil vi i det følgende gjennomgå spredningen for de enkelte programområdene for hvert utdanningsprogram.

5.1.1 Variasjon innenfor utdanningsprogrammene

Kartleggingen viser at det er en stor spredning i hva lærerne oppgir som totalutgift for elever innad i programområdene. I påfølgende avsnitt viser vi spredningen innad i og mellom programområdene for hvert utdanningsprogram i boksplott.

Under hvert boksplott belyser vi kort hvilke av utgiftskategoriene som utgjør den største andelen av de totale utgiftene innen de ulike utdanningsprogrammene¹⁸.

Kort om tolkning av boksplott

Boksplottene som presenteres i det følgende, viser fordelingen av besvarelser for de enkelte programområder og deres oppgitte samlede utgifter. Boksene dekker området fra øvre til nedre kvartil i fordelingene. Strekene over og under boksene viser laveste og høyeste verdi (sett bort fra utligger) og prikkene viser utliggerne for programområdene. Utligger i boksplott er beregnet ved hjelp av interkvartil bredde (IQR), som er avstanden mellom første kvartil (Q1) og tredje kvartil (Q3) i bredden på observasjonene. En utligger er definert som en observasjon som ligger utenfor 1,5 ganger kvartilbredden.

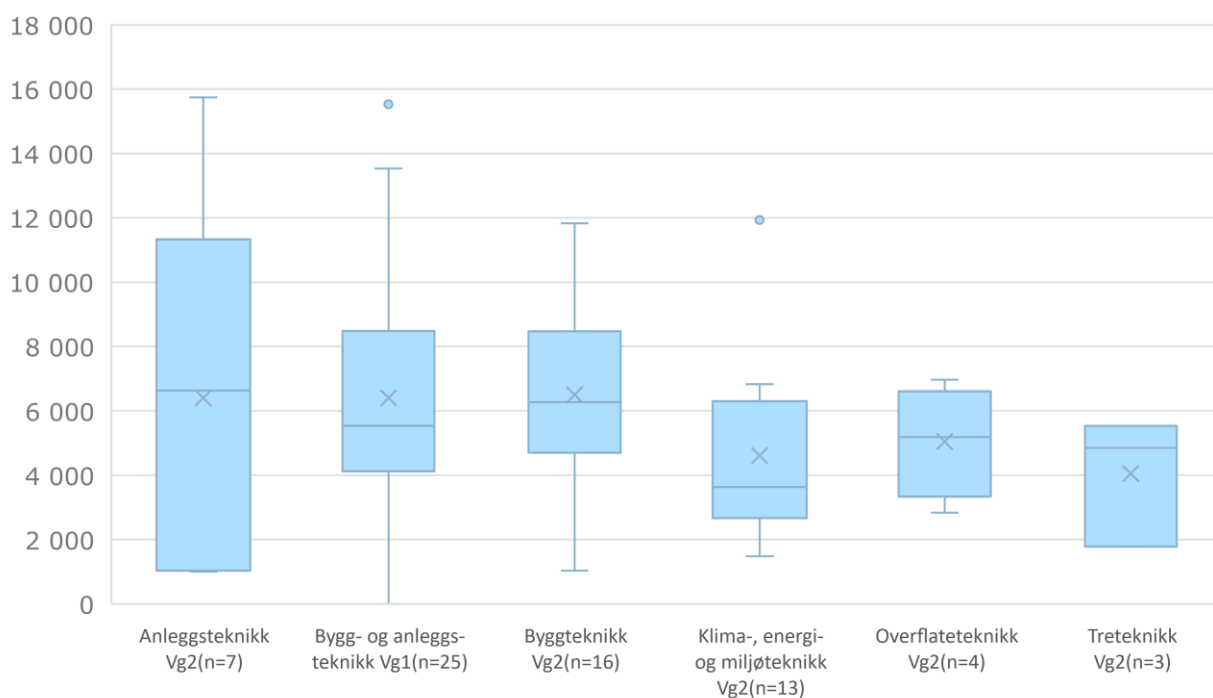
¹⁸ Gjennomsnittlig andel utgift per utgiftskategori er beregnet kun for skoler/programområder som ikke tilbyr ordninger med utstyrs pakker. Dette fordi vi ikke har kunnskap om hva som inngår i pakkene som skolene tilbyr.

I figurene er også gjennomsnitt og median for de enkelte programområdene presentert som henholdsvis kryss og vertikal strek. Programområder som har mindre bokser indikerer at det er mindre variasjon i utgifter lærerne har oppgitt for disse programområdene.

Bygg og anlegg

Figur 5.2 viser boksplott for elevenes utgifter for programområder innen Bygg og anlegg. Som figuren viser har programområdene ulik spredning. Programområdet Anleggsteknikk Vg2 har markant størst variasjon i rapporterte utgifter for elevene. Videre observeres det to utliggere i dette utdanningsprogrammet; en innen Bygg- og anleggsteknikk VG1 og en innen Klima-, energi- og miljøteknikk VG2. Det betyr at en av lærerne for begge disse programområdene har oppgitt utgift som er betydelig høyere enn den utgiften resten av lærerne har oppgitt for samme programområde. Dette bidrar til at gjennomsnitt for begge disse programområdene er betydelig høyere enn medianen. For programområdet Bygg- og anleggsteknikk Vg1 er gjennomsnittet lik 6 399 kr, mens medianen er 5 532 kr. For Klima-, energi- og miljøteknikk Vg2 er gjennomsnittet lik 4 613 og medianen er lik 3 632.

Figur 5.2 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Bygg og anlegg

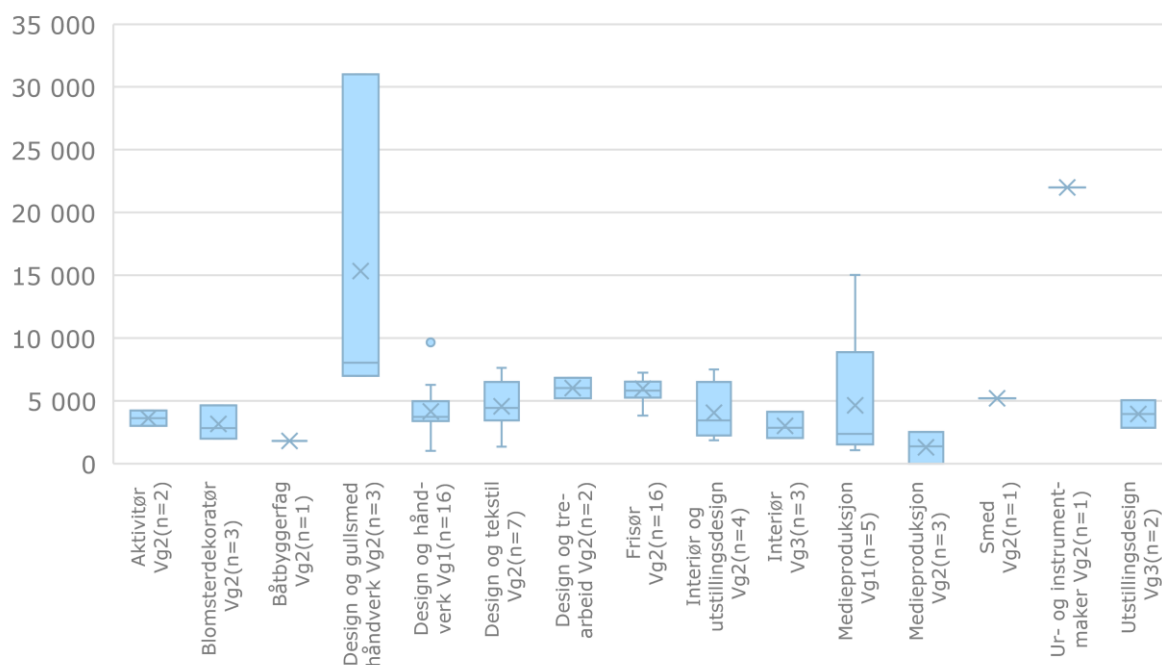
For utdanningsprogrammet Bygg og anlegg samlet sett utgjør utgifter til arbeidstøy den største andelen (45 prosent) av elevenes gjennomsnittlige utgifter.

Design og håndverk

For utdanningsprogrammet Design og håndverk ser vi i Figur 5.3 at det er særlig programområdet Design og gullsmedhåndverk Vg2 som skiller seg ut med stor spredning. Dette programområdet har laveste kvartil lik 6 982 kr, mens øverste kvartil er lik 31 000 kr. Dette er dog basert på kun tre observasjoner. Antallet av observasjoner er en begrensning ved analysen for flere programområder innen Design og håndverk, hvor tre av programområdene kun har én observasjon.

Det er flere programområder enn Design og gullsmedhåndverk Vg2 som har stor variasjon innad, selv om dette er illustrert dårlig i nedenstående graf på grunn av den store variasjonen innad i programområdet Design og gullsmedhåndverk Vg2. Et av disse programområdene er Medieproduksjon Vg1, der gjennomsnittet er 4 639 kr mens medianen er 2 365 kr, og det er kun én av fem observasjoner som ligger over gjennomsnittet.

Figur 5.3 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Design og håndverk

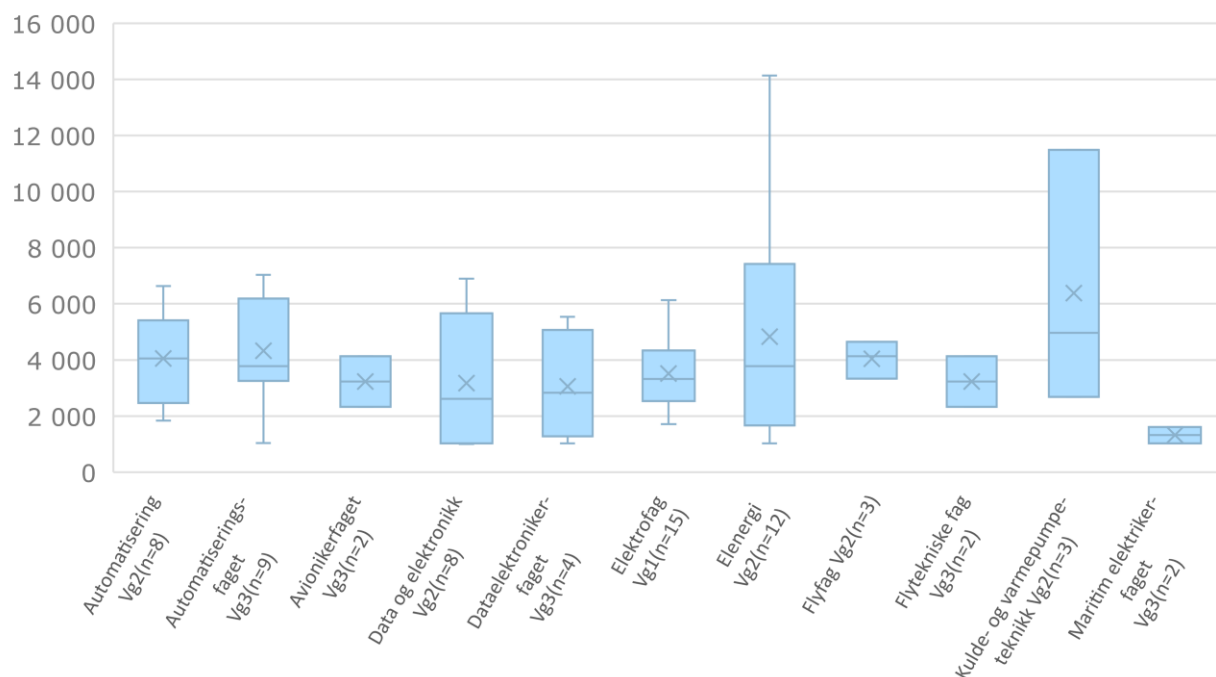

For utdanningsprogrammet Design og håndverk er det vanskelig å si hvilke utstyrskategorier som er de mest utgiftstunge da de fleste oppgir at de tilbyr ordninger med utstyrspakker og det dermed er for få observasjoner uten pakkeordning. Som nevnt tidligere har vi ikke kjennskap til hva som inngår i pakkeordningene som skolene tilbyr.

Elektrofag

Flere av programområdene innen Elektrofag har få observasjoner. Programområdene Avionikerfaget Vg3, Flyfag Vg2, Flytekniske fag Vg3, Kulde- og varmepumpeteknikk Vg2 og Maritim elektrikerfaget Vg3 har alle maksimum 2-4 observasjoner hver. Når det kommer til de resterende programområdene, så er det størst variasjon innen programområdet Elenergi Vg2 med den laveste utgiften på 1 032 kr og den høyeste utgiften på 14 132 kr. Gjennomsnitt for dette programområdet er 4 828 kr og medianen er 3 782 kr.

Figur 5.4 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Elektrofag

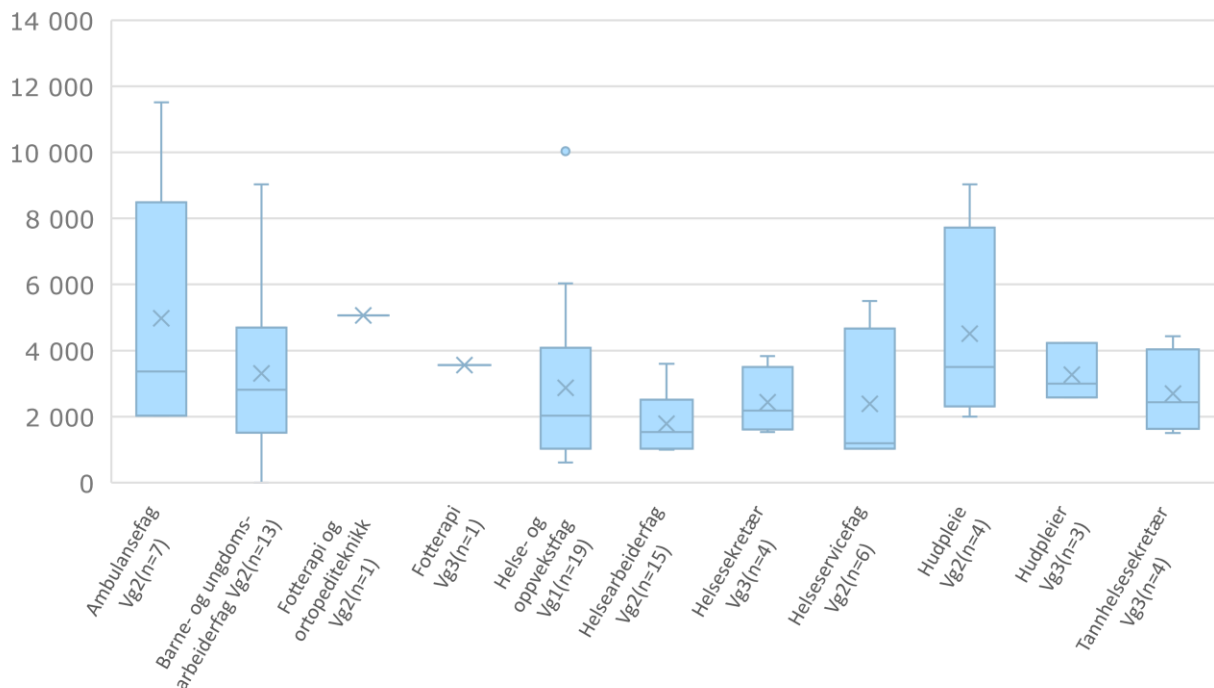

For utdanningsprogrammet Elektrofag er det utgifter til arbeidstøy (25 prosent), PC (21 prosent) og arbeidsverktøy (19 prosent) som utgjør de største andelene av elevers utgifter.

Helse- og oppvekstfag

Ambulansefag Vg2 er programområdet med størst spredning innad i programområdet for utdanningsprogrammet Helse- og oppvekstfag. Videre ser vi i Figur 5.5 at flere programområder innen dette utdanningsprogrammet har kun en eller få observasjoner.

Figur 5.5 Bokplott for samlede utgifter for programområder innen Helse- og oppvekstfag

Gjennomsnittlige utgifter innen utdanningsprogrammet Helse- og oppvekstfag er størst for utgiftskategoriene PC (32 prosent) og arbeidstøy (30 prosent).

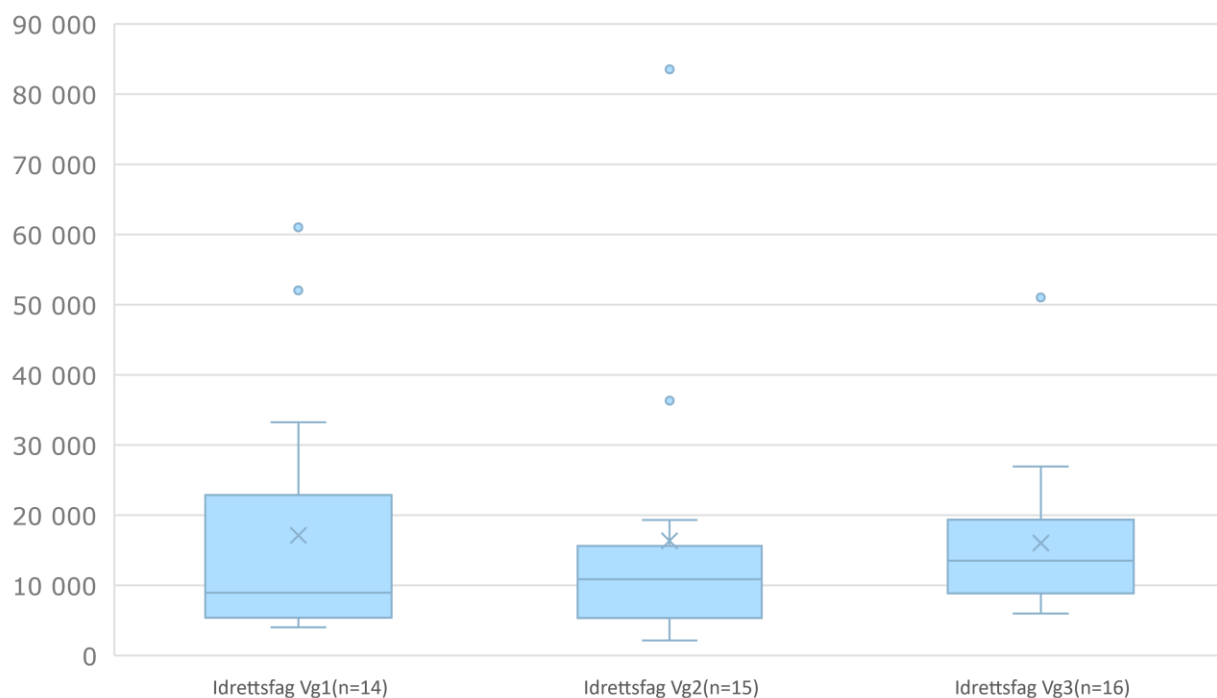

Idrettsfag

Programområdene i utdanningsområdet Idrettsfag har en betydelig variasjon på utgifter innad i programområdene. Vi ser i Figur 5.6 at det observeres minst en utligger for hvert programområde (i alt 5 utligger for dette utdanningsprogrammet). For programområdet Idrettsfag Vg1 er gjennomsnittet 17 121 kr og medianen er 8 949 kr. Den laveste oppgitte utgiften for dette programområdet er 4 032 kr, og den høyeste utgiften er 61 032 kr.

Når det gjelder programområdet Idrettsfag Vg2 er gjennomsnittlig utgift 16 323 kr og medianen er 10 865 kr. 80 prosent av observasjonene ligger under gjennomsnittet. Gjennomsnittlig utgift og medianen for programområdet Idrettsfag Vg3 er henholdsvis 16 047 kr og 13 506 kr.

Figur 5.6 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Idrettsfag

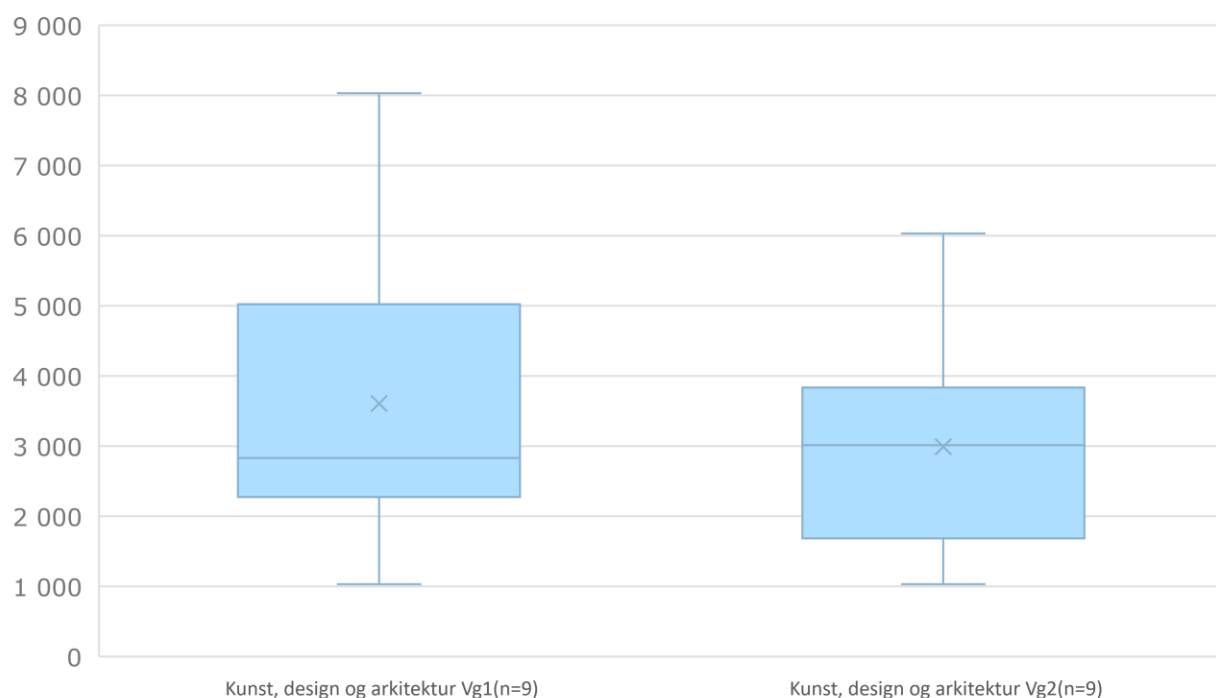
De største utgiftene innen dette utdanningsprogrammet består av utgifter til sportsutstyr (40prosent) og turtøy og turutstyr (28%).

Kunst, design og arkitektur

For utdanningsprogrammet Kunst, design og arkitektur¹⁹, er variasjonen størst for programområdet Kunst, design og arkitektur Vg1. Gjennomsnittlig utgift for dette programområdet er 3 605 kr og medianen er 2 832 kr. Det er kun 2 av 9 observasjoner som er større enn gjennomsnittet.

For programområdet Kunst, design og arkitektur Vg2 er gjennomsnittet og medianen tilnærmet lik, henholdsvis 2 988 kr og 3 015 kr.

Figur 5.7 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Kunst design og arkitektur

For utdanningsprogrammet Kunst, design og arkitektur er det vanskelig å si hvilke utstyrskategorier som er de mest utgiftstunge da det er for få observasjoner uten ordninger med utstyrspakker.

Medier og kommunikasjon

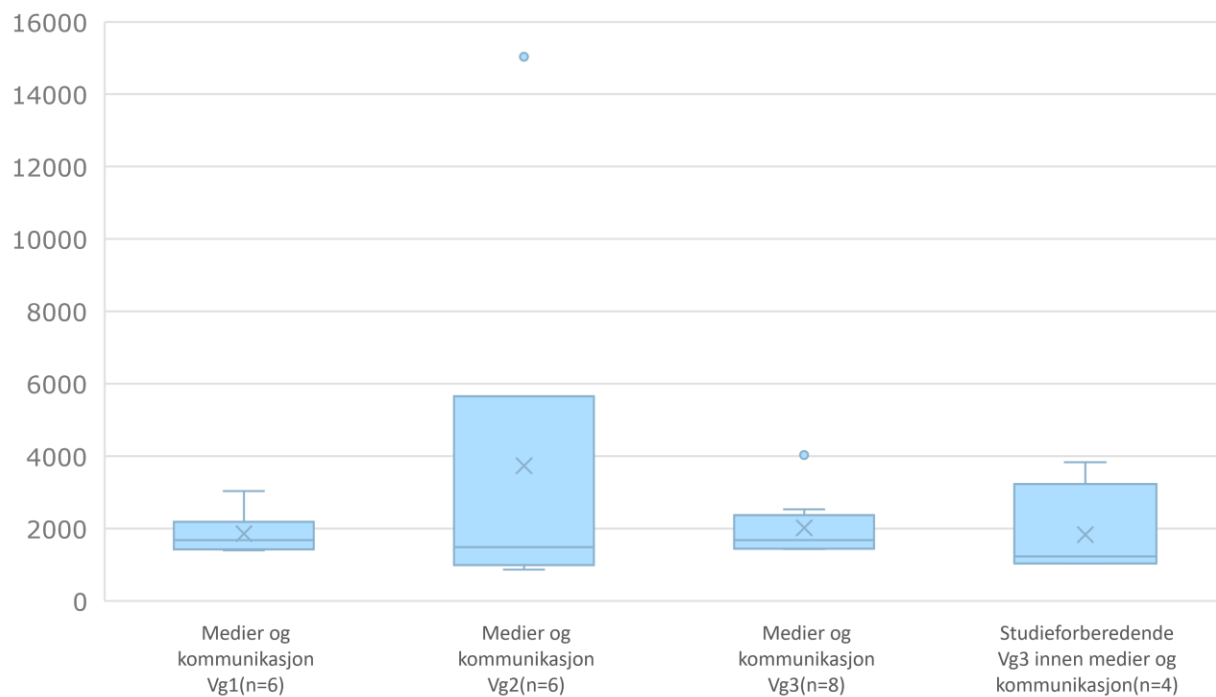
For utdanningsprogrammet Medier og kommunikasjon²⁰ er det størst variasjon innen programområdet Medier og kommunikasjon Vg2. Det er kun én observasjon som er større enn gjennomsnittet og det er observasjonen som er utpekt som utligger i figuren under.

Når vi ser innad i de ulike programområdene er det minst spredning for utgifter for Medier og kommunikasjon Vg1 og Medier og kommunikasjon Vg3.

¹⁹ Kunst, design og arkitektur ble etablert som et nytt utdanningsprogram i 2016. Derfor har vi i denne kartleggingen ikke tall for utgifter for Vg3.

²⁰ Medier og kommunikasjon ble et studieforberedende utdanningsprogram i 2016. Studieforberedende vg3 eksisterer ikke lenger, men det er likevel fire lærere som har oppgitt utgifter for dette programområde.

Figur 5.8 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Medier og kommunikasjon

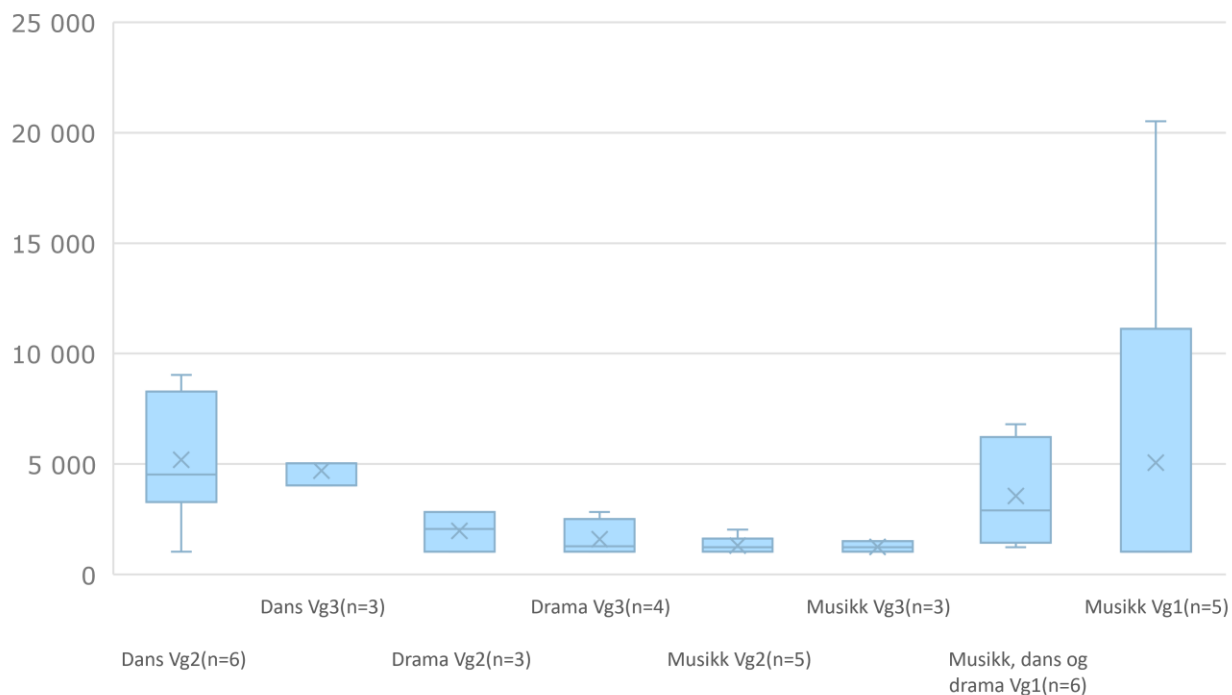

For utdanningsprogrammet Medier og kommunikasjon er det utgifter til teknologiske hjelpemidler (26 prosent) og PC (26 prosent) som utgjør den største andelen av elevenes samlede utgifter.

Musikk, dans og drama

Flere av programområdene innen utdanningsprogrammet Musikk, dans og drama har lite variasjon for utgifter til elevene innad i programområdene. Samtidig er det flere av programområdene som har få observasjoner. Ingen av programområdene har mer enn seks observasjoner. Programområdet Musikk Vg1 har størst variasjon med høyeste utgift lik 20 511 kr og laveste utgift lik 1 032 kr. Gjennomsnittlig utgift for dette programområdet er 5 068 kr og medianen er 1 032 kr. Alle observasjonene i dette programområdet ligger under gjennomsnittet unntatt den høyeste utgiften.

Figur 5.9 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Musikk, dans og drama

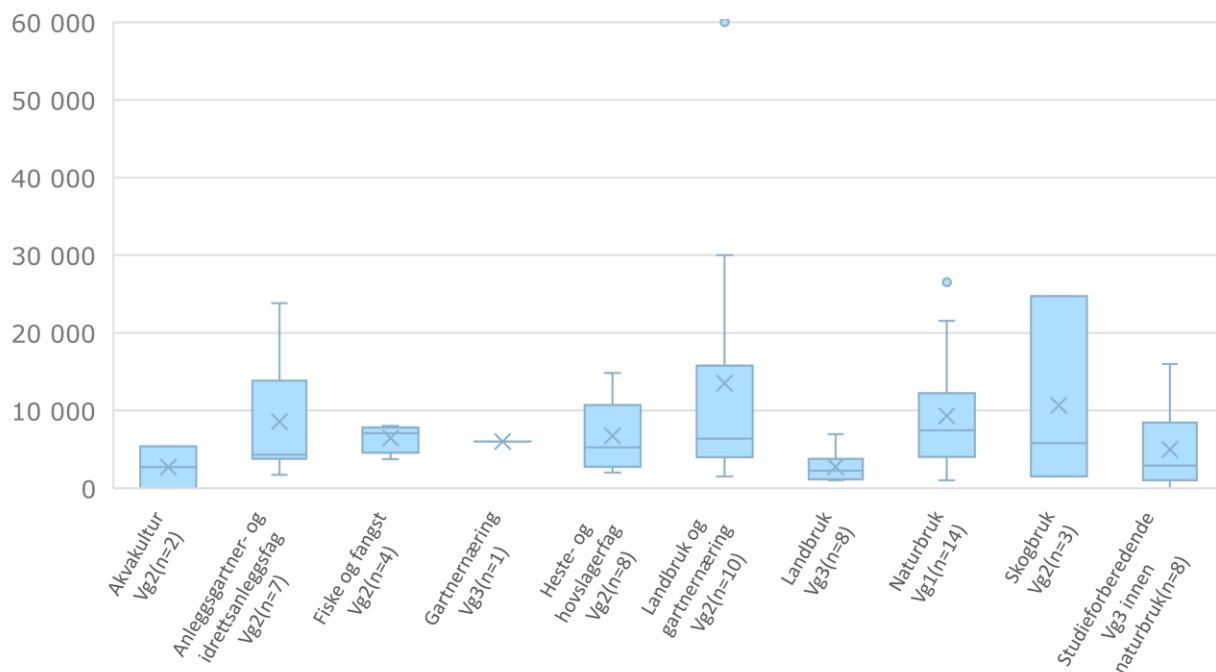

Den største andelen av utgiftene til utstyr for dette utdanningsprogrammet består av utgifter til treningstøy (42 prosent) og PC (37 prosent). Treningstøy i denne sammenhengen kan eksempelvis være dansesko. Når det gjelder utgifter til PC er det ikke store forskjeller på gjennomsnittlig utgift til PC mellom utdanningsprogrammer, men andelen blir større når de totale utgiftene er mindre.

Naturbruk

Tre av programområdene i utdanningsprogrammet har tre eller færre observasjoner; Gartnernæring Vg3 (n=1), Akvakultur Vg2 (n=2) og Skogbruk Vg2 (n=3). For de øvrige programområdene er det størst variasjon i utgift innen programområdet Landbruk og gartnernæring Vg2. Gjennomsnittlig utgift for dette programområdet er 13 158 og medianen er 6 382 kr. Det er kun 2 av 10 observasjoner for dette programområdet som er høyere enn gjennomsnittet. Den høyeste utgiften i programområdet Landbruk og gartnernæring Vg2 er 60 011 kr.

Figur 5.10 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Naturbruk

For utdanningsprogrammet Naturbruk er det utgifter til arbeidstøy (37 prosent) og turtøy og turutstyr (18 prosent) som utgjør størsteparten av de samlede utgiftene.

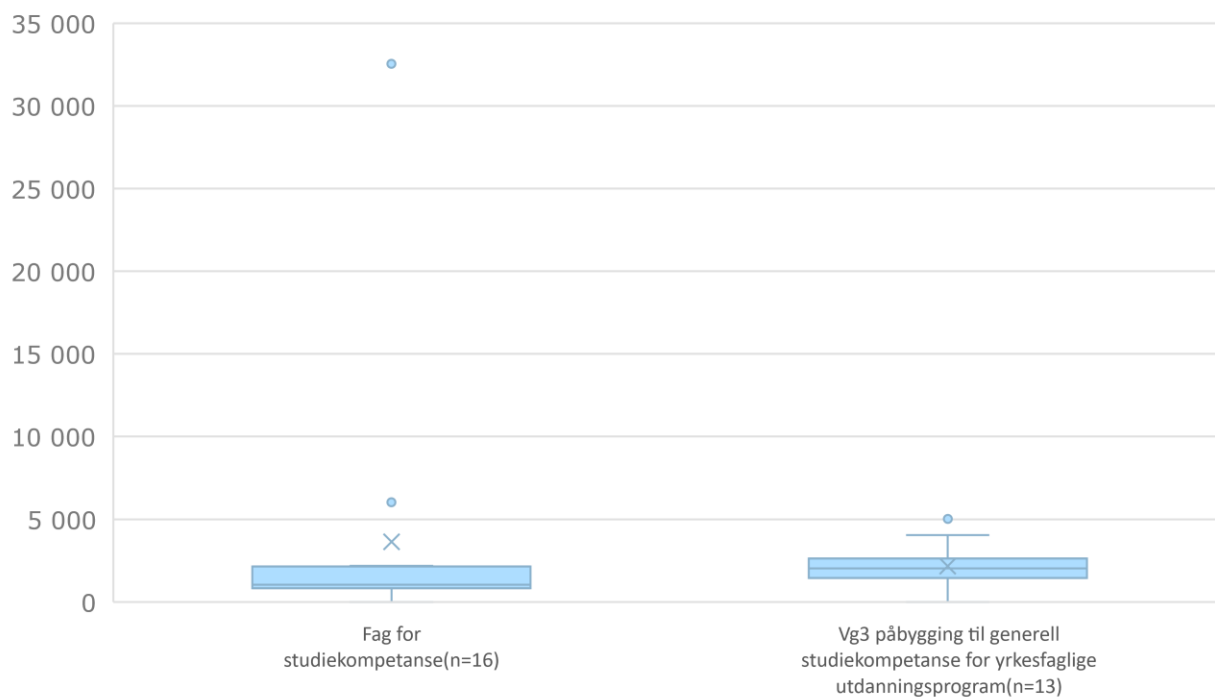
Påbygging til generell studiekompetanse

Som beskrevet i begynnelsen av dette kapitlet er Påbygging til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse ikke utdanningsprogram, men de omtales særskilt her fordi elever som går på disse programområdene har egne satser uansett hvilke utdanningsprogram/programområder de har gått først. Vi klarer heller ikke å sortere ut hvilke utdanningsprogram/programområder elevene har gått først.

Det er observert flere utliggerer for Påbygging til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse. Gjennomsnittlig utgift og median for Påbygging til generell studiekompetanse er henholdsvis 2 169 kr og 2 032 kr, mens den høyeste utgiften er 5 011 kr.

Gjennomsnittlig utgift og medianen for Fag for studiekompetanse er henholdsvis 3 643 kr og 1 032 kr. Det er kun tre av 16 observasjoner som er større enn gjennomsnittet. Den høyeste utgiften er 32 532 kr.

Figur 5.11 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Påbygging til generell studiekompetanse

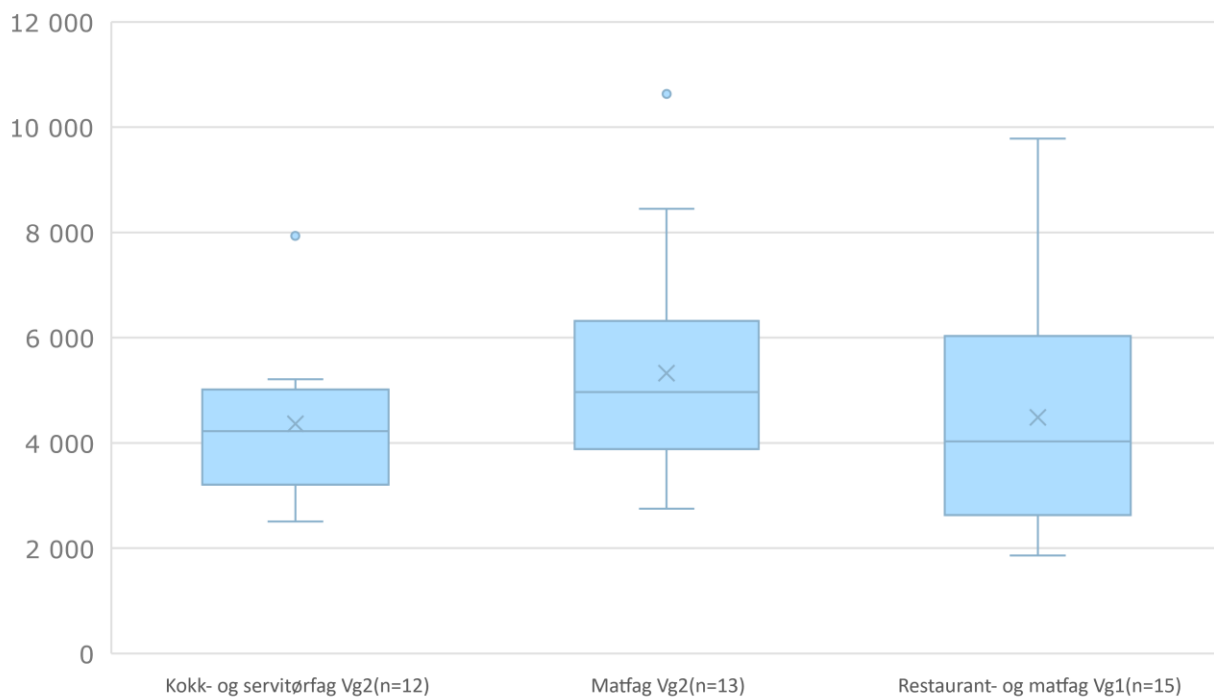

De største utgiftene innen påbygging til generell studiekompetanse og fag for studiekompetanse er utgifter til sportsutstyr (34 prosent) og PC (23 prosent).

Restaurant og matfag

For utdanningsprogrammet Restaurant og matfag er det størst variasjon innad i programområdet Restaurant- og matfag Vg1. Gjennomsnittlig utgift og median for dette programområdet er henholdsvis 4 484 kr og 4 032 kr. Minimum og maksimum er henholdsvis 1 861 kr og 9 782 kr.

Figur 5.12 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Restaurant og matfag

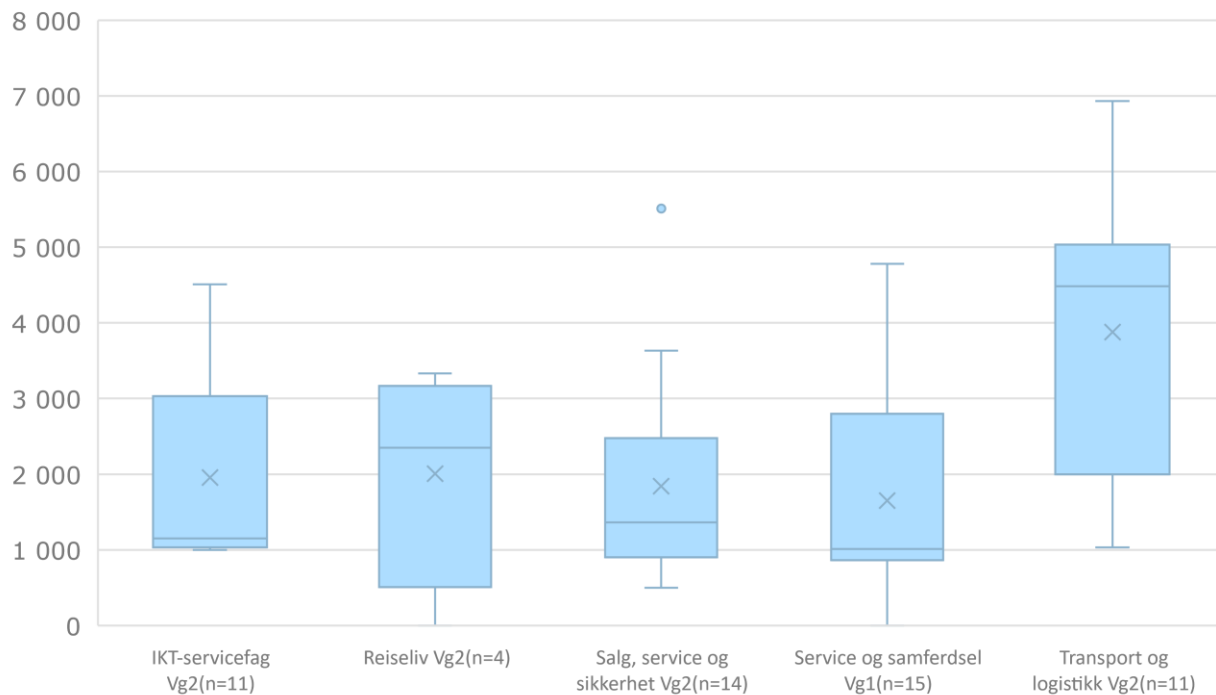

Utgifter til arbeidstøy (38 prosent) og PC (23 prosent) utgjør den største andelen av de totale gjennomsnittlige utgiftene for dette utdanningsprogrammet.

Service og Samferdsel

For utdanningsprogrammet Service og samferdsel er det særlig stor variasjon innen programområdet Transport og logistikk Vg2. De oppgitte utgiftene for dette programområdet varierer mellom 1 032 kr og 6 932 kr.

Figur 5.13 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Service og Samferdsel

For utdanningsprogrammet Service og samferdsel er det utgifter til PC (36 prosent), treningstøy (26 prosent) og arbeidstøy (20 prosent) som utgjør størst andel av de totale utgiftene.

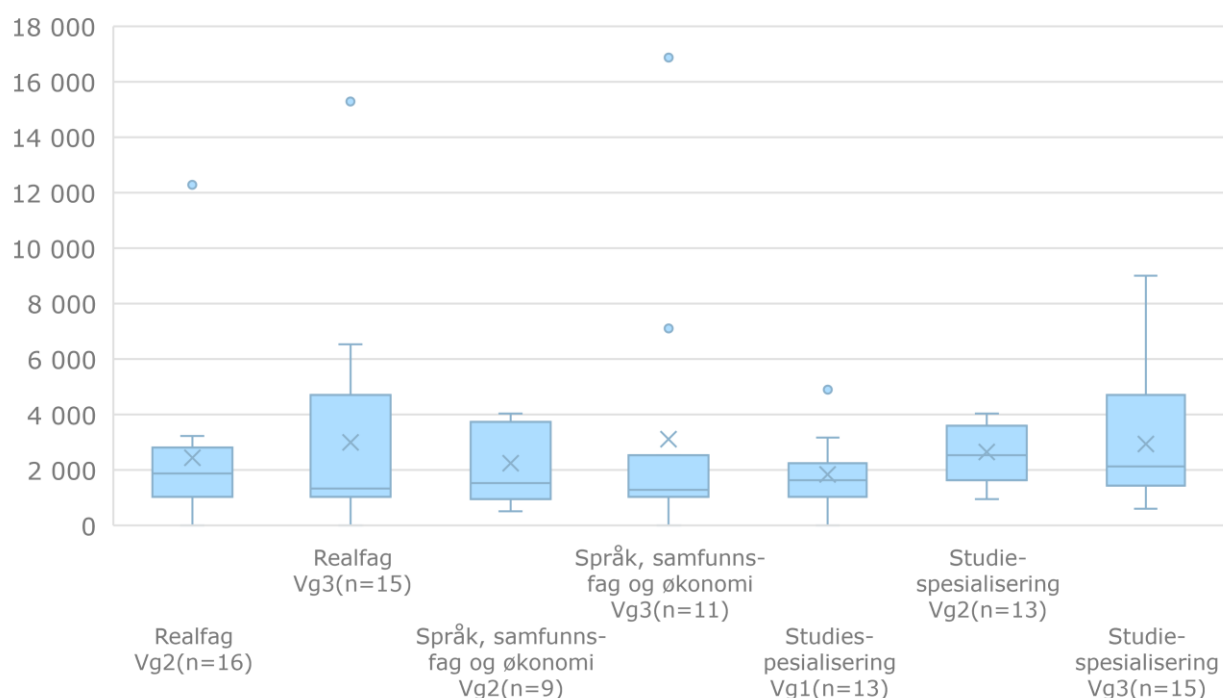

Studiespesialisering

Figur 5.14 viser at det er flere utliggere i utdanningsprogrammet Studiespesialisering. Et eksempel er Språk, samfunnsfag og økonomi Vg3, hvor gjennomsnittet er 3 111 kr og medianen er 1 282 kr. Dette gjennomsnittet er høyere enn tredje kvartil, og dermed et snitt som er større enn hva 75 prosent av alle elevene på programområdet har i utgifter. Dette er forårsaket av to observasjoner, hvor den største av disse to er på 16 865 kr. De oppgitte utgiftene for dette programområdet varierer fra null kr til 16 865 kr.

Det er bemerkelsesverdig at fire av programområdene (Realfag Vg2, Realfag Vg3, Språk, samfunnsfag og økonomi Vg3 og Studiespesialisering Vg1) rapporterer å ha minimum en observasjon, hvor lærerne oppgir at elevene har 0 kr i utgifter.

Figur 5.14 Boksplott for samlede utgifter for programområder innen Studiespesialisering

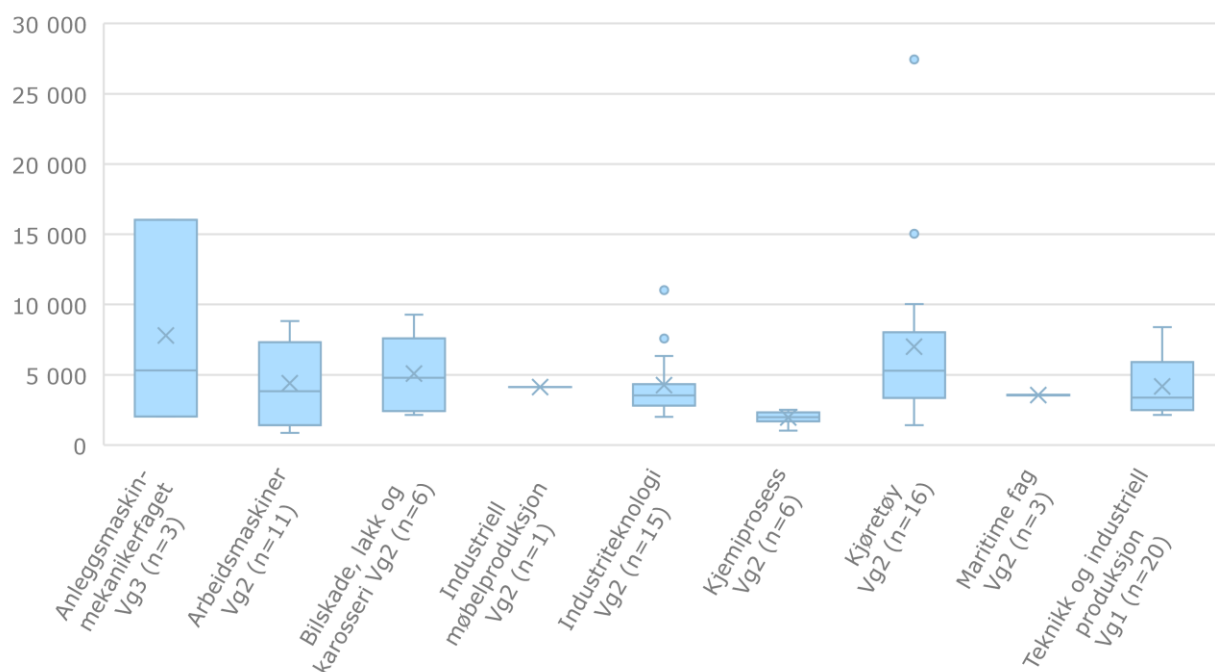
For studiespesialisering er det utgifter til PC (33 prosent) og treningstøy (25 prosent) som utgjør de største andelene av totale utgifter.

Teknikk og industriell produksjon

For utdanningsprogrammet Teknikk og industriell produksjon har tre av ni programområder tre eller færre observasjoner. Av disse tre er det særlig Anleggsmaskinmekanikerfaget Vg3 som har markant stor variasjon, hvor de tre observasjonene er spredt mellom 2 032 kr og 16 032 kr.

Blant de seks programområdene med mer enn seks observasjoner er det minst variasjon innen programområdet Kjemiprosess Vg2.

Figur 5.15 Teknikk og industriell produksjon

Utgifter til arbeidstøy (32 prosent), treningstøy (19 prosent) og PC (19prosent) utgjør de største andelene av samlede utgifter for utdanningsprogrammet Teknikk og industriell produksjon.

5.2 Median som mål for det typiske utgiftsnivået

Som illustrert av avsnittene over og bokplottene, er det betydelig spredning i utgiftene innad i programområdene. For mange programområder trekkes gjennomsnittsverdiene opp av høye enkeltverdier. For flere programområder er gjennomsnittlig utgift høyere enn utgiften til de fleste observasjonene i de respektive programområdene.

Årsaken til disse ekstremverdiene er ikke tydelig. Det kan være feilrapportering, men på bakgrunn av hvordan spørreundersøkelsen var designet er det lite som tyder på dette. Respondenter ble som del av spørreundersøkelsen presentert for de samlede utgiftene de hadde oppgitt, og eventuelle feilinntastinger ville ha vært tydelige her.

I vurderingen av hva som er et rimelig mål for utgiftene elevene har ved ulike utdanningsprogram/programområder, er det viktig å ta hensyn til at skolene, lærerne og elevenes subjektive vurderinger kan påvirke utgifter til utstyr. Ekstremverdiene kan være uttrykk for en reell variasjon i utgiftene for elevene, men dette blir ikke tilstrekkelig tydelig grunnet få observasjoner. Medianen er i slike tilfeller et mer robust mål på sentrum. Enkelte observasjoner

med høye utgifter vil påvirke gjennomsnittet, men ikke medianen. Vi vil dermed benytte median i de videre beregningene av stipendsatser og modeller for stipendordningen.

Tabellen under viser median, gjennomsnitt, minimumsverdi og maksimumsverdi for utdanningsprogrammene. Se vedlegg A for deskriptiv analyse av samlet utgift for programområder.

Tabell 5.1 Elevers utgifter til individuelt utstyr, fordelt på utdanningsprogram

Utdanningsprogram	Median	Gjennomsnitt	Minimum	Maksimum	Antall
Bygg- og anleggsteknikk	5 484	5 898	-	15 746	68
Design og håndverk	4 532	5 192	-	31 000	69
Elektrofag	3 497	3 917	1 000	14 132	68
Helse- og oppvekstfag	2 511	3 044	-	11 511	79
Idrettsfag	10 865	16 473	2 132	83 532	45
Kunst, design og arkitektur	2 924	3 296	1 032	8 032	18
Medier og kommunikasjon	1 532	2 376	865	15 032	24
Musikk, dans og drama	1 700	3 277	1 032	20 511	35
Naturbruk	4 732	7 854	-	60 011	65
Påbygging til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse	1 932	2 982	-	32 532	29
Restaurant- og matfag	4 420	4 721	1 861	10 632	40
Service og samferdsel	1 650	2 232	-	6 932	55
Studiespesialisering	1 874	2 619	-	16 865	92
Teknikk og industriell produksjon	3 532	4 783	865	27 450	81

Dersom en ønsker å bruke gjennomsnitt som sentralmål er det hensiktsmessig å se bort fra utliggerne (de mest ekstreme verdiene). Utliggerne er identifisert ved hjelp av interkvartil bredde (IQR), som er avstanden mellom første kvartil (Q1) og tredje kvartil (Q3) i bredden på observasjonene. En utligger er definert som en verdi som er større enn $Q3 + 1.5 \times IQR$. I utgangspunktet gjelder samme definisjon om en verdi er tilsvarende lavere enn Q1. Vi har valgt ikke å definere lave verdier i datasettet som utliggerne. Det gjelder 5 observasjoner og årsaken til at disse oppgir lave utgifter er fordi disse har en ordning med utstyrspakker som er gratis for elevene. I den andre enden observerer vi 41 utliggerne med svært høye verdier. Vi har ikke videre testet disse utliggerne. Siden det er få observasjoner per programområde i dette datasettet, med relativt stor spredning, er det vanskelig å avgjøre om enkeltobservasjoner virkelig er utliggerne eller representerer en reell variasjon. Se 8.2 i vedlegg A for deskriptiv statistikk når utliggerne er satt som *missing*.

Som nevnt tidligere bruker vi median som sentralmål i beregningene videre (der vi inkluderer alle observasjoner, også utliggerne).

5.3 Dekningsgrad

For å undersøke hvor godt dagens stipendordning er tilpasset utgiftene ved de ulike utdanningsprogrammene, har vi foretatt en beregning av dekningsgraden, som i denne rapporten

defineres som andelen av utgiftene som dekkes av dagens stipendsats (med utgangspunkt i medianutgiften).

Dekningsgraden er vist i tabellen under. Dagens stipendordning er tredelt med utdanningsprogram/programområder gruppert etter tre ulike stipendsatser. Det er dog noen unntak for enkelte fordypninger og programområder som får tilpassede satser. Studiespesialisering er et av disse unntakene med egne satser for de som tar fordypning i formgivningsfag eller spesialisering innen toppidrett. Vi har ikke data for formgivningsfag og toppidrett da fagområder eller fordypninger ikke er skilt ut i denne kartleggingen. **Error! Reference source not found.** viser en oversikt for dekningsgraden for dagens ordning.

Tabell 5.2 Oversikt dekningsgrad

Utdanningsprogram/Programområder	Medianutgift (NOK)	Dagens stipendsats (NOK)	Dekningsgrad (median/sats %)
Bygg- og anleggsteknikk	5 484	2 285	42 %
Design og håndverk (ekskl. medieproduksjon)	4 750	3 818	80 %
- Medieproduksjon	2 183	1 032	47 %
Elektrofag	3 497	2 285	65 %
Helse- og oppvekstfag	2 511	1 032	41 %
Idrettsfag	10 865	3 818	35 %
Kunst, design og arkitektur	2 924	2 285	78 %
Medier og kommunikasjon	1 532	1 032	67 %
Musikk, dans og drama	1 700	2 285	134 %
Naturbruk	4 732	2 285	48 %
Påbygging til generell studiekompetanse og Fag for studiekompetanse	1 932	1 032	53 %
Restaurant- og matfag	4 420	3 818	86 %
Service og samferdsel	1 650	1 032	63 %
Studiespesialisering	1 874	1 032	55 %
- Formgivningsfag og toppidrett	*	*	*
Teknikk og industriell produksjon	3 532	2 285	65 %

* I dagens stipendordning er det egne satser innen Studiespesialisering for formgivningsfag og spesialisering innen toppidrett. Det finnes dog ikke data for formgivningsfag og toppidrett da fagområder eller fordypninger ikke er skilt ut i denne kartleggingen.

Utdanningsprogrammet Musikk, dans og drama er det eneste programmet hvor dagens stipendsats dekker medianutgiften for elevene (dekningsgrad 134 prosent).

Utdanningsprogrammer som har relativt sett høy dekningsgrad er Restaurant- og matfag (86 prosent), Design og håndverk (ekskl. medieproduksjon) (80 prosent) og Kunst, design og arkitektur (78 prosent). På disse tre utdanningsprogrammene er dagens stipendsats altså relativt sett nær medianutgiften.

I den andre enden av skalaen, har særlig Idrettsfag (35 prosent), Bygg- og anleggsteknikk (42 prosent) og Helse- og oppvekstfag (41 prosent) en lav dekningsgrad. For disse utdanningsprogrammene samt for Naturbruk (48 prosent) og Medieproduksjon (47 prosent) dekker dagens stipendsats under halvparten av medianutgiften for studentene.

Som en oppsummering, så viser beregninger av dekningsgraden at det i dagens ordning er store forskjeller mellom utdanningsprogrammer/programområder på hvor stor andel av utgifter som eleven får dekket av stipendsatsen.

Det er viktig å understreke at dekningsgraden, som nevnt, tar utgangspunkt i medianutgiften for elevene. Det er altså den midterste verdien i datasettet med innrapporterte utgifter fra de ulike skolene. Dette indikerer at dekningsgraden kan variere fra skole til skole. Det er også verdt å notere at medianen er ulik for programområder innad i utdanningsprogrammene, noe som indikerer at dekningsgraden for programområder vil variere.

6. MODELLER FOR INNRETNING AV UTSTYRSSTIPENDET

I dette kapitlet vil vi presentere flere modeller for hvordan utstyrsstipendet kan innrettes. Modellene er presentert etter den nye tilbudsstrukturen som trer i kraft i 2020. Vi har også gjort budsjettberegninger som er tilpasset skoleåret 2018-19 og budsjetttrammen som foreligger for dette skoleåret. Med bakgrunn i argumentasjonen i delkapittel 5.2, benytter vi gjennomgående median til beregningene i dette kapitlet.

I tråd med målene i prosjektet, har vi lagt vekt på å gjøre det enkelt og forutsigbart for elevene hvilken stipendsats de vil få. Dermed har vi tatt utgangspunkt i at alle elever ved et utdanningsprogram bør få samme stipendsats, med mindre det fremstår som nødvendig å gjøre særskilte unntak for enkelte programområder. Vi har dermed gjennomgått alle programområder under de enkelte utdanningsprogrammene i den nye tilbudsstrukturen med det formålet å undersøke om det er noen som skiller seg såpass mye ut at de bør få en annen stipendsats. Denne gjennomgangen er detaljert beskrevet i vedlegg D og resultatene presenteres i det følgende. Gjennomgangen gir utgangspunktet for grupperingene som benyttes til å bestemme fordeling og foreslåtte nivåer for utstyrsstipendet.

6.1 Undersøkelse av unntak for enkelte programområder

Med utgangspunkt i en målsetting om at det skal være forutsigbart og enkelt å forholde seg til utstyrsstipendet, forutsetter vi altså, som utgangspunkt, at programområder under samme utdanningsprogram vil utløse det samme utstyrsstipendet. Samtidig har vi kartlagt utgifter fordelt på de enkelte programområdene, nettopp for å undersøke hvorvidt det er behov for å gjøre unntak for enkelte programområder i utformingen av utstyrsstipendet.²¹

I vurderingene om hvilke programområder som skiller seg betydelig ut vektla vi følgende kriterier:

- Hvorvidt det er enkeltprogramområder som skiller seg betraktelig ut
- Sikkerheten i resultatene, basert på antall besvarelser og om programområdene vil påvirkes av endringene i tilbudsstrukturen.
- Hvorvidt variasjonen mellom programområder er mellom trinn eller internt i trinn i videregående opplæring

Gjennomgangen viste at det bør gjøres unntak for følgende fire programområder:

- Vg2 Frisør, under utdanningsprogrammet frisør, blomster og interiørdesign
- Vg2 og Vg3 dans under utdanningsprogrammet musikk, dans og drama
- Landbruk og studieforberedende for Vg3 under utdanningsprogrammet naturbruk
- Vg2 Kjemiprosess- og laboratoriefag under utdanningsprogrammet teknikk og industriell produksjon.

Dette ga oss følgende 20 utdanningsprogram/programområder å fordele på ulike satser for utstyrsstipend:

- Bygg- og anleggsteknikk
- Design og tradisjonshåndverk
- Elektrofag
- Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør
- Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør
- Helse- og oppvekstfag

²¹ Median for de ulike utdanningsprogrammene og fordelt på de enkelte programområdene er presentert i vedlegg A.

- Idrettsfag
- IKT og medieproduksjon
- Kunst, design og arkitektur²²
- Medier og kommunikasjon
- Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans
- Musikk, dans og drama, programområde dans
- Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforbereende for Vg3
- Naturbruk, programområdene landbruk og studieforbereende for Vg3
- Påbygging til generell studiekompetanse
- Restaurant- og matfag
- Salg, service og reiseliv
- Studiespesialisering
- Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag
- Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag

Vi har videre beregnet disse gruppernes samlede median og fremstilt disse i Figur 6.1.

²² Kunst, design og arkitektur ble etablert som et nytt utdanningsprogram i 2016. Derfor har vi i denne kartleggingen ikke tall for utgifter for Vg3. Dette har vi ikke hensyntatt i våre beregninger.

Figur 6.1 Median per utdanningsprogram/programområde, etter gjennomgang

6.2 Grupperinger av utdanningsprogram

Ved utvikling av nye modeller er det tatt utgangspunkt i en målsetting om at utstyrsstipendet skal være forutsigbart og enkelt å formidle for Lånekassen i deres videre forvaltning av ordningen. På bakgrunn av det har vi gruppert de 20 utdanningsprogrammene/programområdene. Formålet med denne grupperingen er å sikre forutsigbarhet og forenkling i forvaltningen av utstyrsstipendet, er det viktig å begrense antallet satser det differensieres på, samtidig som det må deles inn noe for å være tilpasset forskjellene i utgifter på ulike utdanningsprogram/programområder.

Figur 6.1 viser at flere av gruppene ligger relativt jevnt og fremstår naturlige å samle i samme sats for utstyrsstipend. Som illustrert i Tabell 6.1, kan det gi mening å dele inn utdanningsprogrammene etter medianene, med utgangspunkt hver tusende krone. Med en slik gruppering, skiller det minimum 500 kroner mellom de nærmeste verdiene i de forskjellige gruppene. Samtidig er det aldri mer enn 400 kroner som skiller mellom de nærmeste medianene internt i denne andre grupperingen. Av den grunn velger vi å benytte hele tusen som en naturlig inndeling av gruppene.

Tabell 6.1 Inndeling av grupper for utdanningsprogram etter hver tusen

Nivå	Utdanningsprogram	Median
0-1000	Ingen	
1001-2000	Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans	1 372
	Salg, service og reiseliv	1 411
	IKT og medieproduksjon	1 511
	Medier og kommunikasjon	1 532
	Studiespesialisering	1 874
	Påbygging til generell studiekompetanse	1 932
	Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	1 982
2001-3000	Helse- og oppvekstfag	2 532
	Naturbruk, programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3	2 666
	Kunst, design og arkitektur	2 924
3001-4000	Elektrofag	3 497
	Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør	3 582
	Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	3 832
4001-5000	Restaurant- og matfag	4 420
5001-6000	Musikk, dans og drama, programområde dans	5 032
	Design og tradisjonshåndverk	5 211
	Bygg- og anleggsteknikk	5 435
	Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør	5 816
	Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3	6 000
6001 +	Idrettsfag	10 865

Ved å samle de seks gruppene i Tabell 6.1, får vi følgende medianer:

Tabell 6.2 Medianer for endelige grupper

Gruppe	Utdanningsprogram / programområde	Samlet median for gruppen
1	Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans Salg, service og reiseliv IKT og medieproduksjon Medier og kommunikasjon Studiespesialisering Påbygging til generell studiekompetanse Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	1 582
2	Helse- og oppvekstfag Naturbruk, programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Kunst, design og arkitektur	2 732

3	Elektrofag Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	3 661
4	Restaurant- og matfag	4 420
5	Musikk, dans og drama, programområde dans Design og tradisjonshåndverk Bygg- og anleggsteknikk Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3	5 382
6	Idrettsfag	10 865

6.2.1 Særlig om idrettsfag

Idrettsfag skiller seg, som tidligere nevnt, betydelig ut fra de øvrige utdanningsprogrammene med en særskilt høy median. For å benytte en egen sats for idrettsfag, bør det være sikkerhet om at behovene for individuelt utstyr er så høye for idrettsfag generelt. I den forbindelse er det verdt å trekke frem de kriterier vi tidligere har benyttet for å vurdere om utgifter faller innenfor eller utenfor det som skal beregnes innenfor formålet til utstyrsstipendet:

- Er utstyret nødvendig for å følge undervisningen?
- Er utstyret direkte knyttet til undervisningen?
- Gjelder utstyret alle elevene ved programområdet?

Denne vurderingen ble særlig utslagsgivende for musikk, dans og drama, ettersom musikkinstrumenter ble vurdert å ikke fylle disse kriteriene. Det var ingen separat kategori for musikkinstrumenter som ble benyttet i kartleggingen, slik at flere hadde oppgitt musikkinstrumenter i kategorien for «annet utstyr». For idrettsfag er det tilsvarende en stor del av utstyrsutgiftene som er knyttet til sportsutstyr, treningstøy, turutstyr og turtøy, naturlig nok. Noe av disse utgiftene vil falle innenfor de overnevnte kategoriene. Imidlertid er det store forskjeller mellom ulike spesialiseringer innen idrettsfag og det er store prisforskjeller knyttet til utstyret som benyttes. Det er således ikke nødvendig for alle elevene å ha tilsvarende utstyr. I tillegg kan mye av utstyret benyttes også utenfor undervisning.

I tillegg til at utstyret ved idrettsfag er svært varierende og i stor grad vil kunne benyttes utenfor undervisningen, er heller ikke en sterk økning i stipendsatsen for dette utdanningsprogrammet vurdert som en del av formålet med denne kartleggingen. Problemstillingen med utstyrsstipendene er aktualisert med utgangspunkt i at enkelte yrkesfaglige utdanninger er dyre. Prosjektet kan også tolkes innenfor Regjeringens satsning på yrkesfaglig opplæring. Dermed vurderer Rambøll at det dermed ikke er rimelig å finansiere idrettsfag med betydelig høyere satser enn for de øvrige utdanningsprogrammene. Dermed behandler vi ikke idrettsfag i de videre beregningene av modeller og satser, men plasserer de i gruppen med høyest sats og beregner de økonomiske konsekvensene av dette – basert på elevtallene.

Toppidrett

Selv om kartleggingen har vært detaljert og kartlagt ned på programområdenivå, har vi ikke kunnet ta høyde for fordypning i toppidrett blant elever på studiespesialisering. Dette er en elevgruppe som har en særskilt tilpasning i dagens ordning for utstyrsstipend.

[Tekstboks 6.1 Budsjettvirkning - toppidrett](#)

Med utgangspunkt i tall fra Lånekassen er det beregnet at 4 351 elever fikk utbetalt et slikt høyere stipend i 2017/2018. Ettersom vi i vår kartlegging ikke har forutsetning for å si hva utgiftene er for denne elevgruppen, har vi ikke skilt ut disse elevene særskilt. For å illustrere kostnadene ved å ta hensyn til disse elevene særskilt, har vi beregnet budsjettvirkningene knyttet til å flytte elevgruppen til en stipendsats som ligger på nivået over, sammenlignet med studiespesialisering, og fremstilt det i tekstboks 5.1.

Budsjettvirkning ved økning av stipendsats for elever med fordypning i toppidrett:

Modell A	+ 5,0 mill. kr
Modell B	+ 7,5 mill. kr
Modell C	+ 3,3 mill. kr
Modell D	+ 5,0 mill. kr
Modell E	+ 5,0 mill. kr

6.3 Modeller for utstyrsstipend

I de neste avsnittene presenterer vi modeller for utstyrsstipend med utgangspunkt i gruppene og tilhørende medianer i Tabell 6.2. Vi har beregnet kostnadene ved de ulike modellene med utgangspunkt i forventet elevantall og utnyttelsesgrad av utstyrsstipend ved de ulike utdanningsprogrammene/ programområdene og tatt hensyn til dette i utformingen av satsene.

Se tabell 6.3 for oversikt over estimert antall elever og utnyttelsesgrad for de 20 gruppene som ble presentert i forrige delkapittel.

Tabell 6.3 Estimert antall elever og utnyttelsesgrad per utdanningsprogram/programområde

Utdanningsprogram/programområder	Estimert antall elever, 2018/2019	Utnyttelsesgrad
Idrettsfag	12 567	96 %
Musikk, dans og drama, programområde dans	614	89 %
Design og tradisjonshåndverk	537	92 %
Bygg- og anleggsteknikk	7 603	89 %
Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør	519	92 %
Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3	3 359	89 %
Restaurant- og matfag	2 975	86 %
Elektrofag	9 489	93 %
Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør	1 991	92 %
Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	10 691	89 %
Helse- og oppvekstfag	16 803	84 %
Naturbruk, programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3	567	89 %
Kunst, design og arkitektur	2 876	87 %
Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans	5 719	89 %
Salg, service og reiseliv	3 692	81 %
IKT og medieproduksjon	2 424	78 %
Medier og kommunikasjon	6 991	82 %
Studiespesialisering	83 106	81 %
Påbygging til generell studiekompetanse	8 251	94 %
Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	293	90 %

6.3.1 Modell A - «Gratisprinsipp-modellen»

Som et utgangspunkt, ved inngangen til denne kartleggingen, ønsket vi å undersøke kostnaden ved å sette utstyrsstipendet til et nivå for alle elever får dekket sine utgifter til utstyr. Begrunnelsen for at dette er interessant er prinsippet om at grunnopplæringen i Norge skal være gratis. Som vi har sett av forrige kapittel, vil det imidlertid ikke være mulig å gi noen reell gratisprinsipp-modell. Det skyldes at det er så store variasjoner at det i praksis ikke er mulig å ta hensyn til alle elevenes utgifter til utstyr innenfor en modell hvor elevene selv kjøper inn utstyr og mottar et universelt utstyrsstipend.

Det nærmeste vi kommer en modell som er tilpasset et slikt gratisprinsipp (og samtidig tar administrative hensyn) vil være en modell der satsene tilsvarer de kartlagte medianene for de seks gruppene i Tabell 6.2. Det vil gi et utstyrsstipend som gir 100 prosent dekningsgrad for gruppene, men dekningsgraden innad i gruppene vil variere.

Den beregnede budsjettmessige kostnaden av å innføre satser i tråd med en «gratisprinsipp-modell» vil være 467,9 millioner kroner. Det innebærer altså en økning av dagens budsjett (for 2018-19) med 204,8 millioner kroner. I tråd med resonnetet i avsnitt 6.2.1, vil det være naturlig å sette idrettsfag ned på tilsvarende stipendsats som gruppe 5 i oversikten. Det innebærer en beregnet budsjettmessig besparelse på 66,2 millioner kroner, slik at det samlede budsjettet for stipendordningen vil være 401,7 millioner kroner.

Tabell 6.4 Beregnede budsjettmessige konsekvenser ved «gratisprinsipp-modellen»

Beregnet modell	Samlet budsjett	Økning fra dagens budsjett
Ved sats lik median for alle 6 grupper	467,9 mill. kr	+ 204,8 mill. kr
Ved sats lik median for 5 grupper og idrettsfag lik medianen for gruppe 5 (i tabell 6.2)	401,7 mill. kr	+ 138,6 mill. kr

6.3.2 Budsjettneutrale modeller

I tillegg til den overnevnte modellen som best mulig tilfredsstiller gratisprinsippet, har vi beregnet hvordan nivåene for utstyrsstipend kan settes ut fra et premiss om at modellen samlet skal være budsjettneutral. I denne sammenheng, er budsjettneutralitet knyttet til det Lånekassen har beregnet at budsjetteffekten for utstyrsstipend i undervisningsåret 2018-19 er, nemlig 263,1 mill. kr. I våre beregninger av budsjettneutrale modeller er denne budsjetttrammen holdt fast.

Slike budsjettneutrale modeller kan overordnet ta utgangspunkt i to logikker for fordeling av utstyrsstipendet, slik Rambøll vurderer det:

- 1) De ulike gruppene får dekket like stor andel av de totale utgiftene.
- 2) De ulike gruppene får dekket en så stor andel av de totale utgiftene at de overskytende utgiftene er like store for de ulike gruppene.

De totale utgiftene som refereres til her er median for de enkelte gruppene. Tanken bak punkt 2 over er å bidra til at de utgiftene elevene selv må dekke blir likest mulig for elevene ved ulike utdanningsprogram.

Først presenterer vi to modeller som har tre nivåer med satser for utstyrsstipend, med henholdsvis lik dekningsgrad og like overskytende utgifter. Deretter presenterer vi to tilsvarende modeller, men med fem ulike nivåer, i tråd med grupperingen som ble gjort tidligere i kapitlet. Alle modellene inkluderer idrettsfag i gruppe 5, med medianen for denne gruppen (5 382 kr). Hovedforskjellen mellom trenivåmodell og femnivåmodell er at gruppe 2 og 3 i femnivåmodellen er slått sammen til gruppe 2 i trenivåmodell og gruppe 4 og 5 er slått sammen til gruppe 3.

6.3.3 Original modell (3 nivåer)

Den originale modellen med tre nivåer gir en gjenkjennelig og lett forståelig inndeling av ulike satser for utstyrsstipend. Her er det relativt stor grad av forenkling knyttet til både formidling og forvaltning av ordningen, samtidig som det er oversiktlig for elevene som søker stipendet. Denne modellen gir kun begrenset grad av differensiering og det varierer dermed hvor godt ulike utdanningsprogram/programområder ivaretas.

6.3.3.1 Modell B – Trenivåmodell med lik dekningsgrad

Tabell 6.5 Trenivåmodell med lik dekningsgrad

Gruppe	Utdanningsprogram / programområde	Sats for utstyrsstipend
1	Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans Salg, service og reiseliv IKT og medieproduksjon Medier og kommunikasjon Studiespesialisering Påbygging til generell studiekompetanse Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	1 046
2	Helse- og oppvekstfag Naturbruk, programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Kunst, design og arkitektur Elektrofag Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	2 186
3	Restaurant- og matfag Musikk, dans og drama, programområde dans Design og tradisjonshåndverk Bygg- og anleggsteknikk Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Idrettsfag	3 329

Med utgangspunkt i budsjettøytralitet og lik dekningsgrad på gruppenivå gir denne modellen en dekningsgrad på 66 prosent for alle tre grupper, men dekningsgraden innad i gruppene vil variere. Denne trenivåmodellen gir helse- og oppvekstfag den beste dekningsgraden, med 86 prosent av samlet median. Naturbruk sine programområder for landbruk og studieforberedende kommer også relativt godt ut av modellen med 82 prosent dekningsgrad. Det er relativt sett utdanningsprogrammene innenfor gruppe 2 som kommer best ut av denne modellen, med tanke på dekningsgrad for de enkelte utdanningsprogrammene / programområdene.

Denne modellen er relativ lik dagens ordning for utstyrsstipend med tre grupperinger. Hovedforskjellen er at den høyeste satsen er omtrent 500 kroner lavere i den foreslåtte modellen, hvilket muliggjør at flere utdanningsprogrammer/programområder får den høyeste satsen innenfor dagens budsjettammer.

6.3.3.2 Modell C - Trenivåmodell med like overskytende utgifter

Tabell 6.6 Trenivåmodell med like overskytende utgifter

Gruppe	Utdanningsprogram / programområde	Sats for utstyrsstipend
1	Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans Salg, service og reiseliv IKT og medieproduksjon Medier og kommunikasjon Studiespesialisering Påbygging til generell studiekompetanse Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	709
2	Helse- og oppvekstfag Naturbruk, programområdene landbruk og studieforbere­dende for Vg3 Kunst, design og arkitektur Elektrofag Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	2 435
3	Restaurant- og matfag Musikk, dans og drama, programområde dans Design og tradisjonshåndverk Bygg- og anleggsteknikk Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforbere­dende for Vg3 Idrettsfag	4 159

I denne modellen er satsene for utstyrsstipend beregnet slik at utgiftene elevene har utover det som dekkes av utstyrsstipendet tilsvarer 873 kroner, uavhengig av hvilken gruppering de tilhører. Dette er beregnet ut fra samlet median for gruppene. For denne modellen kommer utdanningsprogrammene / programområdene i gruppe 1 relativt sett dårligere ut sammenlignet med forrige modell, når vi ser på dekningsgrad. På den andre siden kommer utdanningsprogrammene / programområdene i gruppe 3 relativt bedre ut.

Når vi ser bort fra idrettsfag er overskytende utgifter ved valg av denne modellen minst for Helse- og oppvekstfag (97 kr) og størst for Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforbere­dende for Vg3 (1 841 kr).

6.3.4 Differensiert modell (5 nivåer)

I disse modellene er utdanningsprogrammene og programområdene gruppert etter fem ulike satser.

6.3.4.1 Modell D - Femnivåmodell med lik dekningsgrad

Tabell 6.7 Femnivåmodell med lik dekningsgrad

Gruppe	Utdanningsprogram / programområde	Sats for utstyrsstipend
1	Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans Salg, service og reiseliv IKT og medieproduksjon Medier og kommunikasjon Studiespesialisering Påbygging til generell studiekompetanse Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	1 036
2	Helse- og oppvekstfag Naturbruk, programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Kunst, design og arkitektur	1 789
3	Elektrofag Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	2 398
4	Restaurant- og matfag	2 895
5	Musikk, dans og drama, programområde dans Design og tradisjonshåndverk Bygg- og anleggsteknikk Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Idrettsfag	3 525

Ved å holde dekningsgraden lik for gruppene og holde oss innenfor dagens budsjett vil det gi satser som er presentert i tabellen over. Det gir en dekningsgrad på ca. 65 prosent for alle fem gruppene.

Når vi ser innad i gruppene, er dekningsgraden størst for Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans (76 prosent) og Salg, service og reiseliv (73 prosent). Helse- og oppvekstfag og programområdet Dans kommer også godt ut med henholdsvis 71 og 70 prosent dekningsgrad.

Vi ser at den laveste satsen er lavere i femnivåmodellen enn i trenivåmodellen, mens den høyeste satsen er høyere enn i trenivåmodellen. Dette gir en omfordeling av budsjettet slik at de som er i gruppen med de høyeste utgiftene kommer bedre ut i femnivåmodellen. Dersom vi ser vekk fra idrettsfag er den laveste og høyeste dekningsgraden henholdsvis 52 prosent og 76 prosent ved valg av femnivåmodellen. Til sammenlikning er disse andelene henholdsvis 53 prosent og 86 prosent for trenivåmodellen.

6.3.4.2 Modell E - Femnivåmodell med like overskytende utgifter

Tabell 6.8 Femnivåmodell med like overskytende utgifter

Gruppe	Utdanningsprogram / programområde	Sats for utstyrsstipend
1	Musikk, dans og drama, unntatt programområde dans Salg, service og reiseliv IKT og medieproduksjon Medier og kommunikasjon Studiespesialisering Påbygging til generell studiekompetanse Teknikk og industriell produksjon, programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	684
2	Helse- og oppvekstfag Naturbruk, programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Kunst, design og arkitektur	1 834
3	Elektrofag Frisør, blomster og interiørdesign, unntatt programområde frisør Teknikk og industriell produksjon, unntatt programområde kjemiprosess- og laboratoriefag	2 763
4	Restaurant- og matfag	3 522
5	Musikk, dans og drama, programområde dans Design og tradisjonshåndverk Bygg- og anleggsteknikk Frisør, blomster og interiørdesign, programområde frisør Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 Idrettsfag	4 484

I denne femnivåmodellen er utgangspunktet for beregningene at elevene skal få dekket en del av utgiftene slik at de overskytende utgiftene er lik for alle gruppene. Når modellen samtidig skal være budsjettneutryal gir det oss de satsene som er presentert i tabellen over. Ved valg av denne modellen vil det for alle grupper være 898 kroner elevene ikke får dekket av medianutgiften. Det vil dog være forskjeller innad i gruppen på hvor mye av elevenes utgifter ikke blir dekket av utstyrsstipendet. Dersom vi ser bort fra idrettsfag så er overskytende utgifter minst for programområdet Dans (548 kr) og størst for Naturbruk, unntatt programområdene landbruk og studieforberedende for Vg3 (1 516 kr).

6.4 Elevtall og budsjettberegninger

I budsjettberegningene er det gjennomgående benyttet estimerte elevtall for 2018-19, men tilpasset tilbudsstrukturen som vil gjelde fra 2020. Disse elevtallene er gjennomgående beregnet med utgangspunkt i historiske data og en forventning om at utviklingen i antall elever, samt fordelingen mellom utdanningsprogram og programområder vil fortsette som i dag. Samtidig kjenner Rambøll til at det er forventninger om at endringene i tilbudsstrukturen, yrkesfagløftet og andre satsninger i videregående skole, vil kunne påvirke elevtallene og hvor mange som søker seg til ulike utdanningsprogram.

En forflytning av elevmassen til utdanningsprogram med andre satser enn de har i dag, vil kunne få konsekvenser for budsjettberegningene presentert i dette kapitlet. Samtidig foreligger det ikke

noen konkrete forventninger om akkurat hvor mange elever dette vil kunne gjelde eller akkurat hvilke linjer som forventes å få et økt elevtall. Dermed vil det ikke være mulig å ta høyde for slike endringer i våre beregninger. Men for å illustrere konsekvensene av endringer i elevsammensetning, har vi sett på et konkret mulig utviklingstrekk illustrert med modell E. Her er det gjort antakelser om utviklingstrekk i elevsammensetningen.

Eksempel:

Satsningen på yrkesfag i videregående opplæring og bedre tilpasset utstyrsstipend medfører at flere elever søker seg til de dyreste yrkesfagene med høyest stipendsats. Dette er elever som ellers ville gått studiespesialisering. Vi antar at dette gjelder 5000 elever. Dette vil da medføre en økning i budsjettet for utstyrsstipendet på 19 millioner kroner. Beregningen er basert på differansen mellom høyeste og laveste stipendsats ganget med antallet elever.

Tilsvarende vil altså en utvikling hvor flere elever søker de utdanningsprogrammene med lavere stipendsatser, medføre at budsjettet for utstyrsstipendet reduseres.

Som eksempelet viser, er beregninger knyttet til utvikling av elevtall en øvelse som innebærer betydelig usikkerhet og krever antakelser som ikke nødvendigvis vil være gjeldende. Det har ikke vært anledning innenfor prosjektrammen å utvikle framskrivinger til ulike scenarier for denne problemstillingen.

6.5 Vurdering og anbefaling

I dette kapitlet, har vi presentert fem ulike modeller, hvorav én er tilpasset gratisprinsippet med dekningsgrad lik 100 prosent per gruppe og fire av modellene er budsjettneutrale. Rambølls vurdering er at alle fem modeller vil bidra til en fordeling av utstyrsstipendet som er bedre tilpasset elevenes reelle utgifter enn dagens stipendordning.

Trenivåmodellene er relativt lik dagens ordning for utstyrsstipend med tre ulike satser. I de foreslåtte modellene, både den med lik dekningsgrad og den med like overskytende utgifter i kroner, er det flere utdanningsprogrammer/programområder som får den høyeste satsen enn ved dagens ordning. I modellen med lik dekningsgrad, er dette mulig fordi den foreslåtte høyeste satsen er noe lavere enn i dagens ordning. I modellen med like overskytende utgifter er den laveste satsen betraktelig lavere enn dagens ordning. Dette muliggjør at flere utdanningsprogrammer med dyrere utgifter for utstyr kan få den høyeste stipendsatsen.

Videre ser vi at femnivåmodellene gir en bedre fordeling innad i gruppene. Det er mindre variasjon på dekningsgrad innad i gruppene ved bruk av en femnivåmodell enn for tilsvarende modeller med tre nivåer. Samtidig ivaretar femnivåmodellene utdanningsprogrammer/programområder med høye utgifter bedre ved at de får høyere stipendsats.

I tillegg ser vi at modellene som tar utgangspunkt i like overskytende utgifter gir et bedre stipend for elevene med høyest utgifter til utstyr, mens modellene som tar utgangspunkt i lik dekningsgrad i større grad tilgodeser elevene ved mindre kostbare utdanninger (målt i utgifter til individuelt utstyr).

Oppsummert gir altså modellene med fem nivåer bedre tilpasning av utstyrsstipendet til elevenes utgifter, samtidig som de er noe mer komplekse enn modellene med tre nivåer. Begge modellene representerer en forenkling av en svært variert og sammensatt situasjon med utgifter til utstyr for elever i videregående opplæring.

Basert på de to prinsippene gratisprinsippet og likhetsprinsippet, vurderer Rambøll at femnivåmodellene ikke er mer komplekse enn at de ivaretar de administrative hensynene på en tilstrekkelig god måte. Slik vi forstår formålet med oppdraget, er det også et viktig poeng å tilrettelegge bedre for de dyreste yrkesfaglige studieretningene i videregående skole. Dette ivaretas best i modellene som tar utgangspunkt i at overskytende utgifter skal være like. I en samlet vurdering, fremstår dermed modell E som det beste alternativet.

7. ØKONOMISKE KONSEKVENSER FOR SKOLEEIERE

I dette kapitlet gjør vi rede for hvordan endringer i stipendsatser vil kunne påvirke skoleeiere. Dette er i hovedsak knyttet til de ordningene ulike fylkeskommuner har for elev-PC. Årsaken til at det vil kunne ha økonomiske konsekvenser for dem, ettersom fylkeskommunene ikke kan sette en årlig egenandel for elev-PC som er høyere enn den laveste satsen for utstyrsstipendet, jf. Forskrift til opplæringsloven § 19-6 andre ledd. Dermed vil en endring i satsene for utstyrsstipendet kunne påvirke fylkeskommunenes inntekter knyttet til ordningen.²³ I dette kapitlet beskriver vi dermed hvordan fylkeskommunenes har innrettet ordninger for elev-PC, samt hvilke økonomiske konsekvenser det vil ha for dem ved ulike foreslåtte modeller for utstyrsstipend.

7.1.1 Beskrivelse av fylkeskommunenes ordninger for elev-PC

Det er noe variasjon i hvordan fylkeskommunene har innrettet seg når det gjelder PC-ordninger i videregående skole. De fleste fylkeskommunene har en ordning der elevene leier PC fra skolen for en årlig pris tilsvarende den laveste satsen for utstyrsstipend. I disse tilfellene er det skolene som eiere PC-en, men elevene får beholde PC-en etter videregående opplæring, såfremt at elevene har betalt avdragene som kontrakten tilsier. De fleste fylkeskommunene tillater i tillegg at elevene kan ta med sin private PC på skolen dersom de ikke leier fra skolen, også kalt BYOD (Bring Your Own Device). Enkelte fylkeskommuner tilbyr i tillegg dyrere og flere modeller som også er subsidiert av fylkeskommunen, men der elevene betaler en høyere sum enn laveste stipendsats.

12 av 18 fylkeskommuner har innført løsninger der elevene kan velge å leie PC fra skolen eller ta med egen PC. I resten av fylkeskommunene er det obligatorisk å leie PC via skolen, bortsett fra én av fylkeskommunene som har en obligatorisk ordning der elevene låner PC fra skolen uten kostnad. Som nevnt over er det vanligste at fylkeskommuner tar en pris tilsvarende den minste satsen for utstyrsstipend. Det er kun én av fylkeskommunene som tilbyr en subsidiert PC der egenandelen er lavere enn laveste stipendsats. Det vanligste er at elevene betaler laveste stipendsats ganger tre samlet på én gang for alle årene de går i videregående skole.

I enkelte fylkeskommuner gir man imidlertid elever som betaler for maskinen samlet for hele videregående opplæring et avslag. Denne ordningen kalles ofte for «kontant», mens ordningene der elevene betaler hvert år kalles ofte «avdrag». Avslaget for de som betaler kontant varierer og ligger på mellom 200 og 500 kroner. Bakgrunnen for å tilby billigere PC til de som betaler kontant er at det sparer fylkeskommunen for administrativt arbeid. I disse tilfellene betaler elevene samlet sett mindre for maskinen enn den laveste stipendsatsen for de tre årene.

7.1.2 Økonomiske konsekvenser ved valg av ulike modeller

En redusert minstesats i stipendet vil ha økonomiske konsekvenser for fleste fylkeskommuner. Dersom minste stipendsats reduseres må fylkeskommunene subsidiere en større andel av PC-ens kostnader. Budsjettkonsekvenser av en endret minstesats for utstyrsstipend vil ha en større konsekvens for fylkeskommuner som tilbyr en obligatorisk leie-avtale eller der det er relativt sett flere elever som leier PC fra skolen. Fylkeskommunen som tilbyr en PC-modell der elevens andel er lavere enn laveste stipendsats, vil en redusert minstesats ikke få like store økonomiske konsekvenser som for fylkeskommunene som tilbyr en PC tilsvarende minstesatsen for utstyrsstipend. For den fylkeskommunen som tilbyr en låneavtale, der de ikke krever en egenandel fra elevene, vil endrede stipendsatser ikke påvirke fylkeskommunens utgifter. Gjennom intervjuene kommer det fram at denne ordningen vil kunne forsvinne som følge av

²³ Selv om vi her omtaler fylkeskommunenes inntekter, viser kartleggingen at fylkeskommunene subsidierer elev-PC i betydelig grad. Endring i sats vil dermed øke eller senke behovet for subsidier fra skoleeiers side.

fylkessammenslåingen. I våre beregninger for økonomiske konsekvenser for skoleeiere tar vi ikke hensyn til fylkessammenslåing da det ikke er avklart hvordan fylkessammenslåing vil påvirke PC-ordningene.

Videre oppgir fylkeskommunene at en redusert minstesats for utstyrsstipend kan resultere i dårligere PC-er for elevene, mens andre oppgir at det ikke er et alternativ å kjøpe inn billigere og dårligere PC-modeller for å gjøre opp for de økonomiske konsekvensene. Andre forteller at de må kompensere ved å for eksempel slutte å subsidiere PC-er i voksenopplæringen. Våre beregninger tar utgangspunkt i at skoleeierne ikke tilpasser kvaliteten på elevenes PC-er, ved et redusert eller økt inntektsgrunnlaget.

Økonomiske konsekvenser for fylkeskommuner avhenger av antall elever i fylkeskommuner som benytter seg av de ulike ordningene og hvilken pris elevene betaler. I de foreslåtte modellene for ny stipendordning er de minste satsene betydelig høyere enn dagens minstesats i tre av fem modeller. Dette vil ha budsjettmessige konsekvenser for fylkeskommunene i og med at den satsen skolene krever for leie/kjøp av PC fra elevene er direkte knyttet til den minste satsen i stipendordningen for de fleste fylkeskommunene.

Det var mangelfull kvalitet på den informasjonen enkelte fylkeskommuner kunne gi på antall elever som kjøper/leier/låner PC fra skolene. De fleste fylkeskommunene kunne lettere oppgi anslag på prosentandeler som er på de ulike ordningene. Vi har dermed hentet elevtall fra Utdanningsdirektoratet²⁴ sine nettsider og brukt andeler oppgitt fra fylkeskommunene til å beregne antall elever på de ulike ordningene per fylkeskommune. Disse tallene inneholder også elever uten ungdomsrett, og inneholder antall elever på alle trinn for skoleår 2018-19. Det er viktig å merke seg at de faktiske budsjettkonsekvensene kan avvike fra våre beregninger da vi ikke har presise tall på antall elever på de ulike ordningene.

7.1.2.1 «Gratisprinsipp-modellen»

I gratisprinsipp-modellen (modell A) er den laveste satsen økt til 1 582 kr. Dette vil bidra til økte inntekter for skoleeiere dersom de velger å øke prisen de tar for leie/kjøp av PC. Vi antar at de to fylkene som allerede har lavere pris for sine PC-ordninger ikke vil øke sine priser. Som nevnt over har flere fylkeskommuner ordninger der de tar en lavere sats, som regel noen hundre kroner mindre, enn den minste stipendsatsen dersom elevene betaler alt på en gang. Vi antar at forholdet mellom pris for de som betaler avdrag og de som betaler alt på en gang er den samme også for den nye satsen.

Beregnete økte inntekter for skoleeier ved innføring av «gratisprinsipp-modellen» (modell A) er *65,8 millioner kroner*.

I denne forbindelsen er det samtidig viktig å merke seg at dersom skolene øker pris for PC tilsvarende den nye minstesatsen så vil ikke elevene få dekket overskytende utgifter for annet utstyr som eksempelvis kalkulator. Elevenes dekningsgrad vil altså ikke bli 100 prosent dersom det økte stipendet går til PC.

7.1.2.2 Budsjettneøytrale modeller

I modellene som beregner stipendsatsene etter lik dekningsgrad (modell B og D) er de foreslåtte laveste satsene tilnærmet lik de gjeldende minstesatsen for utstyrsstipend. Disse modellene har dermed mindre økonomiske konsekvenser for skoleeiere. Her er de nye satsene såpass like den gamle at det er naturlig å anta fylkeskommunene fortsetter med samme type PC-ordninger.

²⁴ Hentet fra: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/elevtall-i-videregaende-skole/elevtall-fylker-og-skoler/>

De samlede reduserte inntektene for skoleeier ved modeller med lik dekningsgrad er beregnet til følgende:

- Trenivå (modell B): 2,0 millioner kroner.
- Femnivå (modell C): 0,8 millioner kroner.

Ved valg av modeller med like overskytende utgifter for alle gruppene (modell C og E), vil det være større budsjettmessige konsekvenser for de fleste fylkeskommunene. Fylkeskommunen som låner ut gratis og fylkeskommunen som har lavere pris for sine PC-er enn dagens minstesats antas fortsatt å ikke ha budsjettmessige konsekvenser.

Reduserte inntekter for skoleeier ved modeller med like overskytende utgifter er beregnet til følgende:

- Trenivå (modell C): 36,7 millioner kroner.
- Femnivå (modell E): 39,7 millioner kroner.

I disse beregningene antar vi at satsen er såpass lav at fylkeskommuner som har to satser i dag ved avdrag- og kontrantordning kun vil ha en sats som er lik den nye minstesatsen. Dersom fylkeskommunene som i dag har lavere sats for elever som betaler for alle årene på en gang fortsetter med tilsvarende ordning så vil budsjettmessige konsekvensene være større. Tapt inntekt ved valg av trenivåmodell (modell C) og femnivåmodell (modell E) vil i dette tilfelle være henholdsvis 38,0 millioner kr og 41,0 millioner kroner.

8. VEDLEGG A: DESKRIPTIV STATISTIKK

8.1 Statistikk fordelt på programområder (alle observasjoner, inkludert utliggere)

Utdannings-program	Programområde	Median	N	Gjennom-snitt	Maks	Min	Std. avvik
Bygg- og anleggsteknikk	Anleggsteknikk Vg2	6 632	7	6 401	15 746	1 000	5 791
	Bygg- og anleggsteknikk Vg1	5 532	25	6 399	15 532	-	3 877
	Byggteknikk Vg2	6 272	16	6 499	11 832	1 033	2 828
	Klima-, energi- og miljøteknikk Vg2	3 632	13	4 613	11 932	1 485	2 759
	Overflateteknikk Vg2	5 191	4	5 047	6 974	2 832	1 722
	Treteknikk Vg2	4 850	3	4 055	5 532	1 782	1 998
Design og håndverk	Aktivitør Vg2	3 616	2	3 616	4 232	3 000	871
	Blomsterdekoratør Vg2	2 832	3	3 155	4 632	2 000	1 345
	Båtbyggerfag Vg2	1 800	1	1 800	1 800	1 800	.
	Design og gullsmedhåndverk Vg2	8 032	3	15 338	31 000	6 982	13 574
	Design og håndverk Vg1	3 727	16	4 161	9 665	1 032	1 981
	Design og tekstil Vg2	4 444	7	4 557	7 632	1 361	2 044
	Design og trearbeid Vg2	6 015	2	6 015	6 832	5 198	1 155
	Frisør Vg2	5 816	16	5 982	9 230	3 818	1 198
	Interiør og utstillingsdesign Vg2	3 448	4	4 069	7 513	1 865	2 415
	Interiør Vg3	2 865	3	3 010	4 132	2 032	1 057
	Medieproduksjon Vg1	2 365	5	4 639	15 032	1 065	5 843
	Medieproduksjon Vg2	1 365	3	1 299	2 532	-	1 267
	Smed Vg2	5 211	1	5 211	5 211	5 211	.
	Ur- og instrumentmaker Vg2	22 000	1	22 000	22 000	22 000	.
	Utstillingsdesign Vg3	3 954	2	3 954	5 043	2 865	1 540
	Elektrofag	Automatisering Vg2	4 049	8	4 055	6 632	1 832
Automatiseringsfaget Vg3		3 782	9	4 323	7 032	1 037	1 903
Avionikerfaget Vg3		3 232	2	3 232	4 132	2 332	1 273
Data og elektronikk Vg2		2 616	8	3 170	6 900	1 000	2 363
Dataelektronikerfaget Vg3		2 833	4	3 057	5 532	1 032	1 976
Elektrofag Vg1		3 317	15	3 510	6 132	1 711	1 229
Elenergi Vg2		3 782	12	4 828	14 132	1 032	3 777
Flyfag Vg2		4 132	3	4 038	4 650	3 332	664
Flytekniske fag Vg3		3 232	2	3 232	4 132	2 332	1 273
Kulde- og varmepumpeteknikk Vg2		4 965	3	6 379	11 489	2 682	4 570
Maritim elektrikerfaget Vg3		1 322	2	1 322	1 611	1 032	409

Utdannings-program	Programområde	Median	N	Gjennom-snitt	Maks	Min	Std.avvik
Helse- og oppvekstfag	Ambulansefag Vg2	3 332	7	5 417	11 511	2 032	4 220
	Apotekteknikk Vg3	3 449	2	3 449	3 532	3 365	118
	Barne- og ungdomsarbeiderfag Vg2	2 811	13	3 308	9 032	-	2 484
	Fotterapi og ortopediteknikk Vg2	5 065	1	5 065	5 065	5 065	.
	Fotterapi Vg3	3 565	1	3 565	3 565	3 565	.
	Helse- og oppvekstfag Vg1	2 032	19	2 869	10 032	611	2 423
	Helsearbeiderfag Vg2	1 532	15	1 787	3 596	1 000	943
	Helsesekretær Vg3	2 182	4	2 432	3 832	1 532	1 023
	Helseservicefag Vg2	1 199	6	2 391	5 500	1 032	2 011
	Hudpleie Vg2	3 507	4	4 512	9 032	2 000	3 104
	Hudpleier Vg3	3 000	3	3 271	4 232	2 582	858
	Tannhelsesekretær Vg3	2 432	4	2 699	4 432	1 500	1 278
Idrettsfag	Idrettsfag Vg1	8 949	14	17 121	61 032	4 032	18 451
	Idrettsfag Vg2	10 865	15	16 323	83 532	2 132	20 335
	Idrettsfag Vg3	13 506	16	16 047	51 032	5 965	11 136
Kunst, design og arkitektur	Kunst, design og arkitektur Vg1	2 832	9	3 605	8 032	1 032	2 267
	Kunst, design og arkitektur Vg2	3 015	9	2 988	6 032	1 032	1 545
Medier og kommunikasjon	Medier og kommunikasjon Vg1	1 682	6	1 855	3 032	1 400	613
	Medier og kommunikasjon Vg2	1 482	6	3 738	15 032	865	5 564
	Medier og kommunikasjon Vg3	1 682	8	2 018	4 032	1 432	896
	Studieforberedende Vg3 innen medier og kommunikasjon	1 232	4	1 832	3 832	1 032	1 347
Musikk, dans og drama	Dans Vg2	4 532	6	5 199	9 032	1 032	2 927
	Dans Vg3	5 032	3	4 699	5 032	4 032	577
	Drama Vg2	2 065	3	1 976	2 832	1 032	903
	Drama Vg3	1 282	4	1 607	2 832	1 032	850
	Musikk Vg2	1 232	5	1 312	2 032	1 032	415
	Musikk Vg3	1 232	3	1 258	1 511	1 032	241
	Musikk, dans og drama Vg1	2 900	6	3 564	6 811	1 232	2 451
	Musikk, Vg1	1 032	5	5 068	20 511	1 032	8 638

Utdannings-program	Programområde	Median	N	Gjennomsnitt	Maks	Min	Std.avvik
Naturbruk	Akvakultur Vg2	2 691	2	2 691	5 382	-	3 806
	Anleggsgartner- og idrettsanleggsgfag Vg2	4 300	7	8 562	23 832	1 700	7 848
	Fiske og fangst Vg2	7 072	4	6 477	8 032	3 732	1 885
	Gartnærnering Vg3	6 000	1	6 000	6 000	6 000	.
	Heste- og hovslagerfag Vg2	5 256	8	6 738	14 832	2 000	4 618
	Landbruk og gartnærnering Vg2	6 382	10	13 518	60 011	1 532	18 229
	Landbruk Vg3	2 250	8	2 760	6 950	1 032	1 977
	Naturbruk Vg1	7 447	14	9 298	26 522	1 032	7 221
	Skogbruk Vg2	5 782	3	10 671	24 732	1 500	12 364
	Studieforberedende Vg3 innen naturbruk	2 912	8	4 990	16 000	-	5 421
Påbygging til generell studiekompetanse	Fag for studiekompetanse	1 032	16	3 643	32 532	-	7 920
	Vg3 påbygging til generell studiekompetanse for yrkesfaglige utdanningsprogram	2 032	13	2 169	5 011	-	1 331
Restaurant- og matfag	Kokk- og servitørfag Vg2	4 224	12	4 362	7 932	2 511	1 410
	Matfag Vg2	4 965	13	5 327	10 632	2 750	2 202
	Restaurant- og matfag Vg1	4 032	15	4 484	9 782	1 861	2 339
Service og samferdsel	IKT-servicefag Vg2	1 150	11	1 956	4 511	1 000	1 246
	Reiseliv Vg2	2 349	4	2 007	3 332	-	1 440
	Salg, service og sikkerhet Vg2	1 361	14	1 843	5 511	500	1 437
	Service og samferdsel Vg1	1 011	15	1 652	4 782	-	1 287
	Transport og logistikk Vg2	4 482	11	3 877	6 932	1 032	1 924
Studie-spesialisering	Realfag Vg2	1 874	16	2 444	12 282	-	2 776
	Realfag Vg3	1 332	15	3 000	15 282	-	3 850
	Språk, samfunnsfag og økonomi Vg2	1 532	9	2 241	4 032	511	1 435
	Språk, samfunnsfag og økonomi Vg3	1 282	11	3 111	16 865	-	4 938
	Studiespesialisering Vg1	1 632	13	1 842	4 900	-	1 195
	Studiespesialisering Vg2	2 532	13	2 646	4 032	950	1 108
	Studiespesialisering Vg3	2 132	15	2 941	9 000	600	2 228

Utdannings-program	Programområde	Median	N	Gjennom-snitt	Maks	Min	Std.avvik
Teknikk og industriell produksjon	Anleggsmaskin-mekanikerfaget Vg3	5 311	3	7 792	16 032	2 032	7 322
	Arbeidsmaskiner Vg2	3 832	11	4 388	8 831	865	2 771
	Bilskade, lakk og karosseri Vg2	4 782	6	5 086	9 279	2 132	2 934
	Industriell møbelproduksjon Vg2	4 132	1	4 132	4 132	4 132	.
	Industriteknologi Vg2	3 532	15	4 256	11 032	2 011	2 386
	Kjemiprosess Vg2	1 982	6	1 947	2 511	1 032	503
	Kjøretøy Vg2	5 282	16	6 988	27 450	1 415	6 413
	Maritime fag Vg2	3 532	3	3 544	3 567	3 532	20
	Teknikk og industriell produksjon Vg1	3 382	20	4 160	8 382	2 132	2 042

8.2 Statistikk fordelt på programområder, ekskludert utliggere

Utdannings-program	Programområde	Median	N	Gjennomsnitt	Maks	Min	Std. Avvik
Bygg- og anleggsteknikk	Anleggsteknikk Vg2	6 632	7	6 401	15 746	1 000	5 791
	Bygg- og anleggsteknikk Vg1	5 484	24	6 019	13 532	-	3 450
	Byggteknikk Vg2	6 272	16	6 499	11 832	1 033	2 828
	Klima-, energi- og miljøteknikk Vg2	3 632	12	4 003	6 832	1 485	1 741
	Overflateteknikk Vg2	5 191	4	5 047	6 974	2 832	1 722
	Treteknikk Vg2	4 850	3	4 055	5 532	1 782	1 998
Design og håndverk	Aktivtør Vg2	3 616	2	3 616	4 232	3 000	871
	Blomsterdekoratør Vg2	2 832	3	3 155	4 632	2 000	1 345
	Båtbyggerfag Vg2	1 800	1	1 800	1 800	1 800	.
	Design og gullsmedhåndverk Vg2	8 032	3	15 338	31 000	6 982	13 574
	Design og håndverk Vg1	3 722	15	3 794	6 282	1 032	1 378
	Design og tekstil Vg2	4 444	7	4 557	7 632	1 361	2 044
	Design og trearbeid Vg2	6 015	2	6 015	6 832	5 198	1 155
	Frisør Vg2	5 732	15	5 766	7 242	3 818	857
	Interiør og utstillingsdesign Vg2	3 448	4	4 069	7 513	1 865	2 415
	Interiør Vg3	2 865	3	3 010	4 132	2 032	1 057
	Medieproduksjon Vg1	2 183	4	2 041	2 732	1 065	716
	Medieproduksjon Vg2	1 365	3	1 299	2 532	-	1 267
	Smed Vg2	5 211	1	5 211	5 211	5 211	.
	Ur- og instrumentmaker Vg2	22 000	1	22 000	22 000	22 000	.
	Utstillingsdesign Vg3	3 954	2	3 954	5 043	2 865	1 540
	Elektrofag	Automatisering Vg2	4 049	8	4 055	6 632	1 832
Automatiseringsfaget Vg3		3 782	9	4 323	7 032	1 037	1 903
Avionikerfaget Vg3		3 232	2	3 232	4 132	2 332	1 273
Data og elektronikk Vg2		2 616	8	3 170	6 900	1 000	2 363
Dataelektronikerfaget Vg3		2 833	4	3 057	5 532	1 032	1 976
Elektrofag Vg1		3 317	15	3 510	6 132	1 711	1 229
Elenergi Vg2		3 782	12	4 828	14 132	1 032	3 777
Flyfag Vg2		4 132	3	4 038	4 650	3 332	664
Flytekniske fag Vg3		3 232	2	3 232	4 132	2 332	1 273
Kulde- og varmepumpeteknikk Vg2		4 965	3	6 379	11 489	2 682	4 571
Maritim elektrikerfaget Vg3		1 322	2	1 322	1 611	1 032	409

Utdannings-program	Programområde	Median	N	Gjennomsnitt	Maks	Min	Std. Avvik
Helse- og oppvekstfag	Ambulansefag Vg2	3 332	7	5 417	11 511	2 032	4 220
	Apotekteknikk Vg3	3 449	2	3 449	3 532	3 365	118
	Barne- og ungdomsarbeiderfag Vg2	2 772	12	2 832	6 232	-	1 871
	Fotterapi og ortopediteknikk Vg2	5 065	1	5 065	5 065	5 065	.
	Fotterapi Vg3	3 565	1	3 565	3 565	3 565	.
	Helse- og oppvekstfag Vg1	2 032	18	2 471	6 032	611	1 741
	Helsearbeiderfag Vg2	1 532	15	1 787	3 596	1 000	943
	Helsesekretær Vg3	2 182	4	2 432	3 832	1 532	1 023
	Helseservicefag Vg2	1 199	6	2 391	5 500	1 032	2 011
	Hudpleie Vg2	3 507	4	4 512	9 032	2 000	3 104
	Hudpleier Vg3	3 000	3	3 271	4 232	2 582	858
	Tannhelsesekretær Vg3	2 432	4	2 699	4 432	1 500	1 279
Idrettsfag	Idrettsfag Vg1	7 916	12	10 553	33 232	4 032	8 317
	Idrettsfag Vg2	9 832	13	9 614	19 332	2 132	4 890
	Idrettsfag Vg3	13 011	15	13 715	26 950	5 965	6 295
Kunst, design og arkitektur	Kunst, design og arkitektur Vg1	2 750	7	2 525	3 315	1 032	774
	Kunst, design og arkitektur Vg2	2 883	8	2 608	4 365	1 032	1 112
Medier og kommunikasjon	Medier og kommunikasjon Vg1	1 532	5	1 619	1 900	1 400	232
	Medier og kommunikasjon Vg2	1 432	5	1 479	2 532	865	650
	Medier og kommunikasjon Vg3	1 532	7	1 730	2 532	1 432	404
	Studieforberedende Vg3 innen medier og kommunikasjon	1 232	4	1 832	3 832	1 032	1 347
Musikk, dans og drama	Dans Vg2	4 532	6	5 199	9 032	1 032	2 927
	Dans Vg3	5 032	3	4 699	5 032	4 032	577
	Drama Vg2	2 065	3	1 976	2 832	1 032	903
	Drama Vg3	1 282	4	1 607	2 832	1 032	850
	Musikk Vg2	1 132	4	1 132	1 232	1 032	116
	Musikk Vg3	1 232	3	1 258	1 511	1 032	241
	Musikk, dans og drama Vg1	2 900	6	3 564	6 811	1 232	2 452
	Musikk, Vg1	1 032	4	1 207	1 732	1 032	350

Utdanningsprogram	Programområde	Median	N	Gjennomsnitt	Maks	Min	Std. Avvik
Naturbruk	Akvakultur Vg2	2 691	2	2 691	5 382	-	3 806
	Anleggsgartner- og idrettsanleggsgfag Vg2	4 300	7	8 562	23 832	1 700	7 848
	Fiske og fangst Vg2	7 072	4	6 477	8 032	3 732	1 885
	Gartnernæring Vg3	6 000	1	6 000	6 000	6 000	.
	Heste- og hovslagerfag Vg2	5 256	8	6 738	14 832	2 000	4 618
	Landbruk og gartnernæring Vg2	4 982	8	5 646	11 032	1 532	2 969
	Landbruk Vg3	2 000	7	2 161	4 032	1 032	1 102
	Naturbruk Vg1	6 332	13	7 973	21 532	1 032	5 465
	Skogbruk Vg2	5 782	3	10 671	24 732	1 500	12 364
	Studieforberedende Vg3 innen naturbruk	2 912	8	4 990	16 000	-	5 422
Påbygging til generell studiekompetanse	Fag for studiekompetanse	1 000	13	1 038	2 182	-	688
	Vg3 påbygging til generell studiekompetanse for yrkesfaglige utdanningsprogram	1 932	11	1 741	2 865	-	877
Restaurant- og matfag	Kokk- og servitørfag Vg2	4 032	11	4 038	5 211	2 511	892
	Matfag Vg2	4 749	12	4 885	8 450	2 750	1 587
	Restaurant- og matfag Vg1	4 032	15	4 484	9 782	1 861	2 339
Service og samferdsel	IKT-servicefag Vg2	1 150	11	1 956	4 511	1 000	1 246
	Reiseliv Vg2	2 349	4	2 007	3 332	-	1 440
	Salg, service og sikkerhet Vg2	1 311	13	1 561	3 632	500	1 015
	Service og samferdsel Vg1	1 011	15	1 652	4 782	-	1 287
	Transport og logistikk Vg2	4 482	11	3 877	6 932	1 032	1 924
Studie-spesialisering	Realfag Vg2	1 865	15	1 789	3 232	-	941
	Realfag Vg3	1 332	14	2 123	6 532	-	1 879
	Språk, samfunnsfag og økonomi Vg2	1 532	9	2 241	4 032	511	1 435
	Språk, samfunnsfag og økonomi Vg3	1 232	9	1 139	2 532	-	684
	Studiespesialisering Vg1	1 607	12	1 587	3 165	-	798
	Studiespesialisering Vg2	2 532	13	2 646	4 032	950	1 108
	Studiespesialisering Vg3	2 132	15	2 941	9 000	600	2 228
Teknikk og industriell produksjon	Anleggsmaskinmekanikerfaget Vg3	5 311	3	7 792	16 032	2 032	7 322
	Arbeidsmaskiner Vg2	3 832	11	4 388	8 831	865	2 771
	Bilskade, lakk og karosseri Vg2	4 782	6	5 086	9 279	2 132	2 934
	Industriell møbelproduksjon Vg2	4 132	1	4 132	4 132	4 132	.
	Industriteknologi Vg2	3 500	13	3 479	6 332	2 011	1 114
	Kjemiprosess Vg2	1 982	6	1 947	2 511	1 032	503
	Kjøretøy Vg2	4 974	14	4 952	10 032	1 415	2 410
	Maritime fag Vg2	3 532	3	3 544	3 567	3 532	20
Teknikk og industriell produksjon Vg1	3 382	20	4 160	8 382	2 132	2 042	

8.3 Statistikk fordelt på utdanningsprogram

Utdanningsprogram	Median	Gjennomsnitt	Minimum	Maximum	Count
Bygg- og anleggsteknikk	5 484	5 898	-	15 746	68
Design og håndverk	4 532	5 192	-	31 000	69
Elektrofag	3 497	3 917	1 000	14 132	68
Helse- og oppvekstfag	2 511	3 044	-	11 511	79
Idrettsfag	10 865	16 473	2 132	83 532	45
Kunst, design og arkitektur	2 924	3 296	1 032	8 032	18
Medier og kommunikasjon	1 532	2 376	865	15 032	24
Musikk, dans og drama	1 700	3 277	1 032	20 511	35
Naturbruk	4 732	7 854	-	60 011	65
Påbygging til generell studiekompetanse	1 932	2 982	-	32 532	29
Restaurant- og matfag	4 420	4 721	1 861	10 632	40
Service og samferdsel	1 650	2 232	-	6 932	55
Studiespesialisering	1 874	2 619	-	16 865	92
Teknikk og industriell produksjon	3 532	4 783	865	27 450	81

9. VEDLEGG B: BREDDEUNDERSØKELSE TIL LÆRERE

9.1 Begrunnelse for undersøkelsesinnretning

I forkant av denne kartleggingen, gjennomførte Rambøll en uformell undersøkelse som illustrerte viktige aspekter for valg av undersøkelsesinnretning. Ved de fleste skoler har ikke skoleledere detaljert kunnskap om utstysbehovet for ulike utdanningsprogram, eller programområder. Det er fortrinnsvis avdelingsledere og lærere som utarbeider utstyslister for hva elevene må kjøpe inn. Rambøll gjennomførte en ringerunde som viste at mange avdelingsledere har manglende innsikt i hva elevene faktisk bruker ved kjøp av utstyr. Lærerne er tettere på elevene og utstyret som brukes i undervisningen.

En alternativ innretning for undersøkelsen ville vært å spørre elevene i videregående opplæring. Samtidig tilsier erfaringer med tidligere undersøkelser rettet mot elever i videregående opplæring, at elevene ville hatt utfordringer med å estimere pris uten utstyslister. I tillegg kan det være utfordrende for elevene å estimere kostnader dersom man har fått utstyr av foreldre eller andre. Lærerne har en viss oversikt over kvaliteten på utstyret som brukes i undervisningen, og vil dermed ha noe innsikt i hva prisnivået på utstyret ligger på.

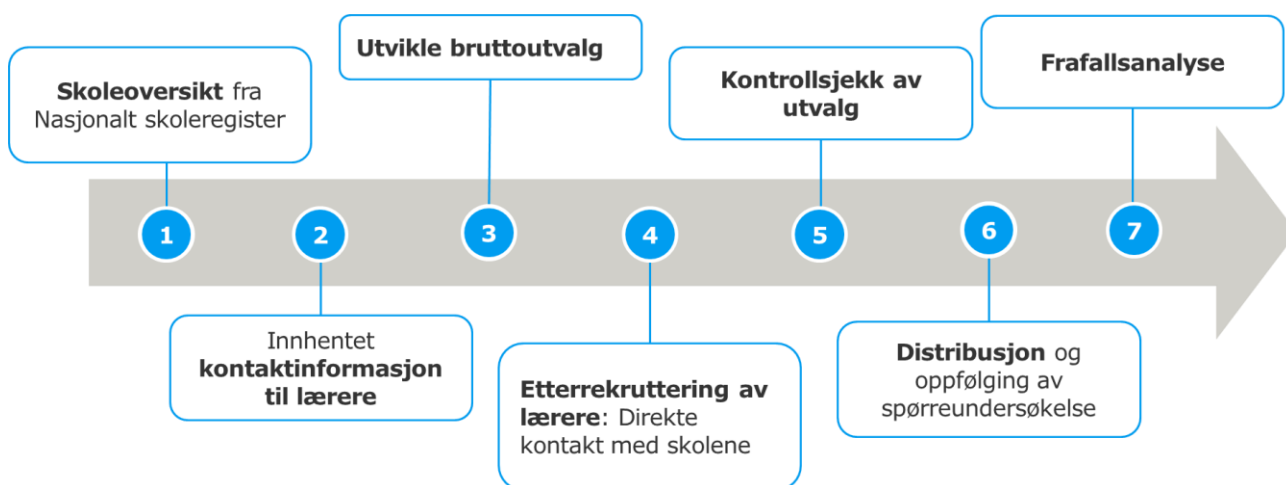
På bakgrunn av dette, valgte Rambøll dermed å rette undersøkelsen mot lærere ved alle programområder. Lærerne har god oversikt over hvilke ordninger skolen har, hva som står på utstyslistene, og dermed hvilke kostnader som er forbundet med de ulike ordningene. Det vil være et mål for utdanningsmyndighetene at utstysstipendene skal ha en dekningsgrad som er tilpasset elever uten særlige fordeler med tanke på utstyskjøp/-lån.

Videre ble det benyttet en rekrutteringsundersøkelse for å sikre at de relevante lærerne mottok undersøkelsen. Ved å ha en rekrutteringsundersøkelse, kunne vi sikre at lærerne som mottok undersøkelsen hadde kunnskap om det programområdet de mottok undersøkelse for.

9.2 Utvikling av utvalg til spørreundersøkelsen

I Figur 9.1 og punktene under beskrives fremgangsmåten for å utvikle utvalget til spørreundersøkelsen.

Figur 9.1 Beskrivelse av fremgangsmåte for utvikling av utvalg i spørreundersøkelsen

1. Vi benyttet kontaktinformasjon til skoler registrert i **Nasjonalt skoleregister** som videregående skoler. Rambøll gjorde da en jobb for å rense dette datasettet, før utsendelse til skolene. Alle skoler registrert som videregående skoler med e-post registrert i Nasjonalt skoleregister mottok altså rekrutteringsundersøkelsen.

2. I neste punkt, samlet vi inn **kontaklinformasjon til lærere**, ved å be administrasjon/skoleledelse ved de ulike skolene om å oppgi hvilke utdanningsprogram de hadde ved skolen, samt kontaklinformasjon til én lærer på hvert programområde på den respektive skolen. Til denne innsamlingen benyttet vi Rambølls spørreskjemaverktøy SurveyXact.
3. Ut fra de innsamlede dataene utviklet vi et **bruttoutvalg** av lærere som var knyttet til de ulike programområdene, og utviklet en respondentdatabase.
4. For å sikre kontaklinformasjon for lærere ved alle programområder, gjennomførte vi **etterrekruttering av lærere** ved enkelte programområder. Det innebar at vi kontaktet skoler direkte via telefon for å få kontaklinformasjon til aktuelle lærere. Hensikten med dette var å sikre at bruttoutvalget var så komplett som mulig og at alle programområder ble godt representert.
5. Før utsendelse av spørreundersøkelsen gjorde vi en **kontrollsjekk** av endelige respondentlister og utvalg, og klargjorde respondentlister for utsendelse av spørreundersøkelsen.
6. Endelige respondentliste fikk **distribuert** spørreundersøkelsen. De mottok også 3 felles påminnelser over e-post. Lærere ved mindre programområder ble ytterligere fulgt opp over telefon for å sikre best mulig dekning ved alle programområder.
7. Etter avsluttet datainnsamling, har vi gjennomført **frafallsanalyser** og vurdert responsratene og utvalgets representativitet.

9.3 Rekrutteringsundersøkelsen - Rekruttering av informanter

Med rekrutteringsundersøkelsen menes undersøkelsen som ble sendt ut til skoleadministrasjonen/-ledelsen ved skoler i Nasjonalt skoleregister. I denne undersøkelsen ba vi om å få oppgitt e-postadresser til lærere med kjennskap til utstyrslistene slik at vi kunne spørre dem om elevenes utgifter til utstyr i neste runde (breddeundersøkelsen).

I rekrutteringsundersøkelsen ble skoleledelse/administrasjon ved den enkelte skole bedt om å oppgi hvilke utdanningsprogram de hadde ved skolen. Deretter fikk de oversikter over de relevante programområdene og bedt om å oppgi kontaklinformasjon til én lærer for alle programområdene skolen tilbød. Det ble i rekrutteringsundersøkelsen understreket at dersom én lærer var den mest relevante kontaktpersonen for mange programområder, ville Rambøll gjøre et utvalg. Dette var for å sikre at vi fikk relevant kontaklinformasjon til alle programområder og kunne sikre at alle programområder ble dekket av kartleggingen.

Datarens

Før vi sendte ut undersøkelsen, var det nødvendig med noe rens av datasettet. Datasettet vi mottok bestod av 385 offentlige skoler og 184 private skoler. En del av skolene manglet e-postadresse i datasettet. Vi søkte og fant kontaklinformasjon til en rekke skoler. Videre var det en del duplikater og underavdelinger av skoler, og det var også noen tilfeller av at to skoler var fusjonert til en skole. Dette ble også rensert slik at vi ikke hadde flere registreringer av samme skole. Dette ga en liste med **487 skoler**, hvorav 346 var offentlige skoler og 141 var private skoler.

Svarprosent

Underveis i undersøkelsen ble det fjernet fem respondenter da de ikke skulle vært med i undersøkelsen, f.eks. voksenopplæring. Etter lukking av rekrutteringsundersøkelsen hadde vi derfor et datasett med 482 skoler. Av disse svarte 236, hvilket betyr en svarprosent på 49 prosent. Merk at til tross for rensing av datasett før utsendelse av undersøkelsen, var ikke 41 av e-postadressene gyldig og kom dermed i retur. En mer reell svarprosent blir derfor ca. 53 prosent.

Vi oppnådde en lavere svarprosent blant små skoler (40 prosent) enn mellomstore (50 prosent) og store skoler (55 prosent), jf. tabellen under. Svarprosenten blant de inviterte offentlige skolene var 55 prosent, mens den var lavere for de private skolene (27 prosent). Private skoler og små skoler er derfor noe underrepresentert i datamateriale. Analyser av gjennomsnittlige utgifter for elever tilknyttet skoler med ulik størrelse, viser at utgiftene ikke er signifikant forskjellig. Det er heller ikke signifikant forskjell på gjennomsnittlig utgifter for elever på offentlige og private skoler, selv om elever på private skoler har i snitt ca. 500 kr mer i totale utgifter enn elever på offentlige skoler.

	Utvalg skoler	Skoler rekruttert	Svarprosent
Totalt	482	236	49 %
Små skoler (under 1000 elever)	144	58	40 %
Mellomstore skoler (mellom 1000 og 2000 elever)	140	70	50 %
Store skoler (over 2000 elever)	198	180	55 %
Offentlige skoler	341	197	55 %
Private skoler	141	39	27 %

Ettersom vi ikke har en oversikt over faktisk antall skoler som tilbyr de ulike utdanningsprogrammene eller programområdene, kan vi ikke si med sikkerhet at vi har god/dårlig representativitet, men det er flere faktorer som taler for at vi har god representativitet. For det første har vi en god svarprosent. For det andre har vi relativt mange som har oppgitt hvilke utdanningsprogram som tilbys ved skolen deres, med lavest antall i «Kunst, design og arkitektur» som er oppgitt å være på 22 skoler. Når det gjelder programområder har vi mottatt kontaktinformasjon til lærere ved alle programområdene (minst én e-postadresse). I tillegg til å minne respondentene på undersøkelsen via e-post, gjorde vi også noen telefoniske purringer spesielt i tilfellene med få svar eller ingen svar, slik at vi fikk så god dekning som mulig.

9.4 Pilotering av breddeundersøkelse

Den endelige undersøkelsen som skulle distribueres til lærerne, ble først pilotert. Det innebar at vi sendte undersøkelsen til 28 lærere, fordelt på de ulike utdanningsprogrammene. Avslutningsvis i undersøkelsen ba vi da om deres tilbakemeldinger på undersøkelsen, herunder om undersøkelsen på noen punkter var uklar, om det var mangler ved undersøkelsen og hvorvidt de hadde innspill til forbedring av undersøkelsen. Vi mottok 13 tilbakemeldinger på undersøkelsen gjennom denne piloteringen.

Piloteringen medførte kun mindre justeringer av undersøkelsen, noe som gjorde at vi har inkludert besvarelsene fra piloteringen i det endelige datasettet.

9.5 Breddeundersøkelsen – responsrater og frafall

Med breddeundersøkelsen menes undersøkelsen som går ut til lærerne som er oppgitt som en person med kjennskap til et programområde av skolens administrasjon/ledelse. Denne undersøkelsen inkluderer spørsmål om elevenes utgifter til utstyr og hvordan dette er organisert i skolen.

Tilrettelegging av respondenter

Etter rekrutteringsundersøkelsen hadde vi svar fra 236 skoler, som hadde oppgitt minst en lærer på ett programområdet. I snitt oppga skolene kontaktpersoner for ca. 11 programområder. Vi mottok totalt 2492 e-postadresser til lærere med tilhørende programområde. I denne listen var det mange lærere som er oppgitt for flere ulike programområder. Vi har derfor bearbeidet listen for å ikke belegge lærere med unødvendig mange kartlegginger for ulike programområder. Som et mål har vi hatt at lærerne kun skal motta en kartlegging. Derfor har vi tatt bort en del av de

potensielle respondentene vi fikk i rekrutteringsundersøkelsen, da flere var oppgitt for flere ulike programområder. Samtidig som vi ønsker å belaste lærerne i minst mulig grad, må vi også sikre at vi får nok svar til å kunne ha så representative tall som mulig i de senere analysene. Derfor har vi måttet sende ut flere kartlegginger til noen respondenter, hvor det var seks respondenter som mottok tre ulike kartlegginger, 209 respondenter mottok to ulike kartlegginger og 877 mottok en kartlegging.

Svarprosent

Vi sendte ut kartleggingen til 1313 respondenter, og fikk svar fra 780. Dette gir en svarprosent på 59,4 prosent. Når vi tar bort antall respondenter som hadde en e-postadresse som ikke var gyldig, får vi en reell svarprosent på 61,2 prosent. Svarprosenten blant lærere på offentlige skoler av 61 prosent og svarprosenten på private skoler var 59 prosent. Totalt sett for skoler har vi en god representasjon, da vi inviterte lærere på 236 skoler og fikk svar fra 162 skoler. Dette betyr at vi har mottatt minst et svar fra 69 prosent av skolene.

I tillegg til å minne respondentene på undersøkelsen via e-post, gjorde vi også noen telefoniske purringer- spesielt i tilfellene med få svar eller ingen svar, slik at vi fikk så god dekning og svarprosent som mulig. Underveis i datainnsamlingen og under den telefoniske purringen fikk vi vite at noen av programområdene som tilbys ved et fåtall skoler/en skole legges ned, eller ikke lenger tilbys.

Svarprosent per utdanningsprogram

Svarprosenten er relativt høy for samtlige utdanningsprogram. Utdanningsprogrammet med lavest svarprosent har en svarprosent på 50 prosent og utdanningsprogrammet med høyest svarprosent har 77 prosent. Fra respondentundersøkelsen var «Kunst, design og arkitektur» utdanningsprogrammet med færrest kontaktpersoner. I breddeundersøkelsen har lærerne på dette utdanningsprogrammet en svarprosent på hele 64 prosent, så vi ender opp med 18 svar, som er akseptabelt. Selv om svarprosenten varierer mellom programmene, endrer fordelingen av respondenter tilknyttet ulike utdanningsprogram seg fra utvalget til svarene noe særlig. Svarprosent per utdanningsprogram er illustrert i tabellen under:

Utdanningsprogram	Utvalg lærere	Fordeling utvalg	Svar lærere	Fordeling svar	Endring i fordeling	Svarprosent
Bygg- og anleggsteknikk	94	7 %	68	9 %	2 %	72 %
Design og håndverk	98	7 %	70	9 %	2 %	71 %
Elektrofag	123	9 %	70	9 %	0 %	57 %
Helse- og oppvekstfag	156	12 %	84	11 %	-1 %	54 %
Idrettsfag	74	6 %	45	6 %	0 %	61 %
Kunst, design og arkitektur	28	2 %	18	2 %	0 %	64 %
Medier og kommunikasjon	49	4 %	25	3 %	-1 %	51 %
Musikk, dans og drama	64	5 %	35	4 %	0 %	55 %
Naturbruk	95	7 %	65	8 %	1 %	68 %
Påbygging til generell studiekompetanse	56	4 %	30	4 %	0 %	54 %
Restaurant- og matfag	52	4 %	40	5 %	1 %	77 %
Service og samferdsel	95	7 %	56	7 %	0 %	59 %
Studiespesialisering	185	14 %	92	12 %	-2 %	50 %
Teknikk og industriell produksjon	144	11 %	82	11 %	0 %	57 %
Total	1313		780			59 %
Min						50 %
Gjennomsnitt						59 %
Median						57 %
Maks						77 %

Svarprosenten til de ulike programområdene varierer betydelig mer enn utdanningsprogram. Dette kommer av at hvert enkelt programområde naturlig nok har færre respondenter enn utdanningsprogrammet det ligger under, og det får dermed større utslag om en respondent svarer eller ikke. Den laveste svarprosenten er 0 prosent, mens den høyeste svarprosenten er 100 prosent. Merk at programområdene med 0 prosent hadde en eller to registrerte lærere, og noen av disse programområdene er lagt ned. Når det kommer til den gjennomsnittlige svarprosenten er den lik på 59 prosent, mens medianen for programområdene er noe høyere på 60 prosent.

Svarprosent fylker

Svarprosenten for de ulike fylkene varierer noe. Det er høyest oppslutning blant respondentene på skoler i Østfold (81 prosent) og lavest oppslutning blant respondentene i Aust-Agder (25 prosent). Til tross for denne variasjonen, endrer ikke fordelingene av respondenter i fylkene seg mer enn at det sannsynligvis ikke vil påvirke resultatene.

Fylke	Utvalg lærere	Fordeling utvalg	Svar lærere	Fordeling svar	Endring i fordeling	Svarprosent
Akershus	122	9 %	66	8 %	-1 %	54 %
Aust-Agder	12	1 %	3	0 %	-1 %	25 %
Buskerud	37	3 %	25	3 %	0 %	68 %
Finnmark	35	3 %	21	3 %	0 %	60 %
Hedmark	27	2 %	22	3 %	1 %	81 %
Hordaland	159	12 %	90	12 %	-1 %	57 %
Møre og Romsdal	64	5 %	40	5 %	0 %	63 %
Nordland	90	7 %	48	6 %	-1 %	53 %
Oppland	44	3 %	26	3 %	0 %	59 %
Oslo	74	6 %	43	6 %	0 %	58 %
Rogaland	81	6 %	50	6 %	0 %	62 %
Sogn og Fjordane	42	3 %	19	2 %	-1 %	45 %
Telemark	33	3 %	21	3 %	0 %	64 %
Troms	50	4 %	29	4 %	0 %	58 %
Trøndelag	240	18 %	138	18 %	-1 %	58 %
Utlandet	6	0 %	2	0 %	0 %	33 %
Vest-Agder	50	4 %	26	3 %	0 %	52 %
Vestfold	77	6 %	54	7 %	1 %	70 %
Østfold	70	5 %	57	7 %	2 %	81 %
Totalt	1313	100 %	780	100 %	0 %	59 %
Min	6		2			25 %
Gjennomsnitt	69,1		41,1			58 %
Median	50		29			58 %
Maks	240		138			81 %

Svarprosent offentlige skoler og private skoler

Vi mottok svar fra 59 prosent av lærerne på offentlige skoler og 61 prosent av lærerne på private skoler. Det virker derfor å ikke være betydelige skjevheter knyttet til svar fra lærere og skoletype.

	Utvalg lærere	Fordelingen utvalg	Svar lærere	Fordeling svar	Endring i fordeling	Svarprosent
Offentlig	1188	90 %	704	90 %	0 %	59 %
Privat	125	10 %	76	10 %	0 %	61 %
Totalt	1313	100 %	780	100 %	0 %	59 %

10. VEDLEGG C: SPØRRESKJEMA – BREDDKARTLEGGING

Velkommen til kartlegging av elevenes utgifter til utstyr på VGS

Vi har registrert gjennom skoleadministrasjonen at du har kunnskap om utstyrslistene og elevenes utgifter til individuelt utstyr ved [navn på programområde] på [navn på skole].

Vi ønsker å kartlegge utgifter den enkelte elev har til individuelt utstyr på skolen. Dette er utstyr som er nødvendig i opplæringen for elever ved [navn på programområde] på [navn på skole].

Derfor ønsker vi at du oppgir anslag for gjennomsnittlige utgifter for den enkelte elev for skoleåret 2018/2019 i kartleggingen. Vi forstår at det vil være krevende å gi et helt presist svar, men ber deg om å gi ditt beste anslag for de enkelte kategorier.

På forhånd takk for at du tar deg tid til å gjennomføre denne kartleggingen. Dine svar er med på å danne et viktig kunnskapsgrunnlag for fremtidig innretning av elevenes utstyrsstipend.

Navigering

Du flytter deg frem og tilbake i spørreskjemaet ved å klikke på pilene nederst på siden. Du kan til enhver tid avbryte din besvarelse, for senere å gå inn i via den samme lenken og fullføre besvarelsen.

Personvernserklæring

Alle data og besvarelser vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert, og vil kun benyttes til dette prosjektet. Alle data og besvarelser vil slettes når prosjektet er avsluttet og levert rapport er godkjent (planlagt 15. mars 2019). Deltakelse i kartleggingen er frivillig og du kan når som helst trekke deg fra den. Dersom du har noen spørsmål knyttet til kartleggingen, eller ønsker å trekke deg, bes du kontakte prosjektleder i Rambøll, Petter Brunsberg Refsli, på e-post

Jeg har lest og forstått personvernserklæringen for prosjektet og samtykker til at mine opplysninger behandles i tråd med denne.

Tilbyr deres skole noen form for avtaler* for elevene ved ditt programområde om at de kan låne, leie, kjøpe eller få hele eller deler av utstyret i en pakke fra skolen?

*Ikke inkludert PC-ordninger.

- Ja
- Nei

Følgende spørsmål kommer opp dersom «Ja» på forrige spørsmål:

Du har svart at dere har en (eller flere) avtale(r) for elevene om at de kan låne, leie eller kjøpe hele eller deler av utstyret samlet fra skolen.

Kryss av for hvilken type slik ordning som tilbys på din skole for elevene på [navn på programområde].

- Skolen har gratis utlånsordning for utstyr til elevene
- Skolen har utleieordning for utstyr til elevene (elevene betaler en sum for å leie utstyr)
- Skolen kjøper inn utstyr felles som elevene kan kjøpe samlet (som pakker e.l.)
- Skolen har innkjøpsordninger for elevene som de kan velge å benytte seg av
- Annen ordning

På forrige side oppga du at dere har en "Annen ordning" på spørsmålet om hvilken type pakkeordning det tilbys på din skole for [navn på programområde].

Vennligst beskriv ordningen:

Vennligst oppgi elevens utgifter for ordningen/pakken med utstyr som skolen tilbyr.

Opgi i hele norske kroner uten bruk av punktum, komma eller mellomrom som skilletegn (f.eks. 1234).

Må elevene ha noe annet utstyr i tillegg til det som inngår i pakken som skolen tilbyr?

- Ja
- Nei

Dette spørsmålet kommer opp dersom «Ja» på forrige spørsmål:

Vennligst oppgi gjennomsnittlige utgifter til nødvendig utstyr for den enkelte elev på [navn på programområde] i tillegg til det som inngår i ordningen/pakken.

Opgi i hele norske kroner uten bruk av punktum, komma eller mellomrom som skilletegn (f.eks. 1234).

Gjennomsnittlig
utgift

Arbeidstøy

(arbeidsjakke, arbeidsbukse, arbeidshansker, arbeidssko, servitørtøy, kokkelue, m.m.)

_____

Verneutstyr

(hørselsvern, hjelm, vernebriller, åndedrettsvern, m.m.)

_____

Arbeidsverktøy

(hammer, skrutrekker, verktøykasse, kabelkniv, kokkekniv, saks, pinholder, m.m.)

_____

Teknologiske hjelpemidler (unntatt PC)

(kalkulator, minnepinne, harddisk, SDkort, datamus, m.m.)

_____

PC

(årlige utgifter til PC gjennom PC-ordning eller lignende)

_____

Kontorrekvisita

(blyant, tusj, kulepenn, ringperm, skilleark, skisseblokk, passer, stiftemaskin, lim, m.m.)

_____

Treningstøy

(sko, badetøy, m.m.)

_____

Sportsutstyr

(langrennsski, alpinski, sykkel, skøyter, m.m.)

_____

Turtøy og turutstyr

(regntøy, tursekk, liggeunderlag, sovepose, termos, kompass, m.m.)

_____

Annet:

Er det noe ytterligere utstyr som elevene må ha og som ikke kommer under utstyrskategoriene listet over?

_____

Utgiftene du har oppgitt på denne siden summeres til:

(summeres
automatisk)

Du har oppgitt utgifter for annet enn kategoriene i utstyrlisten. Vennligst spesifiser kort hva slags utstyr dette omfatter.

Andre utgifter

Oppgi i hele norske kroner uten bruk av punktum, komma eller mellomrom som skilletegn (f.eks. 1234).

Dersom det er andre utgifter elevene har som bør tas hensyn til, vennligst fyll inn gjennomsnittlig utgift:

(Slike utgifter kan være knyttet til f.eks. ekspedisjoner, utflukter og førerkort.)

Vennligst beskriv disse utgiftene

Følgende spørsmål kommer opp dersom «Ja» på spørsmålet «Tilbyr deres skole noen form for avtaler* for elevene ved ditt programområde om at de kan låne, leie, kjøpe eller få hele eller deler av utstyret i en pakke fra skolen?»:

Vennligst oppgi gjennomsnittlige utgifter til nødvendig utstyr for den enkelte elev på [navn på programområde].

Oppgi i hele norske kroner uten bruk av punktum, komma eller mellomrom som skilletegn (f.eks. 1234).

	Gjennomsnittlig utgift
Arbeidstøy (arbeidsjakke, arbeidsbukse, arbeidshansker, arbeidssko, servitørtøy, kokkelue, m.m.)	_____
Verneutstyr (hørselsvern, hjelm, vernebriller, åndedrettsvern, m.m.)	_____
Arbeidsverktøy (hammer, skrutrekker, verktøykasse, kabelkniv, kokkekniv, saks, pinholder, m.m.)	_____
Teknologiske hjelpemidler (unntatt PC) (kalkulator, lisenser, minnepinne, harddisk, SDkort m.m.)	_____
PC (årlige utgifter til PC gjennom PC-ordning eller lignende)	_____
Kontorrekvisita (blyant, tusj, kulepenn, ringperm, skilleark, skisseblokk, passer, stiftemaskin, lim, m.m.)	_____
Treningstøy (sko, badetøy, m.m.)	_____
Sportsutstyr (langrennsski, alpinski, sykkel, skøyter, m.m.)	_____
Turtøy og turutstyr (regntøy, tursekk, liggeunderlag, sovepose, termos, kompass, m.m.)	_____
Annet: Er det noe ytterligere utstyr som elevene må ha og som ikke kommer under utstyrskategoriene listet over?	_____
Utgiftene du har oppgitt på denne siden summeres til:	_____

Du har oppgitt utgifter for annet enn kategoriene i utstyrlisten. Vennligst spesifiser kort hva slags utstyr dette omfatter.

Andre utgifter

Oppgi i hele norske kroner uten bruk av punktum, komma eller mellomrom som skilletegn (f.eks. 1234).

Dersom det er andre utgifter elevene har som bør tas hensyn til,

vennligst fyll inn gjennomsnittlig utgift: _____

(Slike utgifter kan være knyttet til f.eks. ekspedisjoner, utflukter og førerkort.)

Vennligst beskriv disse utgiftene _____

Kunnskapsdepartementet har fastsatt endringer for noen yrkesfaglige utdanningsprogram fra skoleåret 2020-21. Du kan lese mer om endringene ved å klikke på denne lenken.

Disse endringene vil påvirke strukturen for det programområdet som du svarer på i denne undersøkelsen. I den forbindelse vil vi gjerne ha innspill fra deg om elevenes utgifter på de nye programområdene.

[I spørreskjemaet har vi lagt inn informasjon tre yrkesfaglige utdanningsprogram som endres fra skoleåret 2020-21, og de som blir rammet av dette får opp spørsmålene under i spørreskjemaet]

Vg2 Byggteknikk deles i følgende to programområder;

- 1) Vg2 Betong og mur
- 2) Vg2 Tømrer

Antar du at utgifter til utstyr for den enkelte elev vil være den samme på de nye programområdene som dagens Vg2 Byggteknikk?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Vg2 Klima- energi- og miljøteknikk deles i følgende to programområder;

- 1) Vg2 Rør
- 2) Vg2 Ventilasjon, membran og takteknikk

Antar du at utgifter til utstyr for den enkelte elev vil være den samme på disse nye programområdene som dagens Vg2 Klima- energi- og miljøteknikk?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Vg2 Matfag deles i følgende to programområder;

- 1) Vg2 Kjøttfag og næringsmiddelindustri
- 2) Vg2 Baker og konditor

Antar du at utgifter til utstyr for den enkelte elev vil være den samme på disse nye programområdene som dagens Vg2 Matfag?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Oppgi forventet gjennomsnittlig utgift for den enkelte elev på de nye programområdene. Du behøver bare gi et omtrentlig anslag på samlede utgifter.

Oppgi i hele norske kroner uten bruk av punktum, komma eller mellomrom som skilletegn (f.eks. 1234).

Gjennomsnittlig
utgift

Vg2 Betong og mur

_____

Vg2 Tømrer

_____

Oppgi forventet gjennomsnittlig utgift for den enkelte elev på de nye programområdene. Du behøver bare gi et omtrentlig anslag på samlede utgifter.

Oppgi i hele norske kroner uten bruk av punktum, komma eller mellomrom som skilletegn (f.eks. 1234).

Gjennomsnittlig
utgift

Vg2 Rør

_____

Vg2 Ventilasjon, membran og takteknikk

_____

Oppgi forventet gjennomsnittlig utgift for den enkelte elev på de nye programområdene. Du behøver bare gi et omtrentlig anslag på samlede utgifter.

Oppgi i hele norske kroner uten bruk av punktum, komma eller mellomrom som skilletegn (f.eks. 1234).

Gjennomsnittlig
utgift

Vg2 Kjøttfag og næringsmiddelindustri

_____

Vg2 Baker og konditor

_____

Du har nå gjennomført spørreundersøkelsen og vi vil ta vare på dine besvarelser.

For å fullføre undersøkelsen, klikk på "Avslutt".

11. VEDLEGG D: UTARBEIDELSE AV GRUPPER TIL STIPENDNIVÅER

I det følgende vil vi presentere median for de ulike utdanningsprogrammene og fordelt på de enkelte programområdene. Med utgangspunkt i en målsetting om at det skal være forutsigbart og enkelt å forholde seg til utstyrsstipendet, forutsettes det altså, som utgangspunkt, at programområder under samme utdanningsprogram vil utløse det samme utstyrsstipendet. Samtidig har vi kartlagt utgifter fordelt på de enkelte programområdene, nettopp for å undersøke hvorvidt det er behov for å gjøre unntak for enkelte programområder i utformingen av utstyrsstipendet. Formålet med gjennomgangen under er dermed å undersøke om det bør gjøres unntak for enkelte programområder. Det vil være i tilfeller der enkelte programområder har utgifter til utstyr som skiller seg betydelig fra de øvrige programområdene under det enkelte utdanningsprogrammet.

I vurderingene under vektlegger vi følgende kriterier:

- Hvorvidt variasjonen mellom programområder er mellom trinn eller internt i trinn i videregående opplæring
- Sikkerheten i resultatene, basert på antall besvarelser og om programområdene vil påvirkes av endringene i tilbudsstrukturen.
- Hvorvidt det er enkeltprogramområder som skiller seg betraktelig ut.

Tabell 11.1 Median for programområder under bygg- og anleggsteknikk

Programområde	Median	N
Bygg- og anleggsteknikk Vg1	5 532	25
Anleggsgartner- og idrettsanleggsgfag Vg2	4 300	7
Anleggsteknikk Vg2	6 632	7
Overflateteknikk Vg2	5 191	4
Rør/Ventilasjon, membran og taktekking Vg2 ¹	3 632	13
Tretekning Vg2	4 850	3
Tømrer/Betong og mur Vg2 ²	6 272	16
Samlet	5 435	75

¹ Byggteknikk Vg2 deles i ny tilbudsstruktur inn i Tømrer Vg2 og Betong og mur Vg2. I spørreundersøkelsen ble respondentene for byggteknikk bedt om å vurdere om utgiftene vil være tilsvarende som på dagens programområde. 14 av 16 respondenter mente at det ikke ville være betydelige forskjeller mellom de to nye programområdene.

² Klima, energi og miljøteknikk Vg2 deles i ny tilbudsstruktur inn i Rør Vg2 og Ventilasjon, membran og taktekking Vg2. I spørreundersøkelsen ble respondentene for klima, energi og miljøteknikk bedt om å vurdere om utgiftene vil være tilsvarende som på dagens programområde. 10 av 12 respondenter mente at det ikke ville være betydelige forskjeller mellom de to nye programområdene.

For utdanningsområdet bygg- og anleggsteknikk fordeler programområdene på Vg2 seg relativt jevnt rundt den samlede medianen på 5 435 kr. Det største utslaget har de nye linjene Rør Vg2 og Ventilasjon, membran og taktekking Vg2, som ligger 1 803 kr unna samlet median. Samtidig er ikke forskjellen fra de øvrige programområdene (som for eksempel Anleggsgartner- og idrettsanleggsgfag Vg2) like tydelig og det er noe usikkerhet knyttet til at dette vil være to nyopprettede programområder fra 2020. Samlet vurderer Rambøll at det ikke er hensiktsmessig å differensiere mellom programområder for bygg- og anleggsteknikk.

Tabell 11.2 Median for programområder under design og tradisjonshåndverk

Programområde	Median	N
Design og tradisjonshåndverk Vg1 ¹	3 727	16
Båtbyggerfag Vg2	1 800	1
Design og gullsmedhåndverk Vg2	8 032	3
Design og tekstil Vg2	4 444	7
Design og trearbeid Vg2	6 015	2
Smed Vg2	5 211	1
Ur- og instrumentmaker Vg2	22 000	1
Samlet	5 211	31

¹ Design og tradisjonshåndverk er et nytt utdanningsprogram. Programområdet på Vg1 er dermed basert på funn for dagens Design og håndverk Vg1.

Tabellen over viser at det er store variasjoner i utgifter mellom programområdene innen utdanningsprogrammet design og tradisjonshåndverk. Imidlertid er det, for mange av programområdene, svært få besvarelser. Dette har en sammenheng med at utdanningstilbudene er svært begrenset, med blant annet kun én skole som tilbyr båtbyggerfag og én skole som tilbyr ur- og instrumentmaker²⁵. Selv om besvarelsene for flere av programområdene dekker hele populasjonen, vil enkeltvurderinger ved den enkelte skole ha for store utslag til at Rambøll vurderer det som hensiktsmessig å gjøre unntak for enkeltlinjer.

Tabell 11.3 Median for programområder under elektrofag

Programområde	Median	N
Elektrofag Vg1	3 317	15
Automatisering Vg2	4 049	8
Data og elektronikk Vg2	2 616	8
Elenergi Vg2	3 782	12
Flyfag Vg2	4 132	3
Kulde- og varmepumpeteknikk Vg2	4 965	3
Automatiseringsfaget Vg3	3 782	9
Avionikerfaget Vg3	3 232	2
Dataelektronikerfaget Vg3	2 833	4
Flytekniske fag Vg3	3 232	2
Maritim elektrikerfaget Vg3	1 322	2
Samlet	3 497	68

De fleste programområdene under elektrofag ligger relativt tett på den samlede medianen. De to programområdene som skiller seg ut noe, er kulde- og varmepumpeteknikk og maritim elektrikerfaget. Disse utgjør samlet om lag 2 prosent av det samlede elevgrunnet for elektrofag og avviker fra de øvrige programområdene vurderes ikke tydelig nok til å veie opp for ulempen med å dele opp elektrofag på ulike satser for utstyrsstipend. Dermed vurderes det som mest hensiktsmessig å ikke gjøre unntak for programområder under elektrofag.

²⁵ I følge utdanning.no. Dette virker også sannsynlig med elevtall på 2 og 9 for henholdsvis båtbyggerfag Vg2 og ur- og instrumentmaker Vg2.

Tabell 11.4 Median for programområder under frisør, blomster og interiørdesign

Programområde	Median	N
Frisør, blomster og interiørdesign Vg1 ¹	3 727	16
Blomsterdekoratør Vg2	2 832	3
Frisør Vg2	5 816	16
Interiør og utstillingsdesign Vg2	3 448	4
Interiør Vg3	2 865	3
Utstillingsdesign Vg3	3 954	2
Samlet	4 084	44

¹ Frisør, blomster og interiørdesign er et nytt utdanningsprogram fra 2020. Dermed er resultatet for Vg1-faget basert på funn for dagens design og håndverk.

Programområdene under frisør, blomster og interiørdesign er relativt jevnt fordelt, med unntak av frisør Vg2. Dette programområdet er den største retningen innen utdanningsprogrammet og trekker resultatene for det samlede utdanningsprogrammet betydelig opp. Programområdet er det eneste som har en median over den samlede medianen. Med 15 besvarelser, fremstår resultatene fra kartleggingen også sikre. Dermed vurderer vi det som hensiktsmessig å skille ut Frisør Vg2 fra utdanningsprogrammet for øvrig.

Tabell 11.5 Median for programområder under helse- og oppvekstfag

Programområde	Median	N
Helse- og oppvekstfag Vg1	2 032	19
Aktivitør Vg2	3 616	2
Ambulanséfag Vg2	3 332	7
Barne- og ungdomsarbeiderfag Vg2	2 811	13
Fotterapi og ortopediteknikk Vg2	5 065	1
Helsearbeiderfag Vg2	1 532	15
Helseservicefag Vg2	1 199	6
Hudpleie Vg2	3 507	4
Apotekteknikk Vg3	3 449	2
Fotterapi Vg3	3 565	1
Helsesekretær Vg3	2 182	4
Hudpleier Vg3	3 000	3
Tannhelsesekretær Vg3	2 432	4
Samlet	2 532	81

Helse- og oppvekstfag er det utdanningsprogrammet med flest ulike programområder med 13. Programområdet som skiller seg mest ut fra medianen er fotterapi og ortopediteknikk. Her er det imidlertid kun én besvarelse, noe som ikke vurderes som sikkert nok til å gjøre et unntak. Det kunne vært aktuelt å gjøre et unntak for helseservicefag, som ligger betydelig unna medianen. Samtidig ligger apotekteknikk som vil være en aktuell retning på Vg3 for de samme elevene over den samlede medianen. Selv om det siste tilfellet kun baserer seg på to besvarelser, fremstår ikke tendensen som tydelig nok til å gjøre et unntak for retningen for helseservicefag. Den samlede vurderingen blir dermed at det er mest hensiktsmessig å benytte en samlet sats for helse- og oppvekstfag.

Tabell 11.6 Median for programområder under idrettsfag

Programområde	Median	N
Idrettsfag Vg1	8 949	14
Idrettsfag Vg2	10 865	15
Idrettsfag Vg3	13 506	16
Samlet	10 865	45

Idrettsfag har, som tidligere vist, svært høye utgifter sammenlignet med de øvrige utdanningsprogrammene. Det er samtidig ingen overordnede forskjellige retninger i form av programområder, selv om det er ulike tilpasninger på ulike skoler. Dermed gir det mening at idrettsfag har en samlet sats til utstyrsstipend.

Tabell 11.7 Median for programområder under IKT og medieproduksjon

Programområde	Median	N
Medieproduksjon Vg1	2 365	5
IKT-servicefag Vg2	1 150	11
Medieproduksjon Vg2	1 365	3
Samlet	1 511	19

Innen IKT og medieproduksjonen fremstår ikke variasjonen mellom programområdene betydelig nok til at det gir mening å differensiere utstyrsstipendet.

Tabell 11.8 Median for programområder under kunst, design og arkitektur

Programområde	Median	N
Kunst, design og arkitektur Vg1	2 832	9
Kunst, design og arkitektur Vg2	3 015	9
Samlet	2 924	18

Kunst, design og arkitektur er et samlet utdanningsprogram uten videre valg av programområder. Dermed gir det mening at det gis en samlet sats til utstyrsstipend.

Tabell 11.9 Median for programområder under medier og kommunikasjon

Programområde	Median	N
Medier og kommunikasjon Vg1	1 682	6
Medier og kommunikasjon Vg2	1 482	6
Medier og kommunikasjon Vg3	1 491	12
Samlet	1 532	24

Medier og kommunikasjon er et samlet utdanningsprogram uten videre valg av programområder. Dermed gir det mening at det gis en samlet sats til utstyrsstipend.

Tabell 11.10 Median for programområder under musikk, dans og drama

Programområde	Median	N
Musikk, dans og drama Vg1	1 700	11
Dans Vg2	4 532	6
Drama Vg2	2 065	3
Musikk Vg2	1 232	5
Dans Vg3	5 032	3
Drama Vg3	1 282	4
Musikk Vg3	1 232	3
Samlet	1 700	35

Som drøftet i kapittel 4, kan mye av utgiftene for musikk, dans og drama knyttes til instrumenter for de elevene som går musikk. Dette har vi altså valgt å holde utenfor disse utgiftene. For spesialisering i dans oppgis det vesentlig høyere utgifter enn for de øvrige programområdene og dette gjelder både Vg2 og Vg3. Dette gjelder fortrinnsvis høyere utgifter knyttet til treningstøy. Vår kartlegging tyder på at det vil være hensiktsmessig å skille ut dans og differensiere utstyrsstipendet for denne gruppen av elever innen musikk, dans og drama.

Tabell 11.11 Median for programområder under naturbruk

Programområde	Median	N
Naturbruk Vg1	7 447	14
Akvakultur Vg2	2 691	2
Fiske og fangst Vg2	7 072	4
Heste- og hovslagerfag Vg2	5 256	8
Landbruk og gartneri Vg2	6 382	10
Skogbruk Vg2	5 782	3
Gartneri Vg3	6 000	1
Landbruk Vg3	2 250	8
Studieforberedende Vg3 naturbruk	2 912	8
Samlet	5 582	58

Utdanningsprogrammet naturbruk bærer preg av betydelige variasjoner mellom de ulike programområdene. Særlig er det akvakultur Vg2, landbruk Vg3 og studieforberedende Vg3 som skiller seg ut med å ligge betydelig lavere enn de øvrige programområdene. Disse tre programområdene ligger på et relativt jevnt nivå seg imellom og forskyver resultatene for de øvrige programområdene betydelig. For akvakultur baserer vi oss imidlertid kun på to besvarelser fra vår kartlegging, noe som gir usikre resultater. De to besvarelsene er imidlertid 0 og over 5000 kr. Rambøll vurderer dermed at det ikke gir et tilstrekkelig grunnlag til å differensiere mellom akvakultur og de øvrige programområdene innen naturbruk.

Dermed foreslår vi å dele naturbruk på to nivåer for utstyrsstipend. Ett nivå for Landbruk Vg3 og studieforberedende Vg3 naturbruk og ett nivå for de øvrige programområdene.

Tabell 11.12 Median for programområder under påbygning til generell studiekompetanse

Programområde	Median	N
Vg3 påbygning til generell studiekompetanse for yrkesfaglige utdanningsprogram ¹	1 932	29
Samlet	1 932	29

¹ De som tar fag for påbygning til generell studiekompetanse etter Vg3 er slått sammen med de øvrige som går påbygning.

Påbygning til generell studiekompetanse teller som et samlet programområde og vil naturligvis ikke være gjenstand for differensiering.

Tabell 11.13 Median for programområder under restaurant- og matfag

Programområde	Median	N
Restaurant- og matfag Vg1	4 032	15
Baker og konditor Vg2/Kjøttfag og næringsmiddelindustri Vg2	4 965	13
Kokk- og servitørfag Vg2	4 224	12
Samlet	4 420	40

De ulike programområdene for restaurant- og matfag har svært like utgifter til individuelt utstyr ifølge vår kartlegging. Dermed foreslår vi én samlet sats til dette utdanningsprogrammet.

Tabell 11.14 Median for programområder under salg, service og reiseliv

Programområde	Median	N
Salg, service og reiseliv ¹	1 011	15
Salg og reiseliv Vg2 / Service og sikkerhet Vg2	1 472	18
Samlet	1 361	32

¹ Dette er et nytt utdanningsprogram og dermed basert på resultatene for Service og samferdsel Vg1.

Salg, service og reiseliv er et nytt utdanningsprogram fra 2020, og vi har ikke grunnlag i vår kartlegging for å si at det vil være betydelige forskjeller mellom programområdene som er planlagt. Dermed foreslår vi én samlet sats til dette utdanningsprogrammet.

Tabell 11.15 Median for programområder under studiespesialisering

Programområde	Median	N
Studiespesialisering Vg1	1 632	13
Studiespesialisering Vg2	2 216	38
Studiespesialisering Vg3	1 511	41
Samlet	1 874	92

Innen studiespesialisering er det små forskjeller mellom programområdene når det kommer til utstyrsutgifter. Dermed foreslår vi én samlet sats til dette utdanningsprogrammet.

Tabell 11.16 Median for programområder under teknikk og industriell produksjon

Programområde	Median	N
Teknikk og industriell produksjon Vg1	5 311	3
Arbeidsmaskiner Vg2	3 832	11
Bilskade, lakk og karosseri Vg2	4 782	6
Industrieteknologi Vg2	3 532	15
Kjemiprosess- og laboratoriefag Vg2	1 982	6
Kjøretøy Vg2	5 282	16
Maritime fag Vg2	3 532	3
Transport og logistikk Vg2	3 382	20
Anleggsmaskinmekanikerfaget Vg3	4 482	11
Samlet	3 532	91

Under teknikk og industriell produksjon er det en del variasjon mellom de ulike programområdene. I den nedre enden av skalaen finner vi kjemiprosess- og laboratoriefag, med en betydelig lavere median enn de øvrige programområdene. I den andre enden av skalaen finner vi anleggsmaskiner som har en median nær 2000 kr høyere enn samlet median. Samtidig er det liten forskjell til blant andre kjøretøy og bilskade, lakk og karosseri. Det er altså vanskelig å finne et tydelig skille mellom programområder med høye utgifter og de øvrige programområdene. Det nærmeste vil være mellom arbeidsmaskiner og transport og logistikk, hvor det skiller 650 kr på medianene. Det vurderer Rambøll som for lite til å differensiere ytterligere innad i utdanningsprogrammet. I vurderingen har vi også hensyntatt at Vg1-programområdet ligger også i underkant av medianen, slik at elevene vil få noe mer enn beregnede utgifter dette året. Dermed foreslår Rambøll å kun skille ut kjemiprosess- og laboratoriefag til en egen sats fra teknikk og industriell produksjon. Dette vil også gjøre at den samlede medianen trekkes noe opp.